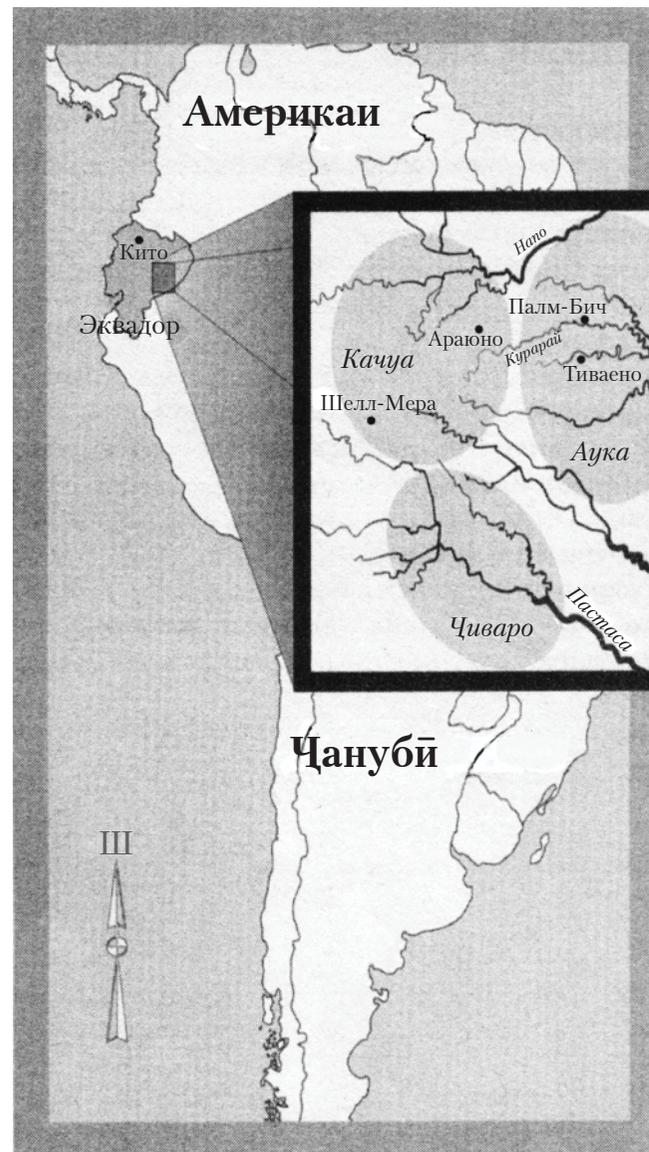

Мундарица

Пешгуфтор	5
Шахсе ки ўро занбӯри чӯбин начот дод	7
Амалиёти “Аука”	21
Тӯҳфаҳои аҷоиб	35
Хабар ба воситаи нишонаҳо	46
Хабар аз хоҳари гумшуда	60
Палм-Бич	73
Муҳочирон	86
Воҳӯрии аввалин	102
Одамхӯрон	121
Фариштагон дар осмон	134
Бесарусомонӣ	147
Одамони боз якҷояшуд	163
Бозгашт ба Палм-Бич	177
Баъзе маълумотҳо дар бораи бародароне ки дар Эквадор қурбон шудаанд	185

Пешгуфтор

Номи аслии қабилаи ҳиндуҳои маҳаллие ки дар бораашон дар ин китоб нақл карда мешавад, “ваорани” мебошад. Онҳо худашон худашонро чунин меноманд. Лекин мо онро бо номи “аука” иваз кардем, то ки нофаҳмӣ ба миён наояд, зеро ҳоло дар тамоми дунё ин қабила бо номи “аука” маълум аст. Қаҳрамонҳое ки дар ин ҳикоя бо номҳои Ниву, Дабу ва Мойпа вомехӯранд, бофта бароварда шудаанд, лекин чунин номҳо дар ин қабила вучуд доранд. Ҳамаи дигар қаҳрамонҳои ҳикоя ҳақиқианд. Тӯтиеро, ки дар ҳикоя вомехӯрад, Минкай ром кардааст ва гап заданро ба он омӯзондааст.

Барои фаҳмотар гардондани ҳикоя номҳои деҳот аниқ баён нашудаанд, масалан, ҷои зисти миссионерон, вақте ки амалиёти “аука” ба нақша гирифта шуд ва амалӣ мегардид. Дар ҳикоя гуфта мешавад, ки аксари самолётҳо аз пойгоҳи Шелл-Мера ба парвоз мебаромаданд, аммо дар асл парвозҳои охирин аз пойгоҳи Араюно ба вуқӯъ

меомаданд.

Инчунин кӯшиш карда шуд, ки ба хонанда сохти забони *аука* фаҳмо гардад, вале бо вучуди ин, ба баъзе қасон тарзи гуфтор ба ин забон аҷоиб хоҳад намуд.

Шахсе ки ўро занбӯри чӯбин начот дод

Хомӯшии ногаҳонӣ Нивуро маҷбур кард, ки ба боло, ба нӯги дарахти баланди баласон* нигоҳ кунад. Тӯтиҳои рангоранги ялаққосӣ дод заданро бас карданд, маймунчаҳое ки мағал бардошта чанҷол менамуданд, хомӯш шуданд.

– Ш-ш-ш! – пичиррос зада, гуфт Ниву ба рафиқонаш. – Аз он ҷо касе омада истодааст.

Бачаҳо дар байни дарёчаи начандон чуқур наҷунбида меистоданд, ва шуоҳои офтоб аз байни баргҳои сабз гузашта, рост ба онҳо меафтод. Онҳо найзаҳои худро гирифта тайёр шуданд. Ҳар яки онҳо ба ҷангали аз ҳад зиёд хомӯш бо

ҷашмони сиёҳ синчакунон нигоҳ мекард... Ҳамаи онҳо, ба ғайр аз Мойпа. Вай сояи лаққамохии ғафсро дид, ки дар қаъри регии дарё танбалона шино мекард. Мойпа худдорӣ

* Дарахти баласон (бальзам) – дарахте ки дар мамлакатҳои гарм мерӯяд ва аз он доруи хушбӯии молидани тайёр мекунанд.

карда натавонист. Вай бо тамоми қувваташ найзаро ба моҳӣ партофт.

– Бару! – фарёд зад ӯ. – Ман вайро қапидам!

Вай ба сӯи пеш давид, вале ҳатто се қадам ҳам нагузошта буд, ки ногаҳон ду мард аз ҷарии баланди соҳили муқобил ба дарё ҷаста фуромада, сӯи бачаҳо давиданд.

– Гурехтем! – дод зад Ниву. – Онҳо аз поёноби дарё омадаанд. Онҳо моро мекушанд!

Вақте бачаҳо бо пойҳои лучи қаҳварангашон дар даруни дарё давида мегурехтанд, қатраҳои об ба ҳар сӯи пош мехӯрд. Ниву як шоҳаи дарахтеро ки ба болои об ҳамида буд қапид ва чолокона ба танай он баромад ва ба сӯи ҷангал давид. Ҳамин вақт ӯ фарёди Мойпаро шунид ва дар пушти дарахти бамбук пинҳон шуд. Ӯ гирду атрофро аз назар гузаронд, аммо рафиқашро надид. Вақте ӯ каме ақиб давид, то ба мадади вай ояд, рафиқи дигарашро дид, ки ба сӯи болооб медавид. Дар пойи вай найза ҳалида буд. Яке аз он мардон ўро думболагирӣ мекард ва мехост найзаи дуҷумро сӯяш

партояд.

– *Бару! Бару!* – дод зад Ниву.

Писарак ба рафиқаш ягон мададе расонда наметавонист. \bar{U} тоб хӯрда сӯи деҳаашон давид. Вай чуръат накард, ки баргашта биёяд, ва ҳатто агар бармегашт, ба ҳеч кас ёрӣ дода наметавонист. Ҳамаи сокинони деҳаи \bar{u} , Тиваено, аз ин одамоне ки дар поёноб зиндагӣ мекарданд, дар тарсу ҳарос буданд. Агар \bar{u} ба деҳа баргардад, онҳо албатта \bar{u} ро мекушанд.

Ниву беист давида аз буттазори ҷангал мегузашт. Пойҳояшро сӯзгиёҳҳо месӯзонданд, хорҳо бошанд баданашро мехарошиданд. \bar{U} ханҷолкунон ба нишебӣ баромад, то ки ҳарчи бештар аз дарёи Курарай дур гурезад. Пагоҳӣ бачаҳо бо мақсади моҳигирӣ роҳи дурро тай намуданд. Ҳамеша хавфи он буд, ки қабилаи ҳамсоя ба онҳо ҳамла меоварад, зеро онҳо нисбати якдигар душманӣ доштанд. Лекин дар муддати якчанд моҳи охир ҳалокшудагон набуданд, ва аз ҳамин сабаб дар деҳаи онҳо чораҳои аҳтиётиро на он қадар қатъӣ риоя менамуданд. Бачаҳо ҳам аз хонашон, ки

назди соҳили дарёи Тиваено буд, дур рафтанд.

Вақте Ниву ба нишебӣ баромад, бо пайраҳаи пурлой ба самти ғарб шитофт. Ин пайраҳа қад-қади кӯҳсор воқеъ буд ва дарёҳои Курарай ва Тиаваноро аз ҳам ҷудо мекард. Дили \bar{u} саҳт метапид, нафасиканда-кандаи хуштакмонанди \bar{u} мисли шамоли пеш аз раъду барқ аз қифаси

сина мебаромад. Ҷ тамоман набояд меистод. Шояд, таъқибкунндагонаш ӯро дарёб карда истода бошанд?

Ногаҳон ӯ дар рӯи гили назди пайраҳа пайи паланги ҷангалиро дид. Ниву суръати давиданашро пасттар карда истод ва гирду атрофро аз назар гузаронд. Вай кӯшиш намуд нафасашро рост кунад. Ӯро тарсондан он қадар осон набуд. Вай пай бурд, ки пайҳо рост ба сӯи ӯ равона мебошанд. Агар пишаки ваҳшӣ гирдогирд давида наистода бошад, пас ба самти дигар гурехтааст. “Шояд вай ба душманонамон ҳамла мекунад?” – фикр намуд ӯ. Ба ҳар ҳол, вай дигар интизор шуда наметавонист. Шояд, дар пеш ягон хатари дигаре низ бошад, лекин аз қафо ба ӯ марги ногузир наздик мешуд. Вай бояд шитоб карда, одамони деҳаашонро огоҳ намояд. Ӯ ба самти ҷануб шитофт ва ба қитъаи шиноси шикорчигӣ расид.

Акнун Ниву ба дарёи Тиваено наздик буд. Вай бо пайраҳаи морпеч аз нишебӣ давида фаромад ва бо душворӣ аз ҷараёни пурталотуми дарёи Тиваено гузашт. Дар соҳили ин дарё деҳаи онҳо

воқеъ буд. Ниҳоят, ӯ монда ва беқувват шуда, аз соҳили сербутта ба ҳамворӣ баромад, ки атрофи деҳаашонро фаро мегирифт.

– Ёрӣ диҳед! Одамоне дар он тарафи дарё ба мо ҳамла карданд! – фарёд зад ӯ. – Агар мо шитоб накунем, онҳо метавонанд ногаҳонӣ ба деҳа ҳамла оваранд.

– Агар онҳо туро думболагирӣ карда бошанд, пас барои чӣ ту ба ин ҷо омадӣ? – ғур-ғур карда гуфт кампири бедандон, ки шарбати бананро аз зарфи кадугӣ менӯшид. Вай ба оташи дар наздаш сӯхтаистода туф карда давом дод: – Ту онҳоро рост ба назди мо овардӣ-ку.

– Айнан ҳамин тавр! – суханони вайро тасдиқ кард як зани дигар.

– Аз назарамон дафъ шав, то ки туро дигар набинем. Ба ақиб, ба ҷангал баргард!

Ниву ба онҳо аҳамият надод. Вай ба баъзе хонаҳои калон назар кард. Дар ҳар кадоми онҳо аз чор то панҷ оила зиндагӣ мекарданд. Дар назди ҳар хона оташ месӯхт, ки дар он хӯрок мепухтанд. Аммо ҳама хонаҳо ҳолӣ буданд.

– Мардҳо ба шикор рафтанд! – гуфтанд кӯдакон. – Танҳо Гикита дар ин ҷост, чунки касал шудааст. Вай дар тӯралвончи овезааш хобидааст.

Ниву сӯи хонаи Гикита давид. Хонаи вай мисли дигар хонаҳои деҳа буд. Он аз боми калоне иборат буд, ки аз баргҳои дарахти нахл сохта шуда, бар ҳодаҳо мустаҳкам гашта буд, ва девор надошт. Гикита чилсола бошад ҳам, яке аз мардони кӯҳансолтарин ба шумор мерафт. Чунки мардон дар қабилai *аука* ба сабаби ҷангҳои байниқабилavi ва ҷанҷолҳо дар деҳаҳои худашон дер зиндагӣ намекарданд. Ниву Гикитаро дар тӯралвончи овезааш ёфт. Аз намудаш вай саҳт касал метофт.

– Гикита! Гикита! Вақте мо шикори моҳӣ мекардем, одамоне ки дар поёноб зиндагӣ мекунанд ба мо ҳамла оварданд. Ту бояд ба мо мадад кунӣ.

– Ин ҳодиса дар дарёи мо Тиваено рух дод? – бо назари хунук, норозиёна пурсид Гикита.

– Не, дар дарёи калони назди кӯҳ, Курарай.

– Ин тавр бошад, пас маро ба ҳолам

гузор, – дағалона гуфт вай. – Ман саҳт беморам ва имрӯз ягон кор карда наме-тавонам. Маро ташвиш надех. Шояд, пагоҳ саломатиам беҳтар мегардад ва он гоҳ мо рафта якчанд касро аз поёноб мекушем.

Ниву Гикитаро ба ҳоли худ гузошта, ба ҷустуҷӯи аҳли оилашон рафт, то ягон касро аз онҳо ёбад. Нампа, бародари калониаш, бо дигар мардҳо ба шикор рафта буд. Апааш ГиМерӣ дар ҳар кучо буда метавонист. Лекин модараш, аниқ дар назди дарё кӯзаҳои сафолӣ сохта истодааст. Вай ҳар рӯз кӯзаҳои нав месохт. Вақте ӯ аз назди дигар хонаҳо мегузашт, он занон боз ба вай дод зада гуфтанд:

– Ба ҷангал баргард, вагарна он одамон аз поёноб аз пасат ба ин ҷо меоянд!

– Агар мардҳо дар ин ҷо мебуданд, туро мекуштанд, чунки ту ба деҳа баргаштӣ. Дафъ шав! – дод зада мегуфт яке аз он занҳо.

Баъд вай як ҷӯби дар оташ дудкарда-истодаро гирифта, сӯи Ниву давид. Ҳатто холааш Минтака ҳамроҳи дигар занон ӯро думболагирӣ намуд. Вай сӯи

Ниву мачетеи* тезро партофт.

Ҳамин лаҳза Ниву модарашро дид, ки ба хона бармегашт. Ин зан мисли ҳама занҳои калонсоли деҳа дар гӯшаш ҳалқаҳои калони чӯбӣ дошт, ки ягона зинати ӯ буд. Вай як халта кӯзаро пуштора карда меомад. Халта аз матои катони дурушт дӯхта шудагӣ буд.

– Модар! – фарёд зад Ниву.

– Чӣ шуд, Ниву? – тарсида фарёд зад модар, вақте дид, ки писарашро думболагирӣ карда истодаанд. – Тезтар, Ниву, тезтар наздам дав! – фарёд зад ӯ ва ба сӯи писараш давид.

Вақте ӯ аз боғи деҳот давида мегузашт, пояҳои маниок** гирди пояш печу тоб меҳӯрданд. Ӯ худахро мисли кӯдаки хурдсол ҳис мекард ва дар модараш паноҳ меҷуст. Аммо ӯ аллакай ёздаҳсола буд ва худааш бояд модарашро ҳимоя менамуд.

– Шумо чӣ кор карда истодаед? – аз ҳар ду зане ки дар байни буттазори маниок истоданд, пурсид модар.

– Ба писарат гӯй, ки то вақте ки ода-

* Мачете – корди калон.

** Маниок – беҳмеваи сабзимонанд, ки дар кишварҳои тропикӣ мерӯяд, ва онро ҳамчун хӯрокворӣ истифода мебаранд.

мони поёноб думболагирро бас наку-
нанд, ба деҳаамон барнагардад, – гуфт
зане ки дар дасташ чӯби дудкардаи стода
дошт, ва онро сӯи Ниву партофт.

– Наход шумо парво надоред, ки бо
Дабу, Мойпа ва дигарон чӣ шуд, – нидо
карда гуфт Ниву.

Вай дар пушти модараш меистод ва
канда-канда нафас мекашид.

Ба ҳар ҳол онҳо мисли ту аҳмак
набуданд, ки ба деҳа баргарданд, – гуфт
холааш Минтака.

– Ҳа, лекин ба фикрам, Мойпа захмин
шудааст, – гуфт Ниву. – Ман доду
фарёди ӯро шунидам. Эҳтимол, вай
аллакай ҳалок шудааст. Эҳтимол, ҳамаи
онҳоро куштаанд!

– Ин тавр бошад, мо пагоҳ пеши онҳо
рафта ягон касашонро мекушем, – гуфт
холааш, – агар мардҳо ба шикор нара-
ванд, – илова намуд вай.

– Акнун бошад аз ин ҷо дафъ шав! –
Минтака мачетеро гирифта сӯи бача
ҳаракат намуд.

Маҳз дар ҳамин лаҳза Ниву садои
баланди гулдурросеро аз осмон шунид.
Вай ба боло нигоҳ кард ва чизеро дид,

ки ба парандаи зард монанд буд. Холааш низ истода ба боло нигоҳ кард.

– Ин занбӯри чӯбин аст, – гуфт вай, ва дар рӯяш тарси ваҳшатангез намудор гашт, – занбӯри чӯбине ки дар дарунаш одамони сафедпӯстанд!

Ҳар ду зан тоб хӯрда бо тамоми қувва ба ақиб, сӯи деҳа давиданд.

– Занбӯри чӯбин, занбӯри чӯбин, – доду фарёд зада ба осмон ишора мекарданд онҳо.

Ҳатто модари Ниву ба писараш аҳамият надода аз пайи занон давид ва ҳамчунин мекард.

Ниву якчанд дақиқа ба парандаи зард нигоҳ кард, вале баъд назди дарахти баланду пири баласон рафт, ки байни буттазори маниок қомат меафрохт. Он дарахти аз ҳама баланди деҳа буд, ва онро монданд, ки байни боғ истад, чунки решакан карданаш хеле душвор буд. Ниву ба нӯги он баромад, то ки ҳарчи бештар ба занбӯри чӯбин наздиктар шавад. Вай аз он наметарсид, балки хушҳол буд, ки ин парандаи аҷоибӣ зард ӯро аз занони ба хашм омада халос кард. Илова бар ин ӯ меҳост онро хубтар аз

назар гузаронад. Аз баланди ӯ дид, ки ҳама занону кӯдакон ба ваҳм афтодаанд ва ба якдигар фарёд зада мегӯянд:

– Занбӯри чӯбин! Ин занбӯри чӯбин аст!

Бисёр касон ба осмон нигоҳ мекарданд, дигарон бошанд ба хонаҳояшон мегурехтанд. Ниву борҳо дар шоҳаҳои дарахтони чангал ҳашаротхоро дида буд, ки онҳоро занбӯрҳои чӯбин меномиданд. Аммо онҳо зард ва чунин калон набуданд. Вай ҳикояҳои калонсолонро дар бораи занбӯрҳои чӯбини хеле калон ба хотир овард. Онҳо мегуфтанд, ки онҳо мисли хонаҳои майда калонанд, ва эҳтимол, дар шикамашон *ководиҳо** ҷойгиранд. *Ководиҳо* – навод, ки одамони сафеди одамхӯр низ вучуд доранд? Ниву ба ин бовар карда наметавонист. Агар онҳо ҳақиқатан ҳам бошанд, албатта одамхӯр нестанд. Не, агар одамони сафед дигар одамонро меҳӯрда бошанд, пас онҳо аз одамони поёноб дида бадтаранд. Илова бар ин, ба ақидаи Ниву, ин занбӯри чӯбин ӯро аз мачетеи холааш

* Одамони қабилai *аука* одами сафедпӯстро ководи меномиданд.

халос кард. \bar{U} бо диққат ба занбӯри чӯбин нигоҳ мекард, ки оё дар шиками ин паранда *ководиҳоро* мебинад ё не. Занбӯри чӯбин якчанд бор дар осмон давр зад. Ниву парвози оҳистаи онро дида фаҳмид, ки он, эҳтимол, хеле калон аст. \bar{U} ягон парандаеро надида буд, ки мисли ин чунин садои баланд барорад. Ин чизи азимчусса ҳашарот ё занбӯр буда наметавонист.

– Не, аз афташ, ин як навъ паранда аст.

Вақте Ниву нигоҳ карда, андеша менамуд, занбӯри чӯбин дар болои дарахтон тоб хӯрда, парида рафт.

Ниву болои як шох нишаст ва ба деҳа назар намуд. Офтоб бадани сиёҳпӯсти \bar{u} ро месӯзонд. Даре нагузашта \bar{u} дид, ки занону кӯдакон аз хонаҳояшон баромаданд. Онҳо гарму чӯшон бо ҳамдигар сӯҳбат мекарданд. \bar{U} ба хулоса омад, ки ҳама дар бораи вай фаромӯш карданд, ва акнун \bar{u} метавонад ба деҳа баргардад. Дар он чо \bar{u} дар бехатарӣ хоҳад буд.

Лекин, вақте \bar{u} занҳоро ба хотир овард, ки \bar{u} ро думболагирӣ намуда

буданд, ғарқи андеша шуд. Аз чунин беадолатӣ \bar{u} ро аламаш меомад, аммо дар деҳаи онҳо чӣ қадар одамкушӣ ва зӯроварӣ вучуд дошт!.. Агар ягон мард бо занаш ҷанҷол мекард, метавонист вайро кушад. Одамон ҳангоми ҷанҷол метавонианд даст ба куштор зананд. Вақте одамон ба якдигар душманӣ мекарданд, якеаш метавонист дигарашро дар вақти хобаш кушад. Ҳатто кӯдакон дар бехатарӣ набуданд. Баъзан \bar{u} мехост, ки аз ин ҳаёти пур аз даҳшат, куштор ва зӯроварӣ гурехта равад. Аммо ба кучо гурезад? Ба пеши кӣ равад? Оё дар ягон чо деҳае ҳаст, ки одамони он бо ҳамдигар дар сулҳу осоиштагӣ зиндагӣ мекунанд?

Амалиёти “Аука”

Нейт Сайнт асбоберо, ки миқдори бензинро дар баки чапи самолёт муайян мекард, бо ангуштонаш тақтақ кард. Бакҳои бензин дар қанотҳои рост ва чапи самолёти якмотораи зард ҷойгир буданд. Лётчики ин самолёт, ки миссионер буд, медонист, ки бензини баки қаноти чап аллақай сарф шудааст. Нишондоди асбоб тағйир намерфт. “Бензин камтарак мондааст”, – муайян намуд \bar{y} ва қулоҳи лётчикиашро ба сараш пӯшид. Вай ба поён ба ҷангали касногузар нигоҳ кард.

Вай одатан бо овози баланд гап мезад, ҳатто вақте ки танҳо парвоз мекард, ва ба ҳамин тариқ худ ба худ сӯҳбат менамуд. Ва агар дар ҷойҳои ақиб мусофирон менишастанд, \bar{y} ро лозим меомад, ки боз ҳам баландтар гап занад, то ки садои мотор овозашро пахш накунад.

Лётчики ҷавон рули идораи самолётро ба тарафи чап ва баъд ба тарафи рост тоб дод. Самолёт як даври калон зад, ва \bar{y} тавонист маҳалли дар поён

бударо хубтар аз назар гузаронад. Деҳаи қабилаи *ҷиваро* ҳоло ҳам наменамуд. Дар он деҳа \bar{y} ро дӯсташ, миссионер Рочер Юдериан бо доруворӣ интизор буд.

Нейт дар ҷангал деҳаеро мечуст, ки дар қарибиаш майдони фурудгоҳ буд, ки онро ҳиндуҳо бо қӯмаки Рочер сохта буданд. Нейт якчанд рӯз пеш аллақай дар болои ин деҳа парвоз карда буд, вақте ки майдони фурудгоҳ қариб тайёр шуда буд. Ҳоло бошад, \bar{y} фаҳмида наметавонист, ки чаро онро ёфта наметавонад. Вақт аз нисфирӯзӣ гузашта буд. Ҳавои беғубор биноиро беҳтар менамуд, аммо Нейт ҳатто ягон пайраҳаи борикро ҳам надид.

Ниҳоят \bar{y} назди як хатчаи ҷигарӣ дудеро дид. “Дарё”, – фикр намуд \bar{y} , ва дере нагузашта дар соҳили он марғзоре бо хоначаҳо намудор гашт, ки бомҳояшон аз қамиш сохта шуда буданд.

– Туро шукр мегӯям, Худованд, – бо овози баланд гуфт Нейт.

Вай ба сараш гӯшақҳоро монда микрофонро гирифт, то чизи дидагиашро ба занаш хабар диҳад. Мерӣ

Сайнт дар радиостансияи миссионерии Шелл-Мера кор мекард. Нейт тугмачаро ду бор зер карда гуфт:

– Ҳенри 56, ман дар масофаи ду дақиқаи парвоз то мағозаи Чимми мебошам. – Дар қаноти самолёт рақами Н5156Г навишта шуда буд. “Мағозаи Чимми” ҳамчун рамз истифода мешуд, чунки ширкатҳои нефтӣ гуфтугузори онҳоро гӯш мекарданд, ва миссионерон намехостанд, ки ин ширкатҳо дар кучо будани онҳоро донанд. Онҳо намехостанд худро зери хатар монанд ва эҳтиёт мешуданд, ки одамони дигар алоқаҳои онҳоро бо қабилаҳои содда бо мақсади ғаразнок истифода набаранд.

– Ҳенри 56, ман дар масофаи ду дақиқаи парвоз то мағозаи Чимми мебошам, – такрор кард Нейт, – маро мешунавед?

Радио дар гӯшаҳои Нейт садои баланди ғалоғула баровард, сипас ӯ овози занашро шунид.

– Ман Ҳенри 56. Роҷер туро интизор аст.

Нейт нафаси сабук кашид. Вай

гӯшаҳои ӯро кашид ва самолётро ба сӯи деҳаи назди дарё воқеъбуда равон кард. Аммо вақте ки ӯ ба деҳа наздик шуд, майдони фурудгоҳро надид. Вай дар болои деҳа як давр зад ва пай бурд, ки хонаҳои он тамоман дигар хел сохта шудаанд. Ин деҳаи ҳиндуҳои қабилаи *чиваро* ё *качуа* набуд, ки ҳамчунин дар ҷангалзор зиндагӣ мекарданд. Бе шубҳа, ин тамоман деҳаи дигар буд.

Вай бо самолёти зарди хурдаш боз як гардиши кӯтоҳ намуд. Агар ин деҳаи қабилаи *чиваро* ё *качуа* набошад, пас ин деҳаи қабилаи *аука* мебошад.

Нейт ва дигар миссионероне ки бо ӯ дар ҷангалҳои Эквадор кор мекарданд, доимо дар бораи он сӯҳбат мекарданд, ки қабилаи *аукаро* чӣ тавр ёфтани мумкин аст. Аз ин қабила ҳама метарсиданд, лекин онҳо низ чун дигар одамон ба хушхабар эҳтиёҷ доштанд. Аммо ягон одами сафедпӯсте ки бо одамони ин қабила алоқа намуд, аз он ҷо барнагаштааст, то дар бораи онҳо маълумот диҳад. Чунин вазъият аз худи асри XVI сар шуда буд, вақте истилогарони испание ки аз ҳудуди

онҳо гузаштан мехостанд, кушта шуда буданд. Соли 1667 онҳо бо шамшер Пед-ро Суарес, масеҳии иезуитро, ки мехост дар макони онҳо маркази миссионерӣ ташкил диҳад, кушта буданд. Дар асри XIX тиллоқобон ва каучукқобон омаданд. Онҳо ҳиндуҳоро мекуштанд ё ғулом мегардонданд. Лекин онҳо низ аксар вақт аз дасти одамони қабилаи *аука* ҳалок мегардиданд. Ҳоло, дар асри XX, аз ин ҳам дида бисёртар одамон, ки дар ин ҷо нефт мекофтанд, кушта шуда буданд.

Ҳиндуҳои қабилаи *качуа*, ки дар наздикии онҳо сокин буданд, аз қабилаи *аука* хеле метарсанд. Калимаи “аука” дар забони ҳиндуҳои қабилаи *качуа* маънои “ваҳшӣ”-ро дорад. Ҳатто қабилаи *циваро*, ки каллабур буданд, кӯшиш мекарданд бо онҳо вонаҳӯранд.

Нейт дид, ки дар поён занону кӯдакон барои ёфтани паноҳ ба хонаҳои бедеворашон мегурезанд. Аммо дар мобайни марғзор ӯ бачаеро дид, ки ба ҳеч кучо намегурехт. Бача ба дарахт баромада, самолётро тамошо мекард.

Нейт тирезаро кушода ба ӯ даст чунбонд, вале бача ягон аҳамият надод.

“Ҳа, ин *аукаҳо*, чӣ тавре ки дар бора-ашон менависанд, ҳақиқатан ҳам ваҳшӣ будаанд”, – фикр намуд ӯ.

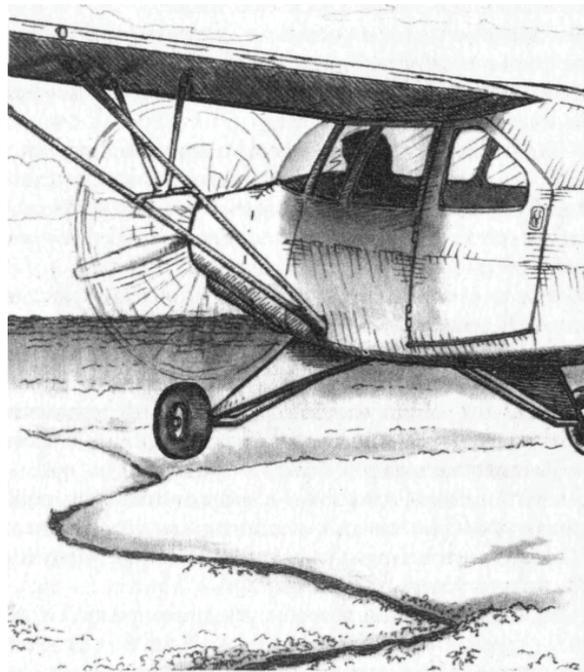
Мотори хурди самолёт якчанд бор лаҳзае аз кор монда, боз ба кор даромад ва ғӯё дамаш гирифта сулфа кард, ва баъд ин боз такрор шуд. Самолёт та-кон хӯрд – аз афташ, ба бензин қатраи об дохил шуд. Аммо ин тамоман на он ҷое буд, ки Нейт бояд фуруд меомад. Ва агар ӯ дар ин ҷо ба садамае дучор ша-вад, ӯро, эҳтимол, бо найзаҳо пешвоз мегирифтанд. Лекин ӯ яке аз деҳаҳои қабилаи *аукаро* ёфт! Вай тирезаи самолётро пӯшида сӯи боло парвоз кард, то ин чоро дар хотир нигоҳ дорад ва боз ба ин ҷо баргардад. Вай боз як бор нишондоди асбоби ченкунаки бензинро нигоҳ кард... акрабаки он таҳдидунон ба раҳи сурх наздик мешуд. Ӯ бояд тезтар аз ин ҷо парида равад!

Нейт Сайнт се фарзанд дошт, ки дар Шелл-Мера қарор доштанд. Ҳаёти миссионере ки дар ҷангалзор лётчик шуда кор мекард, доимо пур аз хатар

буд, ва ӯ кӯшиш мекард, ки аз хатари зиёдати канорагири намояд. Одамоне буданд, ки ба ӯ вобаста буданд, масалан, духтари хурдакаи ӯ Кети, ки ба қариби ҳафтсола шуда буд, писари хурдаш Филипп, ва писари панҷсолааш Стив, ки ҳамин пагоҳи ба ӯ пеш аз парвоз даст чунбонда хайру хуш кард. Вақте ӯ Стивро ба ёд овард, табассум намуд. Мӯи тиллоранги писараш пагоҳи дар нурҳои офтоб чило медоданд, ва вай бо хурсандӣ ба падараш даст мечунбонд – хоҳ вақте ӯ парвоз менамуд, хоҳ фуруд меомад.

Нейт дар дури абри сиёҳи дудро дид. Лётчик сарашро афшонд, то ки фикррониаш равшантар гардад. Вай фикр кард, ки шояд ин ҳамон деҳаест, ки он ҷо ӯро Рочер интизор аст. Шояд, вай садои мотори самолётро шунида, гулхани сигналдиҳиро афрӯхт, ки дуди сиёҳ мекард, то ба ӯ ҷои фуруд омаданро нишон диҳад. Ягон ҳинду бемақсад чунин дуд наменамуд.

Нейт ба компас ва баъд ба атроф назар кард – ба кӯҳсор ва дигар нишонаҳои намоён. Ӯ бештар афсурдадил мегашт,

вале дере нагузашта фаҳмид, ки дар кучо воқеъ аст.

– Ин тавр буда наметавонад! – бо овози баланд гуфт ӯ.

Чӣ хел шуда вай аз самти дарқори берун шуд? Охир, ӯ лётчики хуби таҷрибадор буд, ки аллакай бештар аз сад бор дар болои ин ҷангал парвоз карда буд. Чаро ин тавр шуд?

Баъд аз якҷанд дақиқа Нейт дар болои деҳае буд, ки он ҷо ӯро Рочер интизор

буд. Майдони фурудгоҳ хеле бад сохта шуда буд, аммо ӯ қарор кард, ки як кӯшиш менамояд. Дар аввали майдони фурудгоҳ ӯ бо самолёт нӯги дарахти баландеро расид, лекин, ниҳоят, чархҳои он ба замин расиданд. Пропеллерҳо бозистоданд ва аз даруни самолёти зард Нейт баромад.

– Аз дидани ту хеле шодам! – бо табассум ӯро пешвоз гирифта гуфт ҷавони қадбаланд, ки мӯйҳояш парешон буд, ва ба китфи Нейт тап-тап зад.

– Ман ҳам аз дидани ту шодам, аммо корҳоям он қадар хуб нест, – бо овози хиррӣ ҷавоб дод Нейт. – Сӯзишвориям қариб тамом шудааст. Аз он бензине ки ман ба ту барои пур кардани чароғҳо дода будам ягон қадараш мондааст?

Онҳо дорувориро, ки дер боз интизор буданд, фароварданд, ва Нейт ба Рочер дар гузаронидани пеницилин ба ҳама сокиноне ки бемории табларза доштанд, ёрӣ расонд. Баъд аз ин онҳо эҳтиёткорона бензинро аз зарфи пластмассӣ ба баки самолёт рехтанд. Ниҳоят ҳар ду миссионер аз майдони ноҳамвори фурудгоҳ ба ҳаво парада,

самти Шелл-Мера равон шуданд, ки дар он ҷо онҳоро Мерӣ ва зани Рочер, Барбара интизор буданд.

Бегоҳӣ дар гирди миз Чим ва Элизабет Эллиот, Эд ва Мерилоу Мак-Килли ва Пит Флеминг бо занаш Оливе чамъ шуданд.

Кай бори охир ман аз самти даркорӣ берун шуда будам? – пурсид Нейт.

Ҳама китфонашонро боло кашиданд. Ҳеч кас дар хотир надошт, ки бо Нейт ягон бор чунин воқеа рӯй дода бошад.

– Аммо имрӯз, ҳангоми назди Рочер парвоз карданам ман раҳгум задам.

– Раҳгум задӣ? – такроран пурсид Чим Эллиот.

Ӯ бо вучуди намуди зебо ва табассуми дилкаш доштани ҷавони хеле чиддӣ ва мулоҳизакор буд. – Ту чиро дар назар дорӣ? Охир, ту баргашта омадӣ-ку.

– Ҳа, – ҷавоб дод Нейт, – лекин аввал ман он чиро ёфтам, ки бояд меёфтам.

– Ту бо ин суханонат чӣ гуфтан мехоҳӣ? – бетоқатона пурсид зани Чим, Элизабет. Дасти ӯ бо чангак дар пеши

даҳонаш шах шуд.

Нейт ба онҳо нақл кард, ки чӣ тавр ӯ деҳаи қабилаи *аукаро* ёфт.

– Ба фикрам Худо вогузошт, ки ман раҳгум зада, ба ҳамон тараф парвоз кунам, ки деҳаи қабилаи *аука* воқеъ аст.

– Дӯстон, ман доимо мегуфтам, ки мо ниҳоят ин одамонро меёбем, – тантананок нидо карда гуфт Чим Эллиот. – Нейт, ман туро пурра дастгирӣ мекунам. Ман ҳам боварӣ дорам, ки Худо мехост, то мо онҳоро ёбем. Вақти он расидааст, ки ба онҳо ҳам хушxabарро расонем.

– Агар мо ба онҳо хушxabарро нарасонем, ширкатҳои нефтӣ пеш аз мо ба онҳо расида, онҳоро нобуд мекунанд, – гуфт Элизабет.

Ин корчаллонҳо бе ин ҳам тоқаташонро гум карда истодаанд. Ҳар боре ки онҳо кӯшиш мекунанд ҷои зисти *аукаҳоро* тадқиқ кунанд, ба муқобилат дучор мегарданд. Онҳо ба ин тоқат намекунанд. Ҳоло онҳо ба ҳукумати Эквадор фишор оварда истодаанд, то ҳуқуқ пайдо намоянд, ки ин сарзаминро ишғол кунанд ва ҳамаи онҳоеро, ки ба

онҳо халал мерасонанд, нобуд созанд. Шумо медонед, ки ин чӣ маъно дорад – аксарияти аҳолии қабилаи *аука* кушта мешаванд.

– Ман боз як чизро ба хотир овардам, – гуфт Нейт. – Шумо дар бораи он зан аз қабилаи *аука*, ки дар ҳасиенда*, дар Дон Карлос кор мекунад, шунидает?

Аксарияти миссионерон ба аломати инкор сар чунбонданд.

– Инак, – давом дод Нейт, – тақрибан ҳашт сол пеш як зан аз қабилаи *аука* аз чангал омада, дар ҳасиенда паноҳ меҷуст. Аз афти кор, вайро бояд мекуштанд, лекин намедонам барои чӣ.

– Ҳа! – гуфт Пит Флеминг. – Ба назар чунин менамояд, ки одамони ин қабила ба ғайр аз куштор дигар ҳеч кор намекунанд, ва агар ягон каси бегонаро наёбанд, якдигарро мекушанд. Ӯ бо фикру хаёл айнакҳояшро кашида, чашмонашро молид.

– Ин боз як сабабест, ки аз барои он мо бояд ба онҳо хушxabарро расонем, – эълон кард Нейт. – Хоҳари ман Рейчел бо ҳамон зан шинос шудааст. Номи вай

* Ҳасиенда – мулк, замин ё хоҷагии испаниҳо, ки ба ҳиндуҳои маҳалли ба иҷора дода мешуд.

Даума мебошад, ва Рейчел кам-кам забони онҳоро меомӯзад.

– Дониستاني забони онҳо! Маҳз ҳамин ба мо даркор аст. – гуфт Чим. – Ба ҳамин восита мо ҳангоми шиносӣ муваффақият ба даст меорем.

– Яъне ягон ҷои шубҳа нест, – гуфт Эд Мак-Килли ва дасташро ба китфи занаш, ки ҳомиладор буд, гузошт. – Худо моро тайёр карда истодааст, то мо пеши онҳо равем. Аммо ҷӣ тавр мо бояд инро кунем? Ҷои зисти онҳоро ба воситаи самолёт ёфта, бо он зане, ки аллакай муддати дароз бо мо зиндагӣ намекунад, алоқа пайдо намудан ин як чиз аст, аммо бо онҳо дар заминашон вохӯрдан хеле хатарнок мебошад.

– Шояд, ин танҳо қадамҳои аввалинанд. Мо бояд амалиёти – “Аука”-ро ба нақша кашем, – бо ҳаяҷон гуфт Нейт.

– Амалиёти “Аука”, – табассум намуда гуфт Пит, ва боз айнакҳояшро ба чашмонаш пӯшид. – Хуб садо медихад. Лекин беҳтараш мо ин ниятамонро махфӣ нигоҳ дорем. Агар ягон кас аз он хабардор гардад, ҳукумат метавонад

ба мо монеъ шавад, ё ин ки ширкатҳои нефтӣ кӯшиш менамоянд ба он ҷо ҳуҷум карда дароянд ва нақшаи мо пурра вайрон мегардад.

Тӯҳфаҳои аҷоиб

Писарак аз қабилаи *аука* дар болои дарахте менишаст, ки байни буттазори маниока мерӯид. Баъд аз он ки занбӯри чӯбин парида рафт, занҳои деҳа дигар вайро озор намедоданд.

Ниву андеша мекард: “Шояд, ин занбӯри чӯбин барои он парида омад, ки маро начот диҳад? Шояд, ин одамони сафед хатарнок нестанд?” Ӯ фикр мекард, ки он одамон дар шиками занбӯри чӯбин буданд ва умед дошт, ки вай боз парида меояд. “Ман акнун вайро пойда меистам”, – қарор дод ӯ.

Ниҳоят вай аз дарахт фаромад. Вақте ки ӯ ба хона баргашт, ба тӯтии ромшудааш банан дод. Тӯтича сари сабзи хурдакашро болову поён мекард ва бар чӯбчаи қафасаш пешу қафо медавид. Хуб буд, ки ақаллан ҳамин паранда нисбати ӯ хашмгин нест. Ҳамин вақт Ниву дар рафчаи болои оташ як

бурда думи дудхӯрдаи маймунро дид ва онро гирифта бо иштиёқ хӯрд. Вай аз худи саҳар ҳеч чиз

нахӯрда буд.

Ба ҳар чое ки ӯ равад, дар ҳар хона, назди оташ дар бораи як мавзӯъ гап мезаданд: дар бораи пайдо шудани занбӯри чӯбин. Ин чӣ маъно дошт? Барои чӣ вай дар болои ин чо парвоз кард? Шояд, бо одамони сафед, бо ин бегонагон боз ягон задухӯрд мешавад? Ҳеч кас аз ӯ дар бораи ҳамлаи одамони қабилаи ҳамсоя ба бачагоне ки дар дарёи Курарай моҳӣ меқапиданд намеурсид. Ба назар чунин менамуд, ки ин ҳодиса ҳеч касро шавқманд намекард.

Дабу танҳо бегоҳӣ ба деҳа баргашт. Ӯ калавида-калавида роҳ мерафт ва Мойпаро дар дастонаш бардошта меовард. Китфи Мойпаро захмин карда буданд ва ӯ доимо аз ҳуш мерафт, чунки хунаш бисёр рехта буд. Модараш ба ӯ ёрдам дод, ки ба тӯралвончи овезааш хобад, лекин ба ҷои пурсидани он ки бо вай чӣ воқеа рӯй дод, ӯ гаштаву баргашта дар бораи занбӯри чӯбин нақл мекард. Даре нагузашта Мойпа боз аз ҳуш рафт, ва модараш ӯро танҳо гузошт.

Ҳамин ки Ниву бо Дабу танҳо монданд, ӯ аз вай пурсид:

– Бо дигар бачаҳо чӣ шуд? Онҳо гурехта тавонистанд?

– Ман онҳоро надидам, – ҷавоб дод Дабу ва бо хашм дандонҳояшро гич кард. – Мо базӯр ба хона расида омадем. Ин ҷо дар бораи кадом занбӯри чӯбин гап зада истодаанд? Наход ки барои мо ҳеч кас интиқом нагирад?

Қарибии шаб мардҳо аз шикор баргаштанд. Онҳо як сайди калонеро бардошта меоварданд, ки ба ғулачӯб бастагӣ буд. Вале ба ҷои он ки аз шикори бобарорашон фахр намоянд ва аз гӯшти ба даст овардашон, ки барои якчанд рӯз мерасид, хурсанд шаванд, онҳо дарҳол дар бораи занбӯри чӯбин гап заданро сар карданд. Шаб шуд, аммо ду бачаи дигаре ки ба моҳигирӣ рафта буданд, то ҳол ба хона барнагаштанд. Ниву ва Мойпа боварии қатъӣ доштанд, ки онҳоро куштаанд.

Гикита, ки аз дарди шикам ҳоло ҳам азият мекашид, назди оташи калони асосӣ нишаста, мегуфт:

– Ин ҷо барои мо хатарнок шуда истодааст. Ба фикрам, мо бояд Тиваенаро тарк кунем. Агар *ководиҳо* моро ёфта

бошанд, пас онҳо ба зудӣ боз ба ин ҷо омада, моро бо яроқи оташфишонаншон мекушанд. Мо бояд ба ҷои дигар кӯчем.

– Не, – эътироз мекарданд дигарон. – Занбӯри чӯбин ба мо чӣ карда метавонад? Мо пештар ҳам онҳоро дида будем.

– Ман бовар намекунам, ки дар шиками ин занбӯрҳо одамхӯрони сафед ҷойгиранд, – гуфт Акаво, модари Ниву.

– Чунин ақидаи ту аз он сабаб аст, ки ту ҳақиқатро дидан намехоӣ, – гур-гур карда гуфт як зани ҷавонтар, ки номаш Умӣ буд. – Даумаи ту кайҳо ба назди ҳамин *ководиҳо* гурехт, ва аз афти кор, ӯро ҳамон рӯз хӯрданд. Ту ба ин бовар кардан намехоӣ, чунки вай духтари ту аст. Аз ҳақиқат рӯй натоб!

– Рӯй натоб! Рӯй натоб! – такрор намуд тӯтии Ниву.

– Хап шав, парандаи нобакор! – дод зада гуфт Акаво ва бо оҳу нолаи баланд сӯи Умӣ тоб хӯрд. – Даума барои он гурехт, ки Вапе мехост ӯро кушад. Охир, вай духтари холаат мебошад-ку, нахонд

ин барои ту ягон фарқе надорад?

– Хайр чӣ? – китфонашро дарҳам кашада гуфт Умӣ.

– Ба ҳар ҳол, ман фикр мекунам, ки мо бояд Тиваенаро тарк намоем, – боисрор мегуфт Гикита.

– Рӯй натоб! Рӯй натоб! – такрор мекард тӯтӣ.

Акаво ба хашм омада, сӯи паранда табақи сафолиро ҳаво дод.

Тӯтӣ баланд фарёд зада, як тараф парид ва баъд ба сари Ниву нишаст. Ниву аз ҷояш хеста рафт. Ҳамаи ин гапҳо чиро тағйир дода метавонанд? Одамкушиҳо давом ёфтанд мегиранд, вале ӯ бовар намекард, ки занбӯри ҷӯбин дар ин айбдор мегардад. Баъд аз якчанд рӯз Ниву пагоҳии барвақт аз хоб хест. Дар деҳа хомӯши ҳукмфармо буд. Ҳатто тӯтиҳо ё маймунчаҳои қапидашуда овоз намебароварданд. Бача аз тӯралвончи овезааш часта фаромад ва эҳтиёткорона аз пеши чор кати овеза гузашта, ба кӯча баромад. Дар ҷангал тумани ғализ паҳн шуда буд. Ҳатто нӯги дарахтон дида намешуд. Дуди оташ ба ҷои он ки боло шуда бо шамол пароканда гардад, бар

замин паҳн мешуд.

Рӯзи нав фаро расид, ки он бо сабаби воқеаҳои ба наздикӣ рӯйдода, ки чамбияти хурдакакро ба чунбиш даровард, ғайримуқаррарӣ ва аҳамиятнок шуд.

Ниву ба боғ рафта, болои кундаи дарахт нишаст. Ӯ ҳис мекард, ки бояд чизе дигаргун шавад. Вақте ӯ андеша карда менишаст, садои хишир-хишири аҷоибро шунид. Дар аввал ин садои гулдурросе буд, ки аз дури меомад ва базӯр шунида мешуд. Аммо ин садо баландтар мешуд. Ва баногоҳ Ниву фаҳмид: ин занбӯри чӯбин буд, ки хеле дур дар баландӣ парвоз мекард.

Ниву ба боло чашм дӯхта дар туман сӯрохие мекофт ва аз сабаби дар чунин ҳолат нигоҳ кардан гарданаш дард намуд. Баъд ӯ дар осмон порчаҳои осмони кабудро дид, ки дар ҳар тараф пайдо мегардиданд. Вақте ки ӯ осмонро назора мекард, садои гулдуррос баландтар мешуд, ва дере нагузашта ба садои шиноси ғуррос табдил ёфт.

– Вай наздик шуда истодааст! – Ниву аввалин шахсе буд, ки аллакай аз хоб

хеста буд, то онро бинад.

Вале ӯ муддати на он қадар дароз танҳо буд. Вақте аввалин бор дар сӯрохиҳои туман ранги зарди тани самолёт қисман намудор гашт, одамони дигар низ аллакай аз хонаҳояшон баромадабуданд. Онҳо ҳам ба боло нигоҳ мекарданд. Дере нагузашта тамоми аҳли деҳа дар берун меистоданд.

Шамоли сабук вазид, ки тумани боқимондаро пароканда намуд, ва акнун занбӯри зарди чӯбин дар осмон хуб дида мешуд. Ин дафъа ҳама мездиданд, ки дар дохили занбӯри чӯбин ду мард нишастанд. Сокинони деҳа доду фарёд бардоштанд:

– *Ководиҳо!* Инҳо одамхӯронанд! Худатонро начот диҳед! Ногоҳ ҳама маслиҳати Гикитаро ба ёд оварданд, ки “...аз ин деҳа гурехтан даркор аст” гуфта буд. Баъзе касон зуд аслиҳа, сабадҳо ва тамоми молашонро гирифта, ба чангал гурехтанд.

Баъд Ниву дид, ки занбӯри чӯбин дар болои деҳаи онҳо чарх заданро бас кард ва сӯи дарёи ҳамсоя парвоз намуда, дар болои он чарх мезад. Вай сӯи поёноб

давид, то ин ки ба вай наздиктар бошад. Барои \bar{u} ин занбӯр ҳамчун дӯст буд, чунки \bar{u} ро аз мачетеи Минтака халос намуд.

Вақте Ниву дар соҳили регзори дарё меистод, як чизи аҷоиб рӯй дод. Аз шиками занбӯр як ресмони дароз афтид, ки ба он як чизи ҷилодиҳанда баста шуда буд. Занбӯри чӯбин бештар поён мефуromaд, ресмон бошад, дарозтар мегашт. Чизи ҷилодиҳандаи ба ресмон бастагӣ низ поёнтар мешуд. Ниҳоят ин чиз назди Ниву, ба болои реги назди об афтод. Ниву сӯи он чиз давида онро бардошт. Ин як кӯзачаи оҳании пур аз тугма ва дигар чизҳои аҷоиб буд, ки дар гирдаш тасмачаҳои гуногунранг баста шуда буданд. \bar{U} саросемавор онро ба деҳа бурд.

– Бинед, ки *ководиҳо* ба мо чӣ оварданд! Агар шумо инро бинед, аз ин чо рафтан намехоҳед, – фарёд зада мегуфт \bar{u} . – Ба ин нигоҳ кунед!

Дере нагузашта занбӯри чӯбин аз назар ғоиб шуд, ва сокинони деҳа ба хонаҳояшон баргаштанд. Кӯдакони майда аз дасти Ниву тасмачаҳои

рангорангро канда гирифта, онҳоро ба дастҳо ва сарҳояшон мебастанд. Аммо тугмаҳоро Ниву барои тӯтиаш монд. Акаво кӯзачаи ҷилодорро ба худ гирифт. Вай гуфт, ки боварии комил дорад, ки онро ба \bar{u} духтараш, Даума фиристодааст.

Як чизи дохили кӯзача ба реги дурушт монанд буд ва мазаи аҷоиб дошт, ва модар онро партофт.

Аксари сокинони деҳа фикр мекарданд, ки беҳтараш аз ин чо ғайб зананд, аммо кунҷковиашон зӯртар баромад. Баъд аз якчанд рӯз занбӯри чӯбин боз пайдо шуд. Ин дафъа вай дар нӯги ресмони дароз як мачете фуrowард. Ресмон боз ба соҳили дарё фаромад, вале баъд корди калон канда шуда, ба дарё афтид. Ниву, ки дар боғи маниок дар болои кунда менишаст, ба *ководиҳо* даст чунбонд. Лекин то вақте ки вай аз кундаи дарахт фаромада, назди дарё давида омад, Гикита, ки аз беморӣ пурра сиҳат шуда буд, пештар давида омад ва аз даруни об кордро гирифт. Мачете барои одамони қабилаи *аука* тӯҳфаи махсусан арзишнок ба шумор мерафт. Мачете ва

дигар чизҳои оҳанин дар ҷангал хеле нодир буданд, ва одамони қабилаи *аука* чунин чизҳоро танҳо ба воситаи дуздӣ аз дигар қабилаҳо ба даст меоварданд. Қабилаҳои *качуа* ва *чиваро* ин чизҳоро аз *ководиҳо* дар ивази ягон чиз мегирифтанд. Вақте ки занбӯри чӯбин дар болои онҳо давр мезад, сокинони деҳа шуниданд, ки ду мард аз дохили он бо овози баланд чизе мегуфтанд. Аммо сокинони деҳа ба якдигар нигоҳ карда, китф дарҳам мекашиданд, зеро ҳеҷ кас суханони онҳоро намефаҳмид.

Хабар ба воситаи нишонаҳо

Моҳи октябри соли 1955 амалиёти “Аука” бо суръат амалӣ мегашт. Миссионерон дар рӯи фарши хонача нишаста, нақшаҳои минбаъдаро муҳокима менамуданд.

– Мо бояд одамони ин қабиларо бо тӯҳфаҳо ҷалб намоем, – гуфт Элизабет Эллиот.

Баъзеҳо ба аломати тасдиқ сар ҷунбонданд.

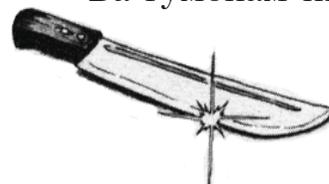
– Маълум аст, ки ҳама кӯшишҳои бо онҳо алоқа намудан бо зӯроварӣ анҷом ёфтаанд, – давом дод суханашро ӯ.

– Аз ҳамин сабаб ҳайратовар нест, ки онҳо дарҳол ба даст аслиҳа мегиранд.

– Мо метавонистем ба онҳо аз самолёт тӯҳфаҳо партоем, – пешниҳод кард Эд.

Нейт Сайнт пешониашро чин кард.

– Ба гумонам ин ақидаи чандон хуб нест, – гуфт ӯ. – Ман бо хоҳарам Рейчел дар бораи ин зан аз қабилаи *аука*

сӯхбат кардам. Вай нақл намуд, ки вақте ширкатҳои нефти ба одамони қабилани *аука* аз самолёт тӯхфаҳо мепартофтанд, онҳо фикр мекарданд, ки найзаҳояшон ба шиками ин ҳайвони калон халиданд, ва ин тӯхфаҳо аз шикамаш рехтанд. Онҳо умуман андеша ҳам намекарданд, ки ин тӯхфаҳоянд. Онҳо фикр мекарданд, ки ин сайди ба даст овардаи онҳост, чунки парандаи калонро мағлуб намуданд.

– Паранда не, – ислоҳ кард Нейтро занаш Мерӣ. – Қабилани *аука* самолётро “занбӯр” меноманд.

– Рост мегӯӣ, – тасдиқ кард суханони вайро Нейт. – Хоҳарам гуфта буд, ки онҳо самолётро “занбӯри чӯбин” меноманд.

– Пас, мо бояд ягон воситае ёбем, то ин тӯхфаҳоро ба онҳо аз даст ба даст диҳем, – мавзӯи сӯхбатро давом дод Эд. – Мо наметавонем тӯхфаҳоро ба онҳо танҳо аз осмон партоем, лекин ба ҳар ҳол мо бояд ба онҳо ҳар ҳафта ягон чиз тӯхфа кунем. Агар онҳо пай баранд, ки мо нисбатан хайрхоҳ ҳастем, як рӯз не як рӯз муносибати душманонашон аз байн меравад.

– Ҳа, лекин чӣ тавр? – пурсид Пит Флеминг. – Чӣ тавр мо ба онҳо тӯхфаҳоро медиҳем? Ман боварӣ надорам, ки ихтиёран ба ҷангал меравам. Ба ҳар ҳол, ҳоло не... Бояд, ки байни мо бештар боварӣ пайдо гардад, то ин ки онҳо моро якбора накушанд.

– Хайр, – айёрони табассум карда гуфт Нейт, – ман як усулро дарёфтаам.

– Ҳа, мо ҳама усулҳои туро медонем, – табассум намуда гуфт Чим Эллиот. – Ман тасаввур мекунам, ки чӣ тавр онҳо кӯшиш мекунанд пакетеро қапанд, ки бо суръати шаст ё ҳафтад километр дар як соат аз наздашон парида гузашта истодааст.

– Ҳақиқатан, – хандида гуфт Эд. – Лекин, агар онҳо ҳатто пакетро қапанд, бо он чӣ мекунанд?

– Не, не, шумо нафаҳмидед, – гуфт Роҷер. – Нейт як усули хуберо кор карда баромад. Вай якчанд бор онро санҷида дид ва ман низ ҳангоми ин бо вай будам. Вай баланд парвоз карда як бор давр зад. Тӯхфа бошад дар нӯги як ресмони дароз баста шуда, дар таги самолёт овозон буд. Шамол онро каме ба қафо мебурд, чунки

Нейт бо самолёт хамгаштҳои сахт менамуд. Ва пакет айнан ба маркази даврзани фаромад, гӯе ки ба қабри гирдоб афта бошад. Ба воситаи поёншавии самолёт Нейт метавонад пакетро айнан ба ҷои даркорӣ фарорад. Ин усул хеле хуб кор мекунад! Лекин, фарз мекунем, ки агар онҳо тӯҳфоро гирифта онро кушодан нахоҳанд, – ба Нейт нигоҳ карда гуфт Роҷер, – он гоҳ мо чӣ кор мекунем?

– Ҳмм. Мо бояд дар ин бора андеша кунем, – ҷавоб дод Нейт.

– Мо бояд дар даруни пакет як механизм ҷойгир кунем, ки ба таври автоматикӣ онро кушояд.

Ҳамин ки онҳо ҷунин механизро тайёр карданд, Нейт барои парвоз ба ҷои зисти қабिलाи *аука* тайёри диданро сар кард. Вай ва Эд як зарфи алюминӣ тайёр намуда, онро бо тугмаҳо ва намаки калон пур намуданд, дар гирди зарф бошад, тасмачаҳои ранга бастанд. Баъд онҳо ба самолёти зардашон нишастанд.

– Мо тайёрем, барои парвоз иҷозат дода шуд, – фарёд зада гуфт Нейт.

– Иҷозат дода шуд, – такрор намуд писараки хурдсол.

Нейт рӯ гардонда ба ақиб нигоҳ кард ва боварӣ ҳосил намуд, ки Стиви хурдсол дар масофаи бехатар истодааст. Писарча дар масофаи панҷ метр аз истгоҳи самолёт истода, даст мечунбонд.

Нейт табассум намуд ва дар ҷавоб даст чунбонд.

– Балоча! – табассум карда гуфт ӯ.
– Фикру хаёли вай ҳам чун ман ғарқи самолётҳо гаштааст.

– Шояд ҷунин бошад, аммо ман фикр мекунам, ки вай ин шахсро, ки дар самолёт нишастааст хеле дӯст медорад, – сӯяш сар чунбонда, оромона гуфт Эд.

Нейт тугмачаро зер карда, мотори самолётро ба кор даровард. Пропеллерҳои якчанд бор давр заданд, ва он ба пеш ҳаракат намуд. Мотор ғуввос зад, ва самолёти хурдакак ба ларза даромад, мисли он ки ҳангоми табларза мешавад. Пас аз якчанд лаҳза самолёти зард дар майдони сабзи фурудгоҳ андак калавида, суръаташро тезонд, ва ниҳоят, боло парид. Нейт хурсанд буд, ки дар ин ҷангал ҳамин майдони хуби фурудгоҳ

вучуд дошт. Шелл-Мераро ширкати нефтӣ сохта буд. Вақте ки ин пойгоҳ ба онҳо дигар лозим нашуд, онҳо онро ба дигарон доданд. Миссионерон иҷозат гирифтанд, ки дар ин ҷо барои худ пойгоҳи марказӣ ташкил диҳанд.

Нейт ва Эд тақрибан бист дақиқа парвоз карда истода буданд. Нейт самолётро ба як тараф ҳамонд ва бо ангушташ ба поён ишора намуда, гуфт:

– Ҳо ана онҳо.

Эд ба поён назар карда, бомҳои аз қамиш сохташуда ва одамонро дид, ки аз тарс ҳар тараф медавиданд. Деҳаро тумани тунук фаро гирифта буд. Вақте ки онҳо болотар париданд, ба назар чунин менамуд, ки гӯё одамонро замин фуру бурд.

– Онҳо ба кучо ғайб заданд? – пурсид Эд.

Нейт пешониашро чин карда гуфт:

– Намедонам. Шояд онҳо тарсида пинҳон шуданд.

– Аз ҳама беҳтараш, агар мо тӯҳфаамонро фуруварда аз ин ҷо ғайб

знем. Агар онҳо онро ёбанд, шояд дафъаи дигар камтар ба воҳима меафтанд.

Эд дари самолётро кушода, ресмонро бо зарфи алюминӣ оҳиста мефаровард. Нейт, бошад, самолётро дар болои деҳа давр мезанонд.

– Ту чӣ фикр дорӣ, шояд зарфро ба соҳили дарё фурурам? – пешниҳод кард Эд. – Агар ту мехоҳӣ кӯшиш намоӣ, ки онро ба деҳа фурури, эҳтимол, боми ягон хонаро вайрон мекуни, ва дар натиҷа барқарор кардани муносибатҳои дӯстона душвор мегардад.

Вақте онҳо бо зарфи дар ресмон овезон сӯи соҳили дарё парвоз карданд, як бача аз деҳа баромада аз пасашон назди дарё давид. Эд ўро пай бурда, гуфт:

– Дар он ҷо касе давида истодааст.

– Ҳа, ба фикрам бори гузашта ман ўро дида будам, – ба хотир овард Нейт.

– Ту вайро чӣ тавр шинохти? – ҳайрон шуд Эд. – Охир ў ягон хел футболкаи сурх напӯшидааст-ку, ки аз рӯи он шинохтани вай осон бошад.

Ҳар ду миссионерон хандиданд,

чунки аҳолии қабилаи *аука* як хел либос доштанд... яъне умуман ягон либос намепошиданд!

– Ба ҳар ҳол ман боварӣ дорам, ки ин ҳамон бача аст, – дар ақидаи худ монда, гуфт Нейт.

Зарф бо тасмачаҳои гуногунранг маҳз ба ҳамон ҷое расид, ки Нейт мехост. Бача ҳамон лаҳза онро бардошт ва ба деҳа давида рафт.

– Хеле хуб! – табассум намуда гуфт Нейт ва оҳиста бо самолёт давр зада, боло парид. – Ин аввалин хушхабари мост ба воситаи забони нишонаҳо.

– Бале, – тасдиқ кард Эд. Доништан мехоҳам, ки фикру андешаронии онҳо чӣ гуна бошад. Ба фикрат, онҳо дар бо-раи олами атроф ягон чиз медонанд?

– Намедонам, – китфонашро дарҳам кашида гуфт Нейт. – Мо медонем, ки онҳо пештар ҳам самолётҳоро дида буданд. Ҳавопаймоҳои ширкати нефти пештар доимо дар болои ин минтақа парвоз мекарданд. Аммо ин барои онҳо ягон аҳамият надошт.

Баъд аз як ҳафта онҳо боз бо тӯҳфа парвоз намуданд. Тӯҳфаашон мачете

буд, ва ин дафъа одамони қабила аллакай пинҳон намешуданд. Онҳо аз паси самолёт тез давида, партофта шудани тӯҳфаро интизор мешуданд. Ин дафъа Нейт ва Эд тӯҳфаро айнан ба ҷои даркорӣ партофта натавонишанд, ва мачете ба об афтид.

Баъд аз якчанд лаҳза яке аз мардҳо ба об парид, корди калонро бардошт. Даре нагузашта дар соҳили регзор дигар мардҳо пайдо шуданд ва тӯҳфаро бо диққат аз назар мегузаронданд. Эд чунон хурсанд буд, ки дари тарафи ҳудашро кушода, гарму ҷӯшон даст чунбонд ва сӯи поён фарёд зада гуфт:

– Ба ҳамаатон салом! Мо дӯстони шумо ҳастем!

– Эҳтиёт бош, ки баробарвазиро гум карда, ба поён наафти, – гуфт Нейт. – Онҳо овозатро аз чунин баландӣ намешунаванд. Илова бар ин, агар шунаванд ҳам, забони англисиро намефаҳманд!

– Ҳа, ман медонам, – розӣ шуд Эд ва сарашро ба дарун дароварда, дари самолётро пӯшид. – Лекин ман фикр кардам, ки шояд онҳо муносибати

дӯстона зоҳир намуданамро пай мебаранд. Вақте онҳо ба Шелл-Мера баргаштанд, хабарҳои изтиробовар шуниданд. Эд ва Мерилоу Мак-Килли дар деҳаи Араюнои қabilaи *качуа* зиндагӣ мекарданд, ки ба деҳаи қabilaи *аука* хеле наздик воқеъ буд. Дар рӯзҳои охир баъзе сокинони деҳа дар ҷангал пайи пой одамони қabilaи *аукаро* ёфта буданд.

Эд пешониашро чин карда, андешакунон ба Нейт назар намуд:

– Оё фикр мекуни, ки онҳо моро поида истодаанд? Агар чунин бошад, пас бо кадом мақсад?

Нейт китфонашро дарҳам кашида, ҳалимона табассум намуд.

– Шояд онҳо ҳам мисли мо хоҳиши саҳти вохӯрдан доранд?

Ҳиндуҳои қabilaи *качуа* аз одамони сафед дида бештар ба ташвиш афтоданд. Онҳо фикр мекарданд, ки қabilaи *аука* ба ҳамла тайёри дида истодааст. Эд қарор дод, ки намунаи хурди самолёти зардро сохта, онро дар дари хонааш, дар Араюно меовезад. Агар одамони қabilaи *аука* ҳақиқатан ҳам онҳоро

поида истода бошанд, пас мефаҳманд, ки ӯ яке аз онҳост, ки ба онҳо тӯҳфаҳо оварда буд.

Ҳар ҳафта миссионерон ба онҳо тӯҳфаҳо меоварданд ва умед доштанд, ки одамони қabilaи *аука* бештар кӯшиш мекунанд бо онҳо муносибати хайрхоҳона дошта бошанд. Сокинони деҳа аз онҳо ягон зарф, ё табар, ё ягон либос тӯҳфа мегирифтанд. Баъзан миссионерон тамоман паст парвоз карда, аз болои хонаҳо парида мегузаштанд, то ки сокинон онҳоро хубтар дида тавонанд. Баъзан онҳо сабади холиеро ба нӯги ресмон мебастанд, ба умеди он ки ягон сокини деҳа низ дар ҷавоб ба сабад ягон тӯҳфае мегузорад, ва ин шаҳодати он мебуд, ки онҳо ҳам кӯшиш мекунанд бо онҳо муносибати хайрхоҳона дошта бошанд.

Нейт кӯшиш мекард бо қabilaи *аука* аз самолёт алоқа барпо намояд, Чим Эллиот бошад дар ин вақт ҳамроҳи Рейчел Сайнт ва Даума – ҳамон зане ки аз қabilaи *аука* буд – кор мекард, то ин ки забони онҳоро омӯзад.

– Ҳангоми парвози оянда шумо

албатта бояд маро низ бо худ гиред,
– гуфт Чим. – Он гоҳ ман метавонам
ба воситаи баландгӯяк бо забони онҳо
гӯям, ки мо барояшон дӯст ҳастем.

Ҳама розӣ шуданд ва тасдиқ намуданд,
ки ин пешниҳоди хуб аст, бинобар ин
дафъаи навбатӣ Чим ҳамроҳи онҳо
парвоз намуд ва бо баландгӯяк гуфт:

– Мо шуморо дӯст медорем! Мо
дӯстони шумо ҳастем!

Онҳо гаштаву баргашта дар болои
деҳа бо самолёт давр зада, ин хабарро ба
аҳли қабила мерасонданд. Аҳли қабила
бошад дар ин вақт монанди лӯхтакҳои
худгард оҳиста давродавр роҳ мегаш-
танд ва дасташонро соябон намуда,
самолётро тамошо мекарданд.

– Ту боварӣ дорӣ, ки онҳо моро
фаҳмиданд? – гуфт Чим, вақте ки онҳо
ба хона бармегаштанд.

– Худо медонад, – китфонашро
дарҳам кашида, ҷавоб дод Нейт. Ба ҳар
ҳол онҳо акнун даррав ба ҷангал гурехта
ғайб наmezананд.

– “Онҳо акнун аз мо наметарсанд”
гуфтани чиро ифода мекунад? –
умедворона пурсид Чим.

– Онҳо дигар наметарсанд, – гуфт
Нейт. – Акнун онҳо доимо шитобкорона
ба кӯча мебароянд, то он чиро ки мо ба
онҳо мепартоем, гиранд, хоҳ кӯза бошад,
хоҳ мачете, хоҳ табар ё либос. Чӣ тавре
ки дидӣ, акнун баъзеашон футболка ва
шим мепӯшанд. Лекин чӣ бояд кард, то
онҳо моро воқеан фаҳманд – ин аллақай
масъалаи дигар аст.

Вақте ки миссионерҳо бо оилаҳояшон
бори навбатӣ вохӯрданд, то ки якчоя дуо
кунанд ва меҳнати минбаъдашонро ба
нақша гиранд, Чим Эллиот гуфт:

– Ман аз Даума фаҳмидам, ки ягона
хате ки онҳо истифода мебаранд,
нишонаҳост, ки онҳо бо табар дар
танай дарахтҳо мегуздоранд. Ба воситаи
ин нисонаҳо онҳо самти роҳро қайд
менамоянд, ё ба касе хабар медиҳанд, ки
онҳо дар он ҷо буданд. Рейчел пешниҳод
кард, ки агар мо Китоби Муқаддасро ба
забони қабилаи *аука* тарҷума кунем, но-
машро “Нисонаҳои Худо” номем. Аммо
ман як пешниҳоди дигаре низ дорам.
Дар ягон ҷӯб панҷ нисона карда, дар
онҳо панҷ сурат мечаспонем – яктогӣ
аз панҷ нафари мо, ва ҳангоми парвози

навбатӣ бо худ мебарем. Ба ҳамин тарик, онҳо оҳиста-оҳиста бо мо шинос мешаванд.

– Пешниҳоди хуб, – тасдиқ намуданд ҳама ҳозирон.

– Ба фикрам, мо аллакай ба воҳӯрии аввалинамон қариб тайёрем.

Хабар аз хоҳари гумшуда

Боре, нисфи шаб Ниву сӯҳбат бо овози баландро шунида, аз хоб бедор шуд. Вай дар кати овезааш нишаст ва чашмонашро молид. Оташ қариб хомӯш шуда буд, аммо овозҳо дағалона ва хашмгинона садо медоданд.

То даме ки Ниву муайян намуд, ки кӣ баҳс карда истодааст, аз байн якчанд дақиқа гузашт. Вай овози модарашро шинохт, ки дар канори хона бо кадом як мард баҳс менамуд.

– Аз ин чо рав, – гуфт модар. – Ман ГиМериро ба ту намедиҳам. Вай ҳоло кӯдак аст. Илова бар ин ту бе ин ҳам зани бисёр дорӣ.

– Чӣ хел бисёр зан? – пурсид он мард. – Суханонат мисли он аст, ки ба ту “Ту бисёр кӯза дорӣ” гӯям. Кӯзаҳоят ҳамон қадаранд, ки ту мехоҳӣ ва ба ту даркоранд. Илова бар ин акнун Ипа ягона зани ман аст.

Акнун Ниву фаҳмид, ки ин мард кист. Вай овози вайро шинохт. Нанкивӣ одами хеле бераҳм буд. Агар ягон

кас ба нақшаҳояш халал расонад, ӯ вайро мекушт.

– Ҳа, акнун Ипа ягона зани туст, ва ин танҳо барои он ки ту зани дуоматро кушти, – гуфт модари Ниву. – Ман медонам, ки ту ӯро ҳам кушта метавони, пас барои чӣ ман бояд духтарамро ба ту ба занӣ диҳам?

– Хайр чӣ? Агар ба ту ягон вақт кӯза маъкул нашавад, ту ҳам онро шикаста наваширо месозӣ-ку.

Ниву ба оташ нӯги чӯбро тела дод, то ки он аланга гирад ва ӯ ГиМериро хубтар дида тавонад. Хоҳараш бо гӯшворакҳои доирашаклаш бозӣ карда менишаст, ва ба Нанкивӣ табассум менамуд.

– Ба вай нозу карашма карданатро бас кун, – тунду тез ба вай пичиррос зада гуфт Ниву.

– Гама худатро хӯр.

Хоҳари Ниву аз ӯ калон бошад ҳам, лекин наврас буд. Вай фикр мекард, ки ҳар чизе хоҳад, ҳамонро мекунад.

Ҳамин вақт амакаш аз хоб бедор шуд. Ҳуқуқи баровардани қарори ниҳой дар оила ба ӯ вобаста буд. Вай хоболуд ба гирду атроф назар намуд, то фаҳмад,

ки садои мағал аз кучо бармеояд. Сипас вай баҳсро каме гӯш карда, гуфт:

– Эй хуқи чашмгурусна, аз ин чо дафъ шав. Шумораи фарзандонат аллакай назар ба он ки ту хӯронда метавони, хеле зиёдтаранд. ГиМерӣ зани Дамӣ мешавад. Вай аз ту дида хеле беҳтар аст ва зан надорад.

– Не, ман ба вай шавҳар намекунам, – аз торикӣ фаш-фаш карда гуфт ГиМерӣ. – Ва ту маро маҷбур кард наметавони.

– Ту шунидӣ? – арз карда гуфт Нанкивӣ. – Вай медонад, ки ман ӯро ба занӣ гирифтани мехоҳам, ва аллакай маро интихоб кардааст.

Ниву дар тарафи рости хона сояеро дид. Ин бародари калонии ӯ буд, ки ҳам шуда, эҳтиёткорона ба кунчи хона ҳаракат мекард. Агарчи аксари хонаҳои қабилани *аука* девор надоштанд, бо вучуди ин дар ин кунчи хона панҷараи аз қамиш бофташуда овезон буд, ки ҳамчун девор истифода мешуд. Ҳоло он Нампаро аз Нанкивӣ пинҳон менамуд. Вақте Ниву ба тарафи бародараш нигоҳ кард, нӯги ялаққосии найзаи вайро

дид. Ниву боз ба Нанкивӣ нигоҳ кард. Вай ҳам найза дошт, чунки мардҳои қабила одатан бе найза намегаштанд. Аммо Нанкивӣ ҳамин вақт ҳамларо интизор набуд ва ба найзааш ҳамчун ба асо така намуда меистод. Аз тарафи дигар, вай шикорчи ботаҷриба буд, ва агар вазъиятро дарҳол пай бурда амал намояд, ба Нампа ягон имконият наместонад.

Ниву дид, ки Нанкивӣ ҳолати истоданашро иваз кард. Акнун вай рӯ ба рӯи он кунҷе меистод, ки аз он бояд Нампа пайдо мешуд. Аммо Нампа инро пай набурд, ва акнун ҳамлаи ногаҳони оварда наметавонист!

Ниву бояд бародарашро огоҳ кунад, лекин чӣ тавр?

Ниҳоят ӯ саҳт фарёд зада гуфт:

– Нампа, ин ҷо биё ва ГиМериро ором кун!

Ин натиҷа дод. Дасти Нампа, ки бо он найзаро меқапид, поён шуд.

– Барои чӣ ту чунин карди? – дандонҳояшро зич карда пичиррос зад ӯ.

– Барои он ки ӯ туро дида метавонист,

– пичиррос зада гуфт Ниву.

Нампа ба калонсолоне ки ҳоло ҳам чанҷол мекарданд, нигоҳ кард ва фаҳмид, ки Ниву ҳақ аст. Вай фаҳмид, ки бародараш ҳаёти ӯро наҷот дод, вале ҳоло ҳам хашмгин буд.

Ниҳоят Нанкивӣ ба оила таҳдидҳо намуд ва лаънатборон карда рафт.

– Ба ҳар ҳол ин духтар аз он ман мешавад. Ҳоло шумоён мебинед.

– Агар ту чунин кунӣ, ман туро мекушам, – дар ҷавоб гуфт амаки Ниву.

Дар рӯзҳои минбаъда мубориза барои ГиМерӣ вазъиятро дар деҳа тезутунд намуд, ва одамоне дар бораи занбӯри ҷӯбин тамоман фаромӯш карданд. Ҳар рӯз, вақте мардҳо ба шикор мерафтанд, занҳо муҳокима мекарданд, ки оё Нампа кӯшиш мекунад Нанкивӣро кушад, ё ин ки Нанкивӣ амаки духтарро мекушад. Аз барои ҳамаи ин шикор ҳам барор намегирифт – шикорчиён ба хона кам сайд меоварданд. Дар тӯли ин вақт захмҳои Мойпа, рафиқи Ниву, қариб шифо ёфта буданд. Боре пагоҳи Ниву, Дабу ва Мойпа хоستانд дар теппача бози кунанд. Онҳо ҳам дар бораи ҳодисаҳои

бо хоҳари Ниву алоқадор гап мезаданд. Вақте онҳо теппачаро об мепошиданд, то онро барои гечидан лағжонак кунанд, Мойпа гуфт:

– Агар модарат ва амакат намехоҳанд, ки Нанкиви ГиМериро ба занӣ гирад, пас бигзор вай зани Дамӣ шавад.

Ба назари онҳо оиладоршавӣ осон ва оддӣ менамуд.

Оиладоршавӣ барои аҳли қабилаи *аука* кори хеле оддӣ буд. Ягона чизи зарурӣ ин дар деҳа эълон кардани тӯй буд. Он гоҳ рақси назди оташро ба чо меоварданд, баъд яке аз сокинони деҳа дасти духтарро ва дигаре дасти мардро гирифта, бо ҳам мепайвастанд. Ин амали зоҳирӣ оиладор гаштани онҳоро ифода мекард. Вақте Ниву фаҳмид, ки ин масъала метавонад чунин осон ҳал гардад, ором гашт, ва хурсандона то нисфирӯзӣ бозӣ кард.

Аммо, андак пеш аз он ки онҳо ба хона баргарданд, ногоҳ боз дар осмон занбӯри чӯбин намудор шуд, ва Ниву ба бародараш гуфтани ин пешниҳоди нав-ро тамоман фаромӯш кард. Баъд аз он ки тӯҳфа партофта шуд, занбӯри чӯбин

поён фуромад ва дар болои деҳа як давр зад. Ва ногоҳ сокинон аз шиками ин аждаҳои пурғавго садое шуниданд.

– *Битти мити пунимуна!* – мегуфт овозе аз даруни занбӯри чӯбин. – *Битти мити пунимуна!*

Одамон ба якдигар бо таачҷуб менигаристанд. Калимаҳо нодуруст талаффуз шуда буданд, бинобар ин онҳоро фаҳмидан душвор буд. Ниҳоят касе онҳоро фаҳмида ба дигарон гуфт:

– “Ман шуморо дӯст медорам! Ман шуморо дӯст медорам”, – мегӯяд занбӯри чӯбин аз осмон.

– Бале, айнан ҳамин тавр мегӯяд, – тасдиқ кард боз як каси дигар. – Вай мегӯяд, ки “Ман шуморо дӯст медорам!” Сафсата! Оё ҳашарот дӯст дошта метавонад?

Ҳама ба аломати тасдиқ сар чунбонда, баланд хандиданд. Барои чӣ занбӯри чӯбин “Ман шуморо дӯст дорам” мегӯяд? Онҳо то ҳол ягон бор чунин воқеаи аҷоибро надида буданд.

Ниву ҳамроҳи дигар сокинони деҳа истода, осмонро тамошо мекард. Барои

хубтар дида тавонистан вай дасташро соябон карда, занбӯри чӯбинро мушоҳида менамуд. Занбӯр дар болои деҳа давр мезад ва ҳамин суханони аҳмақонаро мегуфт. Ҳеч кас ягон бор нашунида буд, ки занбӯри чӯбин “Ман шуморо дӯст медорам” гуфта бошад. Чӣ тавр ҳашарот метавонад гап занад? Чӣ тавр вай метавонад одамонро дӯст дорад?

– Оё бовар мекуни, ки *ководиҳо* аз даруни шиками занбӯри чӯбин гап зада истодаанд? – пурсид Мойпа аз рафикаш.

– Кӣ метавонад ба ин бовар кунад? – ҷавоб дод Ниву. – Лекин онҳо махлуқони хеле аҷоибанд, ва ба говзанбӯрҳое ки мо бо онҳо бозӣ мекунем, монанд нестанд.

Чунин бозӣ дар байни кӯдакони қабилаи *аука* хеле машҳур буд. Онҳо говзанбӯрро хеле эҳтиёткорона меқапиданд, то ки нагазад, баъд вайро ба риштаи нахл мебастанд, ва аз нӯги ришта дошта, вайро сар медоданд. Ин бозии дӯстдошташон буд, ва онҳо гумон мекарданд, ки дар бораи занбӯр-

ҳо ҳама чизро медонанд. Аммо як чиз бе ягон шакку шубҳа буд – занбӯр гап зада наметавонист.

Ҳамин лаҳза тӯтии Ниву аз ҷояш парида омада, ба китфи ӯ нишаст. Қанотҳояш каме буридагӣ буданд, бинобар ин вай хуб парвоз карда наметавонист, ва вақте ки парида омада менишаст, бояд бо чанголчаҳояш ба ҷои нишаст мечаспид, то ин ки баробарвазнро гум накунад.

– Оҳ! – гуфта дод зад Ниву.

Тӯтӣ сарашро ҳам карда, гуфт:

– *Битти мити пунимупа! Битти мити пунимупа!*

Ҳама хандиданд.

– Ина бинед! Гуфт Ниву. – Баъзе мавҷудот гап зада метавонанд.

– Аммо ҳашаротҳо, ҳар қадаре калон бошанд ҳам, гап зада наметавонанд, – гуфт Минтака, холаи Ниву. – Ин найранги *ководиҳо* аст. – Бо боварии комил гуфт ӯ. – Онҳо мехоҳанд моро ба дом афтонанд.

Баъзе касон ба аломати тасдиқ сар чунбонданд. Ин ягона шарҳи бомантиқ буд.

– Ман ҳоло ҳам фикр мекунам, ки мо бояд ин чоро тарк намоем, гуфт Гикита.

Баъд аз як ҳафта занбӯри чӯбин боз парида омад, ва Ниву ҳамроҳи дигарон барои гирифтани тӯхфа паси деҳа рафт. Ин дафъа онҳо як бӯғча либос партофтанд. Одамон бӯғчаро зуд даронда, дар дохилаш куртаҳо ва шимҳои гуногунрангро диданд. Дар байни бӯғча як чӯб буд, ки бо варақҳои сафеду хокистарранги росткунҷа печонида шуда буд. Гикита низ дар қатори онҳое буд, ки аз даруни бӯғча чизҳоро мебаровард. Вай варақҳои росткунҷаро гирифта ба оташ партофт. Оташ дарҳол онҳоро сӯзонд. Ниву дар чӯб панҷ нишонаи гузошташударо дида, фаҳмид, ки ин ягон хел хабар аст. Аммо Гикита, чуноне ки ба назар менамуд, ҳатто мулоҳиза ҳам намекард, ки ин чӣ маъно дорад. Вақте вай дид, ки дигар ягон чиз нест, ба чӯб як нигоҳ карда, онро ба як тараф партофт, ва куртаи нави сурхашро пӯшид.

Ниву рафта чӯбро гирифт, то ки онро бо диққат аз назар гузаронад. Агар ин

хабарест, ки бо нишонаҳои буридашуда сабт гардидааст, пас чиро ифода мекарда бошад? Вай чӯбро ба хона бурд.

– Модар, ин чӯбро аз занбӯри чӯбин партофтанд. Ман фикр мекунам, ки ин нишонаҳо ягон чизи хубро ифода мекунанд. Шояд, ман онро пеши Корей, духтурамон барам?

– Ту бо ин чӯби қоқ чӣ кор кардан мехоҳӣ? – пурсид ГиМерӣ, ки барои дасташ бандина мебофт. Ӯ мегуфт, ки ин бандинаро барои тӯяш бо Нанкивӣ бофта истодааст. Ба вай фарқ надошт, ки одамон дар бораи ин нияти вай чӣ мегӯянд.

Модараш Акаво дуру дароз ва бо диққат чӯбро аз назар гузаронда, сипас гуфт:

– Ин чӯбро пеши Корей бурдан лозим нест. Ман аллакай медонам, ки вай чӣ мегӯяд. Вай мегӯяд, ки ин хабар аз хоҳаратон аст, ва ба воситаи ин аломатҳо зинда буданашро хабар додан мехоҳад. Нигоҳ кун, панҷ нишонаи ин панҷ духтари манро ифода мекунад. Духтарам ҳашт сол пеш гум шуда бошад ҳам, ман умед доштам, ки вайро мебинам. Акнун

ман мебинам, ки вай зинда аст!

– Ҳа, ин хабари хуб аст! – тасдиқ кард Ниву. – Ба фикрат, вай ба хона бармегардад?

Модари Ниву пешониашро чин карда, ба аломати инкор сар ҷунбонд.

– Ман шунида будам, ки *ководиҳо* одамхӯр мебошанд, аммо, шояд на ҳамаашон. Ба ҳар ҳол онҳо Даумаи маро нахӯрдаанд. Лекин ҳеч кас намедонад, ки оё вай ба хона бармегардад, ё не?

– Агар онҳо Даумаро нахӯрда бошанд, пас агар ба ман иҷозати бо Нанкиви оиладор шуданро надихед, ман ҳам назди онҳо меравам, – қатъӣ гуфт ГиМерӣ.

– Ту набояд ин тавр кунӣ, – гиря карда гуфт Акаво. – Бароям гум кардани ҳатто як духтарам бениҳоят вазнин буд. Ман аз ғам қариб мемурдам. Акнун, вақте ки вай ба ман хабар расонд, дилам аз хурсандӣ пур шуд. Не, ту ин тавр рафтор карда наметавонӣ.

Ниву тамоми ҳафта дар бораи он одамони сафед, ки дар дохили занбӯри ҷӯбин парвоз мекарданд, андеша мекард. Агар Даума назди ин *ководиҳо* зиндагӣ

карда истода бошад, пас ба вай ҳам ягон хабар равон кардан лозим аст. Ҳа, аммо чӣ тавр?

Ниҳоят ба сари Ниву як фикре омад. Вай қарор кард, ки ба Даума ягон тӯхфа мефиристад. Ӯ ба вай чизи аз ҳама хуби доштаашро, яъне тӯтиашро мефиристад.

Палм-Бич

Вақте самолёт ногоҳ ба тарафи чап хамид, Эд Мак-Киллӣ зуд дастаки оҳаниро, ки дар таги оинаи пеш ҷойгир буд, дошт. Баъд самолёт давр зада – давр зада, поён фаромадан гирифт.

– Нейт! Ту чӣ кор карда истодаӣ? – дод зада гуфт ӯ.

– Ба поён нигоҳ кун, – бо ҳаяҷон гуфт вай ва бо ангушташ ба дарё ишора кард.

– Ба кучо нигоҳ кунам? Охир, ту самолётро рост ба дарё равон карда истодаӣку. Ту наметавонӣ самолётро мулоимтар бихамонӣ? Ман қариб хӯроки сахариямро аз даст меодам, агарчи ҳанӯз наҳорӣ накардаам.

– Илтимос, маро бубахш, – гуфт Нейт, вақте парвози самолётро ба ҳолати рост овард. – Лекин ба он ҷо нигоҳ кун, ба фикрам, мо бароямон Палм-Бичро ёфтем.

Ҳар дуи онҳо аз парвози навбатии назди қабилаи *аука* бармегаштанд. Вай

самолётро мулоим ба тарафи рост хамонд. Эд сарашро аз тирезаи паҳлӯӣ бароварда, дарёи дар поён бударо аз назар мегузаронд.

– Ту ҳамон ҷои пастоби дарёро дар назар дорӣ, ки регзор аст? – пурсид Эд. – Лекин вай хурд аст-ку. Ту ин самолётро ҳеҷ гоҳ ба он ҷо шинонда наметавонӣ.

– Биё як кӯшиш менамоем. Ман ин чоро дер боз аз назар гузаронида истодаам, ва он ҷои аз ҳама хуб аст. Ин дарё хамгаштҳои бисёр дорад ва қитъаи хамвори соҳил барои фуруд омадан хеле кам аст. Боронҳои бисёри ҳафтаи охир дарёро сахт ба шӯр оварданд, дар натиҷа ин чунин қитъаи аҷоибӣ регзор ба вучуд омад.

Эд ҳоло ҳам дастагро дошта меистод, чунки самолёт боз ба поён мефуромад. Ин дафъа Нейт самолётро мулоимтар идора мекард. Вақте ки онҳо дар масофаи тақрибан даҳ метр аз болои дарахтон парида мегузаштанд ва қитъаи пастоби регзор дар пешашон буд, Эд гуфт:

– Нейт, мо дар ин ҷо фуруд омада наметавонем. Ту самолётро ба таври

лозимӣ тез поён карда наметавонӣ, то ки чарххояш ба замин расанд.

– Ин қадар нобовар набош, – гуфт Нейт, – дастакро маҳкам қап.

Вақте онҳо аз болои дарахтон парида гузаштанд, ногоҳ самолёт якпахлӯ шуд ва рост сӯи замин равон гашт. Аз чунин усули идораи самолёт Эд дар меъдааш як холигии сахтро ҳис намуд. Вай гумон кард, ки самолёт тамоман аз тахти назорат баромадааст. Аммо, дар лаҳзаи охир Нейт самолётро рост кард ва онҳо дар масофаи ду метр аз болои қитъаи пастоби регзор парида гузаштанд.

Вақте онҳо ба охири қитъа расиданд, Нейт самолётро гардонд ва суръати ҳаракатро тезонд. Самолёти хурд якбора боло шуд ва ба тарафи чап тоб хӯрд.

– Қитъаи пастоб аз тарафи ту чӣ гуна намуд дошт? – пурсид ӯ.

– Намедонам! Ман саҳт тарсидам ва ба ҳеч чиз аҳамият надодам.

– Ту бояд нигоҳ мекардӣ, ки оё дар поён, дар рег ягон шохи дарахт ё ғӯлачӯб нест, то донем, ки оё бехатар фуруд омада метавонем, – гуфт Нейт ва баъд илова намуд: – Мо баргашта он қитъаро

боз аз назар мегузаронем. Ман мехоҳам ба муқобили шамол парвоз кунам. Ба муқобили шамол парида боло шудан ва фуруд омадан хатари камтар дорад.

Ин дафъа Эд маҷбуран чашмонашро кушода, поёнро аз назар гузаронд. Ӯ дар болои рег ягон шохи дарахт, ғӯлачӯб, ё сангро пай набурд, ва оиди ин ба Нейт хабар дод.

– Хуб, – гуфт Нейт. – Ба фикрат, дарозии ин қитъа чӣ қадар аст?

– Тасаввур карда ҳам наметавонам, – ҷавоб дод Эд.

– Вақте Эд ба хотир овард, ки чӣ хел онҳо аз як тарафи қитъа то тарафи дигари он тез парида гузаштанд, фикр кард, ки он барои фуруд омадан хеле кӯтоҳ аст.

– Хайр, акнун кӯшиш мекунем фаҳмем. Дар пушти курсиат пакетҳои коғазӣ ҳастанд, ки ту бояд онҳоро ҳангоми ба ту гуфтани партоӣ.

Эд ба ақиб нигоҳ кард.

– Ту ҳамин коғазхалтаҳои орддорро дар назар дорӣ?

– Бале. Лекин ин орд нест. Ин хокаи рангкунанда мебошад. Вақте ки

мо ин дафъа аз болои қитъаи регзор парвоз мекунем, ту даратро кушода, ҳангоми гуфтаним як пакетро парто. Баъд дуомашро мепартоӣ. Мо бо як суръат парвоз мекунем, ва пакети ду-юм бояд дар масофаи саду ҳаштод метр аз ҷои пакети аввал афтад. Ба ҳамин тариқ мо дарозии ин қитъаро фаҳмида метавонем.

Ин таҷриба бомуваффақият гузашт ва нишон дод, ки дарозии қитъаи пастоби регзор тақрибан ду саду даҳ метр аст.

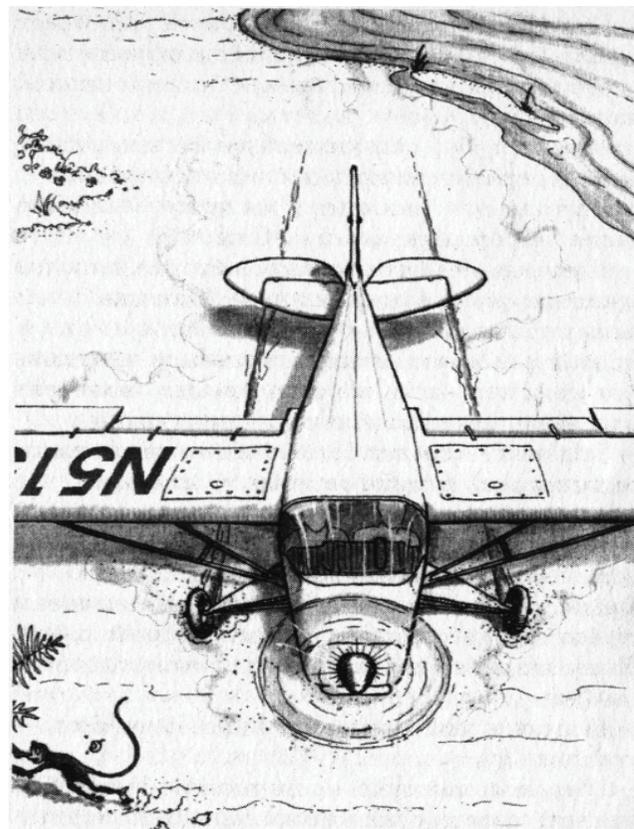
– Хеле хуб, – гуфт Нейт, вақте ки онҳо боз як бори дигар аз болои ин қитъа парида гузаштанд. – Агар рег аз ҳад зиёд мулоим набошад, мо метавонем самолётро дар ин ҷо шинонем.

– Лекин чӣ тавр ту метавонӣ фаҳмӣ, ки рег ба таври кифоя саҳт аст?

– Мо бо чархҳои самолёт аз болояш ғелида мегузарем, вале фуруд намеоем. Агар чархҳо ба рег чуқур нағӯтанд, пас ҳамааш хуб аст.

– Агар ғӯтанд чӣ?

– Албатта, онҳо метавонанд ғӯтанд. Агар чунин шавад, самолёт чаппа

мешавад, ё нӯгаш ба рег фуру меравад, вобаста ба он ки мо бо кадом суръат фуруд меоем. Аммо... – ҳамин лаҳза ӯ лаб газида, диққаташро ҷамъ кард, чунки аллакай аз болои дарахтон парида гузаштанд.

Нейт самолётро поён кард, ва чархҳои он ба рӯи рег андак расиданд. Самолёт

каме такон хӯрд, лекин Нейт рули идораро ба тарафи худ кашида, суръатро тезонд, ва дарҳол онро рост намуд. Самолёт боз дар парвоз буд. Баъд вай боз як кӯшиши дигар намуд, ва ин дафъа чархҳои самолёт бар рӯи рег равон гечиданд. Баъд Нейт боз рули идораро ба тарафи худ кашида, суръатро тезонд ва сӯи боло парвоз кард.

– Дидӣ, – гуфт Нейт, ҳангоме ки онҳо сӯи осмони кабуд ҳарчи бештар боло мешуданд, – ба фикрам мо майдони фурудгоҳе ёфтем, ки ба ҷои зисти қабилаи *аука* наздик аст, ба шарте ки оби дарё баланд шуда, онро шуста набарад.

Вақте ки онҳо дар ин рӯзи моҳи декабр пас аз хӯроки нисфирӯзӣ ба хонаи миссионерии Шелл-Мера дармаданд, дар рӯйҳояшон табассуми васеъ ҷилва мекард.

– Ба фикрам мо Палм-Бичамонро ёфтем, – эълон намуд Эд.

– Чиро ёфтед? – пурсид Элизабет Эллиот, вақте ки миссионерони дигар гирди онҳо ҷамъ мешуданд.

– Палм-Бичи худамонро, – такрор

кард Эд. – Палм-Бич як истироҳатгоҳи зебо дар соҳили баҳр аст, ки дар Калифорния воқеъ мебошад. Соҳиле ки мо дидем барои бо қабилаи *аука* вохӯрдан ҷои хуб аст.

– Айнан ҳамин тавр, – тасдиқ кард Нейт. – Он қитъаи пастоби регзоре ки мо дидем, дар ҳақиқат зебо аст.

Чим Эллиот пеш гузашта ба ҳар ду бародарон як пиёлагӣ шарбати мевагӣ дод, ва пурсид:

– Ин соҳил дар кучо ҷойгир аст?

Нейт бо дасти холиаш кулоҳи лётчикиашро кашида, сарашро хорид.

– Он ҷо аз деҳаи қабилаи *аука* тахминан 13 километр дуртар воқеъ мебошад. Аммо агар теппаҳо ва дигар монетаҳои пеши роҳро ба назар гирем, пас тақрибан бист километр роҳ рафтани лозим меояд, яъне ним рӯз. Барои мо ин хеле хуб аст, ҳамин тавр не?

Онҳо бо ҳаяҷон дар бораи воқеаҳои бо онҳо рӯйдода гап мезаданд, ва оид ба фикру ақидаҳо ва пешниҳодҳо сӯҳбат мекарданд, – дар кучо метавонанд қароргоҳ созанд ва ҷи тавр аҳолии

қабиларо ба вохӯри шавқманд намоянд.

– Барои ба он чо бурдани лавозимотамон якчанд бор парвоз карданамон лозим меояд, – гуфт Нейт. – Шахси аввалине ки ман ба он чо мефурорам, корнамоии бузург менамояд. Агар одамони қабила он ҷойро назорат мекарда бошанд, чунки мо дар болои он бисёр парвоз намудаем, метавонанд ҳамла оваранд. Дар чунин ҳолат ба шахси беяроқ ягон имконияти зинда мондан намест.

– Яъне, ту онро дар назар дорӣ, ки мо бояд бо худ яроқ гирем? – пурсид Чим.

– На барои он ки худамонро аз қабилаи *аука* ҳимоя кунем, – ҷавоб дод Нейт. – Дар он чо паланги чангалӣ, мори анаконда, тимсоҳ ва ҳар гуна ҳайвони ваҳшӣ ҳаст. Аз ҳамин сабаб ман фикр мекунам, ки бе яроқ ба он чо рафтани мо мумкин нест.

Вақте вай мори калон, анакондаро тасаввур кард, ки метавонад одами калонро буғӣ карда кушад, баданаш вачаррос зад, ва \bar{u} кӯшиш намуд ин

фикрро аз худ дур кунад.

– Масъалаи шикорро чӣ тавр ҳал менамоем? – давом дод \bar{u} . – Агар ягон мушкилӣ ба миён ояду мо хӯроквориро ба он чо расонда натавонем, пас ба мо лозим меояд, ки хӯроквориро худамон пайдо кунем.

– Лекин, агар одамони қабилаи *аука* ба мо ҳамла оваранд, – илова намуд Пит Флеминг, – пас садои якчанд тирпарронӣ онҳоро пеш мекунад. Ин аввалан ба мо, ва инчунин ба онҳо хубтар мешавад, то ки ягон кас кушта нашавад.

Чим ба аломати тасдиқ сар чунбонд:

– Ман фикр мекунам, ки ту дуруст меғӯӣ.

Ниҳоят онҳо қарор намуданд, ки бо худ ду таппонча барои ҳимоя аз ҳайвонҳои ваҳшӣ ва як милтиқ барои шикор мегиранд. Аммо яроқро онҳо пинҳон нигоҳ медоранд. Онҳо инчунин қарор намуданд, ки ҳеч гоҳ ба ҳиндуҳои маҳаллӣ тир холи намекунанд, ҳатто агар онҳо ҳамла оваранд. Агар чунин шавад ҳам, онҳо бо мақсади пеш кардани ҳамлакунандагон танҳо ба ҳа-

во тир холи мекунанд.

– Дар чунин ҳолат, пеш аз он ки ба наздашон равем, мо бояд комилан дилпур бошем, ки онҳо нисбатамон хайрхоҳанд.

Ҳафтаи дигар Нейт ва Эд тӯҳфаро ба ҳиндуҳо партофтанд, ки аллакай онҳо ро интизор буданд. Ногоҳ Эд гуфт:

– Сабр кун, Нейт, ин хел тез боло парвоз накун. Ба назарам чунин метобад, ки ресмон таранг аст. Шояд, ягон кас онро дошта истодааст?

Нейт бо самолёт даври кӯтоҳ кард, то ки нӯги ресмон дар чояш истад.

– Тамом, акнун он озод шуд, – гуфт Эд ва ба бардоштани он сар кард. – Не, як дақиқа ист, дар нӯгаш чизе овезон аст. – Ба ҳаяҷон омада фарёд зад ӯ, ва кӯшиш намуд, ки аз садои мотор баландтар гап занад: – Онҳо ба ресмон чизеро бастанд.

– Дуруст мегӯӣ, – тасдиқ кард Нейт. – Он ба пакет монанд аст. Ба фикрам ин тӯҳфа мебошад!

– Худоро шукр! – шодӣ мекард Эд. – Пеши кор кушода шуд.

Онҳо аз тарси он ки тӯҳфа метаво-

над ба гирдоби ҳавоӣ афтида ба думи самолёт бархӯрад ва осеб бинад, ҳатто кӯшиш накарданд, ки онро кашида ба даруни самолёт дароранд. Аз ҳамин сабаб, вақте онҳо оҳиста сӯи хона ҳаракат мекарданд, тӯҳфа дахҳо метр зери самолёт алвонҷ меҳӯрд. Вақте онҳо ба хона расиданд, тӯҳфаро эҳтиёткорона дар аввали майдони фурудгоҳ фароварданд, маҳз ҳамон тавре ки бо тӯҳфаҳои ҳиндуҳо мекарданд. Баъд Эд ресмонро бардошт, ва онҳо баргашта самолётро ба фурудгоҳ шинонданд. Ҳангоме онҳо назди пакет омаданд, диданд, ки ин қафас аст, ки аз бамбук сохта шудааст. Болои он бо рӯймоле пушида шуда буд, ва дар дохилаш тӯтии зебӯе буд, ки пораи бананро меҳӯид. Вақте дигар миссионерон назди онҳо давида омаданд, Нейт қафасро баланд бардошта гуфт:

– Одамони қабилаи *аука* нисбати мо хайрхоҳанд. Ана далели ин. Онҳо ҳам ба мо тӯҳфа доданд.

Эд Мак-Киллӣ хоксорона ба аломати тасдиқ сар чунбонд.

– Ман фикр мекунам, ки мо аллакай

метавонем ба он чо равем.

Бегоҳӣ Нейт Сайнт ба писараш Стив, ки вайро хобонда истода буд, гуфт:

– Ту мехоҳӣ, ки тӯтии имрӯз овардаам аз они ту шавад?

– Албатта мехоҳам, – гуфт писараш, – вай ин хел аҷоиб аст!

– Акнун, вақте ки ман дар хона набошам, ту касеро дорӣ, ки бо вай бозӣ карда метавонӣ, ва он ба ту маро хотиррасон мекунад.

– Ташаккур, падар, – гуфт кӯдак ва падарашро саҳт ба оғӯш кашид.

Баъд хоби кӯдак бурд, ва ӯ дар хобаш тӯтиҳо, самолётҳо ва падарашро дид.

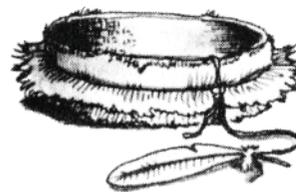
Муҳочирон

Акаво аз фикри он ки духтари гумшудааш ба воситаи занбӯри чӯбин ба ӯ тӯхфаҳо фиристода истодааст, пурра ба ташвиш афтод. Вай аз Ниву хоҳиш намуд, ки дар болои дарахт майдончае созад, то дохили занбӯри чӯбинро дида тавонад, вақте ки он боз аз болои деҳа парвоз менамояд.

– Шояд, апаат ҳам ҳамроҳи *ководиҳо* дар дохили занбӯри чӯбин парвоз мекунад, – гуфт ӯ. – Агар вайро бинӣ, ба вай даст чунбон.

Ниву қарор кард, ки барои ин кор дарахти кӯҳнаи баласонро, ки дар канори боғ мерӯид, интихоб менамояд. Шохаҳои онро якҷанд сол пеш барқ зада буд, аммо бо вучуди ин он баландтарин дарахти гирду атроф буд. Вай се рӯз бо мачетеи худ аз як тарафи дарахт

зинапоячаҳо бурида канд. Баъд барои сохтани майдонча ӯ ба болои дарахт чӯбҳои гафсро бароварда, онҳоро бо

қамиш бо ҳам баст. Ниҳоят майдонча тайёр шуд, ва ӯ омадани занбӯри чӯбинро интизор мешуд. Вақте ки ӯ аз дур садои ғурросро шунид, даррав ба майдончаи сохтагиаш баромад. Майдончааш дар чунон баландӣ сохта шуда буд, ки ҳатто шамоли хеле сабук онро меҷунбонд. Ниву аз тарс ба поён нигоҳ намекард, то ки сараш чарх назанад.

Баъд аз якчанд лаҳза занбӯри чӯбин дар болои Тиваено начандон баланд парвоз намуд. Ниву гумон мекард, ки майдончааш дар ҳамон баландӣ воқеъ аст, ки занбӯри чӯбин низ парвоз мекунад, аммо маълум шуд, ки назар ба вай хеле пасттар қойгир аст. Лекин ба ин нигоҳ накарда, ӯ ду одами сафеди дохили онро меид, ва бо чидду чаҳд ба онҳо даст меҷунбонд. Онҳо ҳам ба ӯ даст ҷунбонданд, вале Даума ҳамроҳашон набуд.

Ҳафтаи гузашта баъзе одамони деҳа дида буданд, ки Ниву ба ресмони аз самолёт овезон қафасро бо тӯти баста буд. Чунин амали ӯ норозигии калонро ба миён овард.

– Барои чӣ ту ба *ководиҳо* тӯхфаҳо

мефиристӣ? – меурсиданд онҳо.

Ниву ба онҳо фаҳмонд, ки ӯ одамони сафедро одамхӯр намешуморад. Ва барои чӣ бо онҳо дӯстӣ кардан мумкин нест? Аммо дигарон чунин ақидаи ӯро дастгирӣ намекарданд. Онҳо ҳоло ҳам ба *ководиҳо* боварӣ надоштанд. Аз дигар тараф, онҳо зид набуданд бо онҳо додугирифт кунанд. Онҳо ҳисоб мекарданд, ки боэҳтиёт шуда, ҳатто бо душманон додугирифт кардан хуб аст. Илова бар ин, ҳамин тариқ *ководиҳо* маҷбур мешаванд, ки ба онҳо бештар табару корд фиристанд. Онҳо маҳз ба ҳамин чизҳо эҳтиёҷ доштанд. Либосҳои аҳмақона ва чӯбҳои нишондор ба кӣ даркор буд?

Ниву аз ҷои дидбонии худ, ки дар баландии дарахт воқеъ буд, як марди деҳашонро дид, ки ба ресмони аз самолёт овезон тӯхфаеро баст. Ниву чӣ будани ин тӯхфаро медонист. Ин як ороише буд бо парҳо, ки Кимо барои сохтани он як ҳафтаи дароз меҳнат карда буд. Занбӯри чӯбин тӯхфаро бардошта, боз ба гап задан сар кард. Ниву боз он хабари кӯҳна ва содаро шунид: “*Бит-*

ти мити пунимуна! “*Битти мити пунимуна!*” “Ман туро дӯст медорам! Ман туро дӯст медорам!”

Ниҳоят занбӯр ба боло парвоз кард ва дар болои ҷангал ғайб зад. Ниву хоҳари калониашро надид. Вай аз дарахт фаромад ва оҳиста ба хона рафт, то ҳамаашро ба модараш нақл кунад.

– Агар Даума бо онҳо дар занбӯри ҷӯбин парвоз намекарда бошад, пас вай дар он ҷое зиндагӣ мекунад, ки занбӯр аз он ҷо парида меояд, – гуфт модар баъд аз хабари Ниву. – Ту ба кучо парида рафтани вайро дида тавонистӣ? Ба фикрат, вай лонаи худро дар кучо сохтааст? Агарчи Даума назди мо дар занбӯри ҷӯбин омада наметавониста бошад, пас мо бояд наздаш равем.

Ниву китфонашро дарҳам кашид. Занбӯри ҷӯбин паси ҷангал парида рафт. Ниву боварии комил дошт, ки ӯ бо модараш ҳеҷ гоҳ чунин дур рафта наметавонанд. Вақте ӯ инро ба модараш гуфт, вай дар ҷавоб эътироз намуда гуфт:

– Ту хато мекуни! Аллакай баъзе аз одамони мо дар ҷои зисти *ководиҳо*

буданд. Онҳо диданд, ки ҷӣ тавр занбӯрони ҷӯбин шишта ба лонаҳояшон ғелида медароянд. Мо бояд ба он ҷо сафар кунем.

Бегоҳирӯзӣ Гикита бо Кимо сӯҳбати ҷиддӣ намуд, чунки вай ба *ководиҳо* тӯҳфа дод.

– Ин беақлӣ аст, – гуфт ӯ. – Аввал Ниву, баъд ту тӯҳфа додӣ. Имрӯз бошад, мо дар бораи ин ҳашароти зард сафсатаҳои боз ҳам бештар шунидем. Ман фикр мекунам, ки ҳамаи ин як намуд дом аст. Агар *ководиҳо* тӯҳфаҳояшонро рост ба деҳаамон Тиваено биёранд, пас ҷӣ мешавад? Он гоҳ мо ҷӣ мекунем?

– Агар *ководиҳо* ба Тиваено биёянд, он гоҳ мо онҳоро мекушем, – бо нафрат ҷавоб дод Кимо.

– Ту ҳеҷ чиро намефаҳмӣ, бинобар ин фикр мекуни, ки онҳоро мисли пашша куштан осон аст, – ӯро сарзаниш карда гуфт Гикита. – Ту фаромӯш кардӣ, ки ҷӣ шуда буд, вақте мо бори охир *ководиҳоро* кушта будем? Онҳо аз пештара дида бисёртар омаданд, ва ҷӯбҳое доштанд, ки бо садои баланд мепаронданд. Пеш аз он ки мо ба ҷангал гурехта тавонистем,

онҳо бисёр одамони қабилаамонро куштанд. Ба ин чо омадани онҳо ба мо лозим нест!

Нанкивӣ хомӯшона, бо чашмони чилвагар ин сӯҳбатро гӯш мекард. Одатан, вақте сухан дар бораи куштор мерафт, вай якбора аланга мегирифт. Барои чӣ вай ҳоло чунин хомӯш буд? Ниву ба ҳайрат афтод. Ӯ ба вай бовар намекард. Ин одам ягон нияти бад дошт.

Вақте Ниву боз ғурроси занбӯри чӯбинро шунид, ба дидбонгоҳи худ баромад, то бинад, ки чӣ тавр онҳо тӯҳфаро мепартоянд.

Ин дафъа дар нӯги ресмон ҳеҷ чиз набуд. Ба чои ин занбӯри чӯбин ҳарчи бештар паст дар болои деҳа парвоз мекард ва садоҳои аҷоиб мебаровард. Одамони қабила фикр карданд, ки вай кӯшиш мекунад гап занад. Ба назари онҳо чунин намуд, ки ба чои суханони пештара “Ман шуморо дӯст медорам!”, вай “Пагоҳ биеед!” гуфта истодааст. Аммо ин чӣ маъно дошт? Сипас занбӯри чӯбин парида рафт ва дар пушти чангал ғайб зад. Ногоҳ Ниву пай бурд, ки

занбӯр самти парвозашро иваз намуд, ва баъд ӯ як чизи ғайриоддиро дид – занбӯр фаромад ва ноаён шуд!

Ниву интизор буд, ки вай чун пештара боз пайдо мешавад, аммо пайдо нашуд, ва ӯ ғурроси вайро дигар нашунид. Ниву ба андеша афтод. Занбӯр дар водии дарёи Курарай ғайб зад ва дигар намудор нашуд. Ин танҳо як маъно дошт: вай дар он чо лона дорад. Вай ба лонаи худ нишаст. Шояд, дар лонааш *ководиҳо* мебошанд? Агар чунин бошад, пас онҳо дар наздикии деҳа қарор доранд.

Ниву ғарқи фикрҳои мухталиф аз дарахт фаромад. “Шояд, чизи дидагиамро ба ягон кас гӯям? – фикр намуд ӯ. – Агар чунин кунам, модарам дарҳол аз паи чустучӯи Даума мешавад”. Ниву дилпур набуд, ки ин ақидаи хуб аст.

Вақте ки ӯ ба деҳа омад, дар он чо талотуми калон буд. Ҳама суханони занбӯрро шунида буданд, ки “Пагоҳ биеед!” мегуфт. “Лекин ба кучо?” – муҳокима мекарданд онҳо. Ин дафъа занбӯр ягон тӯҳфа надода буд. Шояд, *ководиҳо* ба ғазаб омаданд? Ё ин ки ин

доме аст, то онҳо ба ҷангал раванд?

Ниву дигар хомӯш монда натавонист.

– Не, – гуфт ӯ. – Ин дом нест. Занбӯри ҷӯбин дар наздикӣ қарор дорад. Вай дар Курарай лонаи нав дорад. Ман дидам, ки ҷӣ тавр вай дар водӣ фуруд омада, дигар парвоз накард. Вай дар он ҷо нишаст.

– Ту инро дидӣ? Дар кучо? Ба мо ҳамаашро муфассал нақл кун, – аз ӯ хошиш карданд аҳли деҳа ва дар гирдаш ҷамъ шуданд.

Ниву нақл кард, ки дафъаҳои гузашта занбӯр хеле дур, пушти ҷангал парвоз намуда мерафт. Аммо ин дафъа дар наздикӣ фуруд омад. Акаво ба изтироб омад. Вай боварии пурра дошт, ки занбӯри ҷӯбинро ба ин ҷо духтараш равон кардааст.

– Акнун вай назди мо бармегардад, – гуфт ӯ. – Духтари ман ба хона бармегардад. Духтари ман ба хона бармегардад, – такрор карда мегуфт ӯ.

– Ҷӣ? – дод зад Гикита. – Ту гумон мекуни, ки духтарат боз ба хона бармегардад? Ин одамони сафеде ки ба назди

деҳа омаданд, одамхӯранд. Мо бояд фавран аз Тиваено гурехта равам!

Ниву ҷунин ақсуламали онҳоро умедвор набуд. Баъзе сокинони деҳа ҷунон тарсиданд, ки тайёр буданд ҳама чизу чорашонро гирифта ба ҷангал гурезанд. Дигарон муҳокима мекарданд, ки ҷӣ тавр *ководиҳоро* пеш аз ҳамла оварданашон кушанд.

Вақте сокинони деҳа бо ҳам маслиҳат мекарданд, Ниву дид, ки ГиМерӣ ва Нанкивӣ пинҳонӣ ба ҳамдигар пичир-пичир карда истодаанд. Ногаҳон ГиМерӣ пеш баромада ба модараш ва дигарон эълон намуда гуфт:

– Агар шумо ба ман иҷозати бо Нанкивӣ оиладор шуданро надихед, ман пеши *ководиҳоро* меравам.

– Не, – дод зада гуфт Акаво, – онҳо туро мекушанд.

Ниву майнагич шуд. Ӯ фаҳмида наметавонист, ки ҷӣ шуда истодааст. Аз як тараф, модараш қатъӣ бовар мекард, ки Даума сиҳату саломат аст ва назди *ководиҳоро* зиндагӣ дорад. Аз тарафи дигар, вай инҷунин бовар мекард, ки агар ГиМерӣ назди онҳо равад, ӯро

мекушанд.

ГиМерӣ мисли кӯдаки хафашуда лаби поёнашро пеш баровард.

Хайр, маро кушанд, чӣ мешудааст? – гуфт ӯ. – Ин бароям назар ба он ки бо ту дар Тиваено зиндагӣ кунам, беҳтар мебуд!..

Вай сӯи пайраҳае равон шуд, ки сӯи дарёи Курарай мебурд. Нанкивӣ дид, ки барояш имконияти бо ГиМерӣ танҳо будан пайдо шуд, ва аз паси ӯ давид. Ниву инро пай бурд. Дар деҳа ҳама дар бораи мухолифати ақидаҳо оид ба тӯйи ГиМерӣ ва Нанкивӣ гап мезаданд. Ҳама сокинони деҳа медонистанд, ки модар ва амаки ГиМерӣ зидди ин тӯй ҳастанд. Чунин мухолифати ақидаҳо метавонист ба куштор оварда расонад, ва ин метавонист ҳар лаҳза ба амал ояд. Ҳоло, вақте ки ҳама бо масъалаи *ководиҳо* банд буданд, ҳеҷ кас онҳоро думболагирӣ намекунад, агар онҳо раванд. Баъдтар, вақте онҳо ба деҳа бармегарданд, онҳоро аллакай ҳамчун зану шавҳар қабул мекунанд. Дар деҳа, ки панҷоҳ нафар аҳоли дошт, ҳамагӣ ҳафт марди калонсол буд, ки баъд аз заадухӯрдҳо

бо қабилаҳои гуногун зинда монда буданд. Агар шумораи мардҳо боз ҳам камтар шавад, пас ҳангоми ягон ҳамлаи душманон ягон кас боқӣ наместонад. Дар деҳа мардони шикорчӣ, моҳигир ва деҳаро ҳимоя мекардагӣ кам буданд. Дар чунин лаҳза ҳеҷ кас намедонист, ки чӣ тавр ГиМериро аз чунин амалаш боздорад.

Акаво, ҳамчун модари духтар, тамоман зидди ин тӯй буд.

– Илтимос, – хоҳиш кард ӯ, – ягон кас аз паси онҳо равед, то ки онҳо зану шавҳар нашаванд. Ман худам аз пасашон мерафтам, лекин Нанкивӣ маро мекушад. Илтиҷо мекунам, ягон кас аз паси онҳо равед.

– Ман меравам, – пешниҳод кард Ниву.

Ҳама хандиданд.

– Барои чӣ? Ту онҳоро аз зану шавҳар шудан боздоштан наметавонӣ, – гуфт холааш Минтака.

Чунин суханон Нивуро ранҷонда ба хашм меоварданд. Вай кӯдаки хурду нотавон набуд! Ба ҳар ҳол вай аз паси онҳо рафта метавонист. Ниву саҳт ме-

хост *ководиҳо* ва занбӯри чубинро бинад. Шояд ГиМерӣ таҳдидашро иҷро карда, назди онҳо меравад. Ниҳоят, қарор доданд, ки аз паси онҳо Минтака, холаи вай меравад, чунки вай занакӣ солхӯрда ва инчунин хеш буд. Ниву дар масофаи начандон дур аз паси холааш рафт. Ӯ ба холааш бовар намекард, чунки вай ӯро бо мачете думболагирӣ намулда буд. Ӯ хуб медонист, ки ҷангал хеле хатарнок аст. Аммо агар холааш вайро қапад, вазъият хеле бад мегардад.

Бегоҳӣ Минтака ин ошиқу маъшуқаро дарёб кард. Ниву онҳоро дар таги дарахти банан дид. Онҳо баҳсу мунозираи пурҳарорат мекарданд. Нанкивӣ найзаашро баланд бардошт ва кӯшиш намуд, ки Минтакаро тарсонда, пеш кунад, лекин вай таслим намешуд. Ниҳоят, ГиМерӣ чун, дар деҳа, хилашро истифода бурда гуфт:

– Агар шумо ба ман иҷозати бо Нанкивӣ оиладор шуданро надихед, ман пеши *ководиҳо* меравам. Бигзор онҳо маро кушанд, ба ман ягон фарқ надорад.

Вай аз пеши онҳо якчанд қадам рафт,

аммо дарҳол пай бурд, ки шом шуда истодааст, ва барои рафтан аллақай дер шудааст. Минтака ва Нанкивӣ то вақти тоб хӯрда баргаштанаш аз паси ӯ нигоҳ мекарданд. Сипас онҳо боз якҷоя сӯҳбат намуданд, банан хӯрданд, баъд хоб рафтанд. Вале Ниву аз сӯҳбати онҳо танҳо якчанд калимаҳоро фаҳмида тавонист.

Ниву бе хӯроки шом байни решаҳои дарахти пахта печ хӯрд ва кӯшиш намуд, ки хобаш барад. Даре нагузашта хоби ӯ бурд.

Пагоҳӣ ӯ аз садои баланди чанчол бедор шуд.

– Барои чӣ ту ба хона намеравӣ, кампир? – дод зада мегуфт Нанкивӣ.

ГиМерӣ бо Нанкивӣ ба дигар тарафи чангал равон шуданд. Аммо Минтака низ аз пасашон дар масофаи якчанд метр мерафт. Ниву шитоб мекард, то ин ки онҳоро дар паси шохаҳои сербарги дарахтон аз назар гум накунад.

Дархтони баланд боми зичеро ба вучуд оварда буданд, ки рӯшноии офтобро кам мегузaronд. Шохаҳои сербарги дарахтони пасттар бошанд, қабати дуюмро ба вучуд оварда буданд. Дар ин ҷое ки Ниву ва дигарон буданд, дарахтон хеле зич мерӯиданд, аз ҳамин сабаб нурҳои офтоб кам мегузашт, ва дарахтону растаниҳои поён борик ва камқувват буданд. Бинобар ин Ниву ин се касро танҳо дар як масофаи муайян дида метавонист. Аммо дар баъзе ҷойҳо дарахтон на он қадар зич мерӯиданд ва

нурҳои офтоб бисёртар мегузашт. Дар чунин ҷойҳо буттазор мерӯид, ва Ниву ГиМерӣ, Нанкивӣ ва Минтакаро аз назар гум мекард. Хушбахтона, бо сабаби пайи пой дар алафзор боқимонда Ниву роҳро гум намекард, ва ба воситаи ин нишонаҳо ва садои овозхояшон аз паси онҳо мерафт.

Тамоми рӯз Нанкивӣ ва ГиМерӣ дам ба дам сӯи дарёи Курарай тоб мехӯрданд – махсусан ҳамон вақте ки бенатича Минтакаро розӣ кунонданӣ мешуданд, то ба хона баргардад. Баъд аз якчанд вақт онҳо ба дигар тараф равон шуданд. Ба Ниву фаҳмо шуд, ки ин ду касро нияти аз *ководиҳо* гурехтан на он қадар ташвиш медод. Онҳо бештар аз Минтака халос шудан мехостанд. Ӯ фикр кард, ки агар аз паси ин се кас рафтан гирад, ёфтани занбӯри чӯбин аз эҳтимол дур аст.

Бегоҳии рӯзи дигар, вақте онҳо дар наздикии дарёи Курарай буданд, сӯхбати онҳо дигар шуд. Ниву эҳтиёткорона ба онҳо наздик омад ва мобайни дарахтони бамбук пинҳон шуд, то ки сӯхбаташонро шунавад.

– Ман дигар ғами туро хӯрдан

намехоҳам, – Ниву овози Минтакаро шунид. – Агар ту ба ин одами аблаҳ шавҳар карда, ҳаётатро нобуд кардан хоҳӣ, кори ман чӣ? Лекин ман бе ту ба Тиваено баргаштан наметавонам. Агар бе ту баргардам, ҳама мебинанд, ки ман вазифаамро иҷро накардам. Бинобар ин шумо бояд ҳузури маро тоқат кунед. Дар ҳамин лаҳза ба Ниву море ҳучум кард. Ӯ чунон тез ба як сӯ чаҳид, ки бо садои баланд ба болои буттае афтид.

Нанкивӣ садоро шунида, Нивуро дид – ва ин маҳз дар ҳамон вақте ки вай чизи мехостагиашро қариб ба даст овард. Ниву ҳама корро вайрон кард, чунки ӯ шоҳиди таслим шудани Минтака шуд. Акнун тамоми аҳли деҳа мефаҳманд, ки чӣ рӯй дод. Ниву ҳама нақшаҳои Нанкивиरो барбод дод. Вай ба ғазаб омад ва найзаашро гирифта сӯи Ниву равон шуд. Дар чашмони ӯ нафрат аланга мезад.

Вохӯрии аввалин

Пагоҳӣ, 3-юми январӣ соли 1956, вақте Чим Эллиот, Пит Флеминг ва Рочер Юдериан дуо мекарданд, Нейт Сайнт ҳамроҳи Эд Мак-Киллӣ сӯи Палм-Бич парвоз намуданд. Барои ҳамаи онҳо ин пурҳаяҷонтарин рӯзи ҳаёташон буд. Ба хотири ҳамин рӯз онҳо тамоми моҳи охир заҳмат кашида буданд. Дар болои ҷангал туман тӯда-тӯда шуда овезон буд, лекин вақте онҳо дар болои қитъаи пастоби дарёи Кура-рай парвоз менамуданд, ҳаво аллақай соф шуд. Пеш аз фуруд омадан онҳо се маротиба дар болои қитъаи пастоби регзор давр заданд. Ҳангоми даврзании дуюм ҳама чиз чунон хуб менамуд, ки Нейт самолётро ба болои қитъаи регзор шинонд.

Вақте ки самолёт истод, онҳо якҷоя аз он чаҳида фароманданд ва гирду атрофро аз назар гузаронданд. Ин чоронҳо ҳамчун пойгоҳ барои вохӯрии бо одамони қабиллаи *аука* интиҳоб намуда

буданд. Эд суратгиракашро гирифта, ба дигар тарафи қитъи регзор рафт. Нейт бошад, дар дигар тарафи он ба парвоз тайёри мидид. Онҳо дидаву дониста ягон асбобу анҷом нагирифтанд, то ки бори аввал вазни самолёт то ҳадди имкон сабуктар бошад. Агар самолёти холи парида боло шуда натавонад, пас онҳоро лозим меояд, ки ин чо монда, гурӯҳи начотдиҳиро интизор шаванд, ки танҳо ба воситаи дарё дар қайқҳо шино карда, ба ин чо омада расида метавонад. Барои ин якчанд рӯз даркор мешуд. Нейт мотори самолётро ба кор даровард. Аз замин чангу ғубор ва чакраҳои об боло хест. Баъд ӯ самолётро сӯи Эд, ки бо суратгиракаш тайёр шуда истода буд, равон кард. Нейт ба вай ҳарчи бештар наздик мешуд, ва ба назар чунин менамуд, ки ӯ шитоб намекунад. Ҳоло ҳеҷ кас намедонист, ки оё ӯ барои парида боло шудан суръати даркориро афзоиш дода метавонад ё не? Самолёт нисфи масофаи қитъаи регзорро гузашт, баъд қисми боқимондашро. Агар ба Нейт Сайнт лозим меомад, ки самолётро боздорад, вай чӣ кор мекард? Оё вай

барои истодан боз каме вақт медошт, пеш аз он ки самолёт шалпас зада бо нӯгаш ба об дарояд, ё ин ки ба дарахтон бархӯрад?

Лекин дар ҳамин лаҳза чархҳои самолёт аз болои рег канда шуданд, ва ӯ инро дида, нафаси сабук кашид.

Нейт бо самолёт паст парвоз намуд, то ки суръати онро зиёд кунад. Танҳо дар лаҳзаи охир, пеш аз наздик шудан ба дарахтон, вай зуд онро сӯи боло равон намуд.

Ҳангоми сафари навбатӣ Нейт ҳамроҳаш Чим ва Роҷерро бо худ овард, бинобар ҳамин Эд акнун танҳо набуд. Сипас Нейт барои овардани озуқаворӣ баргашт, Чим, Роҷер ва Эд бошанд, ба зада ғалтондани дарахтони хеле баланд шурӯъ намуданд, то ки чои фуруд омадану парида боло шудани самолётро беҳатар намоянд. Баъд аз он ки Нейт баъзе асбобҳои корӣ, радио ва тахта овард, бародарон аз пайи сохтани хоначае шуданд. Барои ин онҳо дарахти баландеро дар канори ҷангал интиҳоб намуданд, то хоначаашонро дар болояш созанд, ва мехостанд бомашро аз туну-

каи алюминий кунанд.

Ниҳоят, баъд аз сафари панҷум, Нейт хайрихуш карда, сӯи деҳаи қабилаи *аука* парвоз намуд. Вай бо самолёт дар болои деҳа давр мезад, ва одамонро ба воситаи баландгӯяк ба вохӯрӣ даъват мекард:

– Ман шуморо дӯст медорам! Пагоҳ ба назди мо биёед! Пагоҳ ба назди мо биёед!

Вай кӯшиш менамуд суханонашро, ки аз хоҳараш Рейчел Сайнт ва он зан аз қабилаи *аука* – Даума омӯхта буд, фаҳмо талаффуз намояд. Сипас ӯ ба истгоҳи миссионерӣ баргашт, чунки мехост ин шаб ҳамроҳи оилааш бошад. Саҳарии рӯзи дигар ӯ ният дошт, ки Пит Флеминг ва озӯкаи боқимондаро ба Палм-Бич оварад.

Агар рӯзи дигар фаро расад, ин рӯзи вохӯрии аввалин бо одамони қабилаи *аука* мешавад.

Вақте шаб шуд, се миссионер чароғро хомӯш карда, ба хоначаи худ бароманданд. Хоначаи онҳо намуди кати чӯбин, ё тахтасуфаро дошт, ки дар баландии нӯҳ метр аз замин сохта шуда буд.

Ҳамин вақт Эд Мак-Килли пешниҳоди намуд:

– Биёед дуо кунем.

Ҳама пешниҳоди ӯро дастгирӣ намуданд. Онҳо бо тӯрҳои аз хомӯшак муҳофизаткунанда меистоданд, ва Эд дуо намуд:

– Худовандо, мо туро шукр мегӯем, ки Ту ба ин ҷо омадани моро баракат доӣ, ва мадад кардӣ, ки хоначаамонро то вақти фаро расидани шом созем. Аз ту илтимос мекунем, ки пагоҳ Пит ва Нейтро, хангоми сафарашон ба ин ҷо, дар паноҳат нигоҳ дорӣ. Лекин беш аз ҳама, Худованд, ба мо вохӯрии бомуваффақиятро бо одамони қабилаи *аука* муҳайё соз. Омин.

Новобаста ба ҷойи ноқулай, ҳамаи онҳо ин шаб хуб хоб рафтанд. Аммо нисфи шаб онҳоро аз хоб фарёди дахшатноке ки дар наздикиашон садо дод, бедор кард.

– Ин чӣ бошад? – пурсид Чим ва дар ҷояш нишаст. Дили ӯ саҳт метапид.

– Маълум нест, – ҷавоб дод Эд. – Ба гӯшам чун фарёди зан расид, ки хеле наздик садо дод.

Рочер якчанд бор сулфа намуд.

– Ин овози одам набуд, – гуфт \bar{y} , – балки овози пишак буд.

– Пишак? Ту фикр мекуни, ки ин паланги чангали аст? – такроран пурсид Чим.

– Онҳо ғуррос мезананд ва фирқ-фирқ мекунанд. Ман фикр намекунам, ки онҳо чунин овоз мебароранд, – гуфт Рочер.

– Пас ин чӣ аст? – боз пурсид Эд.

– Шояд, ин паланги кӯҳӣ аст. Медонӣ, онҳо ҳамин хел садо мебароранд, – гуфт Рочер. – Фонусчаи кисагӣ дар кучост? Таппончаҳоямон дар дасти кист?

– Ана, фонусчаи кисагӣ. Милтиқ дар даруни самолёт мондааст, аммо дар кучо будани таппончаҳоро ман намедонам, – ҷавоб дод Эд. – Бигӯ, ки оё ин пишакҳо ба болои дарахт баромада метавонанд?

Рочер хандид.

– Дар ин хусус метавонӣ шубҳа накуни. Махсусан паланги чангали ба дарахт хуб мебарояд... илова ба ин онҳо хеле хуб шино мекунанд.

Онҳо садои овози пишаки ваҳширо дигар нашуниданд, аммо сахари дар

болои рег пайи поеро диданд, ки дар ҳақиқат аз они пума буд. Баъд аз ин ҳодиса онҳо кӯшиш менамуданд, ки таппончаҳо доимо ҳамроҳашон бошанд.

– Аммо милтиқро доимо бо худ нагиред, чунки одамони қabilaи *аука* моро мепоянд, ва агар онҳо милтиқи дарозро бинанд, вай онҳоро ба тарс оварда, мегурезонад.

Баъд аз он ки туман пароканда шуд, самолёт парвоз карда омад. Панҷ бародарон дар имон якдигарро бо рӯзи нави фарорасида муборакбод карданд. Онҳо умед доштанд, ки ин рӯз бо дӯстонашон – одамони қabilaи *аука*, вомехӯранд. Сахарӣ, баъд аз хондани Китоби Муқаддас ва дуо, онҳо аз пайи беҳтар намудани ҷои хобашон шуданд, ва кӯшиш мекарданд, ки камтар арақ кунанд. Онҳо мунтазам ба оби хуноки дарё ғӯта мезаданд, то ки каме ҳам бошад аз ҳамлаи беисти хомӯшаку пашшаҳо ором ёбанд. Дар ин ҳангом Чим Эллиот як моҳии хурдакакро қапида тавонист. Мардҳо ба занҳояшон хат навиштанд. Нейт ҳангоми сафари навбатӣ барои

озуқаворӣ бояд хатҳоро бо худ бурда ба онҳо мерасонд.

Баъзан онҳо кӯшиш менамуданд, ки ҳиндуҳои маҳаллиро ба вохӯрӣ шавқманд намоянд. Бо ин мақсад онҳо сӯи ҷангали атрофашон фарёд зада мегуфтанд:

“*Пуинани! Пуинани!*”, ки маънояш “Хуш омадед!” аст.

– Агар онҳо дар ҷангал пинҳон шуда, моро бо диққат поида истода бошанд, ин ба ман аҷоиб наметобад, – гуфт Нейт, ки дар хонача нишаста, кӯшиш мекард радиоро таъмир намояд. – Онҳо одамони хеле кунҷков ва бераҳманд, лекин нодон нестанд. Пеш аз омадан ба қароргоҳамон онҳо мехоҳанд ҳама чизро дар бораи мо аниқ фаҳманд.

– Агар онҳо то ҳол аз деҳаашон набаромада бошанд-чӣ? – пурсид Эд. – Шояд, онҳо дар кучо қарор доштанамонро тамоман наметонанд?

– Ҳамин ки корамро тамом кунам ба саволат ҷавоб медиҳам. Исто-кани, ба фикрам ман чизеро шунида истодам, – гуфт Нейт ва микрофони радиоро гирифта, ба он гуфт: – Шелл-Мера,

Шелл-Мера. Ин Палм-Бич аст. Моро шунида истодаед?

Аз гӯшакҳо садои қасар-қусур баромад, ва сипас овози Мерӣ хуб шунида шуд. Онҳо якчанд дақиқа бо ҳам сӯхбат карданд ва баъд Нейт хандида, ба дигарон хабар дод:

– Бародарон, мо боз ба ҷаҳони мутараққӣ пайваст шудем.

Рӯзи чоршанбе низ бе вохӯрӣ гузашт. Баъд аз нисфирӯзӣ Нейт сӯи пойгоҳ, ба Шелл-Мера парвоз кард, то хатҳоро расонад ва озуқаворӣ биёрад. Лекин пеш аз ин ӯ боз як бор бо самолёт дар болои даҳаи қабилаи *аука* давр зад.

Нейт пагоҳии барвакти рӯзи чоршанбе баргашт. Аммо дар ин рӯз ҳам аз тарафи одамони қабилаи *аука* ягон ҳаракат нашуд. Бародарон рӯҳафтада мешуданд.

Пагоҳии рӯзи ҷумъа, пеш аз нисфирӯзӣ, вақте панҷ миссионер боз сӯи ҷангал фарёд зада, одамони қабиларо даъват менамуданд, ногаҳон шуниданд, ки аз соҳили дигари дарё касе ҷавоб дода истодааст. Бад аз ин аз ҷангал се ҳиндуи маҳаллӣ баромаданд – як мард

ва ду зан.

Ҳар ду гурӯҳ эҳтиёткорона ба ҳам наздик мешуданд. Миссионерон боз такроран мегуфтанд: *“Пуинани! Пуинани!”*

Мард аз қабилаи *аука* дар ҷавоб бо як ҷумлаи дароз чизе гуфт, ки миссионерон аз суҳанонаш ҳеч чиз нафаҳмиданд.

Ин мард хушмуомила менамуд, ва аз ин миссионерон хеле хурсанд буданд. Зани ҷавон як ҷумларо такроран мегуфт, ки ҳамчун савол садо меод, аммо аз суҳанони вай низ ягон калима фаҳмо набуд.

– Кӯшиш кун он калимаҳоро гӯй, ки Рейчел ба ту омӯзонда буд, – гуфт Нейт ба Чим.

Чим як калимаро гуфт – вай фикр мекард, ки ин калима маънои “хӯрдан”-ро ифода мекунад, аммо ҳиндуҳо онро нафаҳмиданд. Баъд ӯ бо дастонаш ишора намуда нишон дод, ки хӯрдан меҳаҳад. Ҳиндуҳо хандиданд, ва якҷоя як калимаро такрор мекарданд, ки ба одамони сафед фаҳмо набуд.

Зани ҷавон сӯи ҷангал давида рафт, ва баъд аз якҷанд дақиқа бо дастони

пур аз кирмакҳои сафеди гафс омад. Вай яктоашро ба даҳонаш партофт, дигаронашро бошад ба ин одамони сафед пешниҳод кард.

– *Битти мити пунимуна!* – гуфт Чим.

ӯ фикр кард, ки шояд, онҳо ин суҳанонро, ки бисёр шунида буданд, ба хотир меоваранд. Ҳиндуҳо хандиданд ва ҳар якеашон даҳонашро бо даст пӯшида табассум мекард. Ниҳоят, зани солхӯрда ҳамин суҳанонро бо оҳанги дигар талаффуз намуда, *“Битти мити пунимуна!”* гуфт, ки тамоман дигар хел садо меод.

– Мо калимаҳоро тамоман дигар хел талаффуз менамоем, – истодагарӣ накарда гуфт Эд. – Аз афташ, онҳо аз он чизе, ки мо мегуфтем, ягон чиро намефаҳмиданд.

– Не, ман чунин фикр намекунам, – эътироз намуд Нейт. – Онҳо мефаҳмиданд, ки мо “Ман туро дӯст мебарам” гуфтан меҳаҳем, фақат талаффузи нодурустамонро ислоҳ карданд.

– Ҳамин тавр? Ту инро аз кучо медонӣ? – Эд аз чунин ақида он қадар

дилпур набуд. – Он чизе ки ин зан гуфт, назар ба суханони Чим тамоман дигар хел садо медод. Аз кучо ту медонӣ, ки ин ҷумла чӣ маъно дорад?

Онҳо ба санчидани калимаҳову ибораҳое шуруъ карданд, ки маънояшонро намефаҳмиданд. Ҳақиқатан ҳам, забони қабилаи *аука* хеле душвор буд!

– Агар он зане ки Рейчел аз *ӯ* забон меомӯзад аз қабилаи *аука* набошад чӣ? – фикрашро баён кард Пит. – Шояд, вай аз аз ягон қабилаи дигари ношинос бошад, ки бо ин қабила хеш аст.

– Не, не, – ором намуд *ӯ*ро Чим. – Бе ягон шубҳа, Даума аз қабилаи *аука* мебошад. Онҳо аз як қабилаанд. Нигоҳ кун, мӯи сарашон чӣ тавр бурида кӯтоҳ карда шудааст – мӯи сарашон чун аз аспони қадпасти аз болои пешониашон хамида, то чашмонашон овезон аст. Ба тарзи либоспӯшиашон нигоҳ кун – дар танашон ягон ришта ҳам нест. Ин тикқаҳои лӯндаро дар нармаҳои гӯшҳояшон бин. Даума аниқ аз ҳамин қабила аст.

Ногаҳон зани солхӯрда ба ҳаяҷон

омад. Вай тунду тез бо дастонаш имову ишорат намуд, ва тез-тез чизе гуфта, назди Чим омад. Ба назар чунин менамуд, ки вай кадом саволе дода истодааст.

– Суханонашро бо диққат *гӯш* кун, – гуфт Эд. – Вай “Даума” гуфта истодааст! Вай Даумаро пурсида истодааст. Аз афташ, онҳо вайро мешиносанд.

– Даума, Даума, – ба аломати ризо сар чунбонда гуфт Чим. – Даума, бале, Даума! – такрор кард *ӯ*, ва боз бо забони испанӣ гуфт: – Даума, Даума.

Ниҳоят, онҳо *гӯё* як андоза алоқа, як навъ якдигарфаҳмӣ барқарор намуданд. Лекин ҳамаи ин чӣ маъно дошт? Миссионерон муваффақияти худро муҳокима намуда, хурсанд шуданд, вале дар айни замон ба ташвиш афтоданд. Аз як тараф, ин одамон Даумаро хуб мешинохтанд. Аз дигар тараф, онҳо донистанд, ки одамони деҳа суханони бо баландгӯяк гуфтаи онҳоро намефаҳмиданд. Ин маънои онро дошт, ки одамони қабилаи *аука* нисбати онҳо на он қадар хайрхоҳанд, ки бародарон умед доштанд. Вале ба ин нигоҳ накарда,

вохӯрии аввалини онҳо бомуваффақият анҷом ёфт. Ба назар чунин менамуд, ки ин ҳиндуҳо меҳрубонанд, ва дуоҳои онҳо шунида шуданд.

Ин одамони қабила ба бисёр чизҳое ки одамони сафед ба онҳо нишон доданд, шавқу ҳавас зоҳир намуданд. Масалан: ба камарбанди резинӣ, ба пуфакҳои гуногунранг ва соҳти хурди самолёти зард. Баъд аз якчанд вақт марди ин қабила назди самолёт рафта, онро бо диққат нигоҳ мекард.

– Нигоҳ кун, – дарҳол пеши вай давида омада, гуфт Нейт, – дари вай ин хел кушода мешавад. Аз ин ҷо ман боло баромада, ба дарунаш медароям... – гӯё ки ин марди ҳинду якбора забони англисиро хуб фаҳмида метавонистагӣ шуда бошад.

Шояд, вай назар ба он чӣ онҳо тасаввур мекарданд, бештар мефаҳмид. Ногаҳон мард дар дохили самолёт мачетеашро ҳар тараф гардонда, бо дастонаш ишорат намуд, ки парвоз кардан меҳаҷад. Вай дар хоҳишаш чунон истодагарӣ менамуд, ки ниҳоят, Нейт бо вай парвоз намуд. Баъд аз якчанд дақи-

қа онҳо дар болои деҳа давр мезаданд. Мард тирезаро кушод ва даст ҷунбонда, сӯи одамони дар поён истода фарёд мезад. “Ин аҷоиб аст-ку, – фикр мекард Нейт. – Хешу табор ва дӯстонаш вайро дида, мефаҳманд, ки мо хатарнок нестем ва наздамон меоянд”.

Ҳангоми баргаштан ба Палм-Бич вай ба воситаи радио Мерино даъват намуд ва ба вай дар бораи вохӯрии хуби аввалин хабар дод.

Нисфирӯзӣ ин одамони маҳаллӣ ҳамроҳи миссионерон гамбургер бо хӯриши тунд меҳӯрданд ва лимонад менӯшиданд. Баъзе намуди хӯрок ба онҳо маъқул шуд, вале баъзеашро онҳо мепартофтанд. Миссионерҳо сӯҳбат ва мушоракати бо онҳо дошташонро сурат мегирифтанд, ва ҳиндуҳо аз ин наметарсиданд ва ба суратгирак шавқ зоҳир намекарданд. Бегоҳирӯзӣ мард бо зани ҷавон бародаронро тарк карда, ба ҷангал рафтанд.

– Нагузored, ки онҳо раванд, – гуфт Эд. – Боз чунин нашавад, ки онҳо дигар барнагарданд.

– Мо ҳеҷ чиз карда наметавонем, –

гуфт Пит. – Охир, онҳо асир нестанд-ку. Онҳо, албатта, боз мебиёянд, чунки дар ин ҷо худро хеле хуб ҳис мекарданд. Илова бар ин, чунин менамояд, ки ин зани солхӯрда дар ин ҷо мондан мехоҳад.

Зани солхӯрда пойҳояшро сӯи оташ дароз кард. Ба назар чунин менамуд, ки хобаш дарҳол мебарад. Миссионерон ба хоначаашон болои дарахт баромаданд ва Худоро барои ин рӯзи аҷоиб шукр гуфтанд.

Пагоҳӣ маълум шуд, ки зани солхӯрда бедарак ғайб задааст.

– Ғам нахӯред, – хамёза карда гуфт Цим. – Ман боварӣ дорам, ки онҳо албатта бармегарданд.

Аммо тамоми рӯзи шанбе ҳеч кас наомад, ва панҷ бародар ғамгин шуданд, ки алоқа қатъ шуд.

– Инак, ман боз панҷ дақиқаи дигар интизор мешавам, ва агар онҳо пайдо нашаванд, ман сӯи деҳа парвоз карда мебинам, ки чӣ шуд.

Панҷ дақиқа гузашт, баъд даҳ дақиқа, сипас бист дақиқа гузашт. Ниҳоят, Нейт ва Пит ба самолёт нишаста, сӯи деҳа парвоз намуданд. Вақте онҳо

чун пештара дар болои деҳа давр мезаданд, сокинони деҳа онҳоро дида, ба хонаҳояшон ё ба чангал мегурехтанд. Барои бародарон чунин амали онҳо ғайриҷашмдошт буд. Пит бӯғчаеро, ки дар дохилаш шимро печонда буд, бо ресмон поён фурувард, то ки онҳоро дар муносибати дӯстона доштани худ бовар кунонад.

Вақте онҳо баргашта, фуруд омаданд, Нейт гуфт:

– Кадом як чизи ғайриоддӣ рӯй дода истодааст. Ростӣ гап, ман намедонам барои чӣ, лекин рафторашон назар ба пештара дигар хел шудааст. Чунин менамояд, ки гӯё онҳо аз мо метарсанд. Ҳангоми парвози дуюм Нейт он мардеро дид, ки назди онҳо ба Палм-Бич омада буд. Вай дар паҳлӯи писараке меистод, ки доимо аз болои дарахт ба онҳо даст мечунбонд. “Аз афташ, вай ҳам мехоҳад дар самолёт парвоз кунад” – фикр кард Нейт ҳангоми бозгаштан. Ӯ ният дошт, ки имрӯз ба Шелл-Мера рафта, наворҳои суратгиракро барад, ва шабро бо оилааш гузаронда, пагоҳии рӯзи дигар бо захираҳои нав баргардад.

Ин бегоҳ чор миссионери дигар дар Палм-Бич барои рӯзи оянда дуо мекарданд.

– Худовандо, – дуоро сар кард Чим.
– Мо аз ту илтимос мекунем, ки пагоҳ наздамон одамони қабилаи *аука* оянд ва сипас моро назди худ даъват намо-янд.

Вақте Чим дуо карданро тамоm кард, Эд гуфт:

– Агар мо рӯзи якшанbero бо онҳо якчоя чашн мегирифтем, чӣ хел хуб мебуд. Ин оличаноб мебуд!

Баъд онҳо тӯрҳои аз хомӯшак муҳофизаткунандашонро пӯшида, дар хоначаашон хоб рафтанд.

Пагоҳии рӯзи дигар Нейт бо самолёт дар болои деҳа давр мезад. Деҳа қариб беодам менамуд. Аммо вақте ки вай қадқади соҳили дарё парвоз мекард, дар яке аз роҳхое ки сӯи дарёи Курарай мебарад даҳ мардро аз қабилаи *аука* дид. Ва агарчи дар самолёт танҳо буд, нидо карда, “Худоро шукр!” гуфт.

Вақте ки ӯ фуруд омад, ба дӯстонаш хитоб карда гуфт:

– Шодӣ кунед, дӯстон! Онҳо ба ин чо

омада истодаанд.

Онҳо бо ғайрат аз паси тайёри ба пешвоз гирифтани меҳмонон шуданд, ва пеш аз нисфирӯзӣ бо радио ба занҳояшон хабари зерин доданд:

– Ана, он вақте ки дер боз интизораш будем, фаро расид! Барои мо дуо кунед. Одамони қабилаи *аука* тақрибан баъд аз ду соат ба ин чо омада мерасанд. Соати чору ним хабарҳои навро интизор шавед.

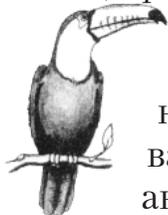
Шелл-Мера ва Палм-Бичро ҳаяҷон фаро гирифт.

Аммо соати чору ним радио дар болои мизи Мерӣ хомӯш меистод.

Одамхӯрон

Вақте Ниву дар чашмони Нанкивӣ хашму ғазабро дид, рӯ ба гурез ниҳод, то чонашро халос кунад. Вай бо найза дар даст сӯи Ниву равон шуд, ва ин танҳо таҳдиди холӣ набуд. Нанкивӣ аллакай борҳо одам кушта буд ва барояш ин корро боз кардан ягон мушкилӣ надошт, чунки Ниву шоҳиди он шуд, ки Минтака он ӯҳдадориро, ки ба зиммаи вай гузошта буданд, иҷро кардан намехост, яъне боздоштани оиладоршавии ГиМериро бо Нанкивӣ. Агар сокинони деҳа аз ин воқеа хабардор шаванд, шояд, нақшаҳои Нанкивӣ барҳам мехӯранд.

Ниву сӯи роҳ шитоб кард ва аввал як бор, ва баъд бори дуюм ба як сӯ тоб хӯрд. Ӯ медонист, ки сӯи Тиваено, дур аз дарёи Курарай, ки занбӯри чӯбин фуруд омада буд, давида истодааст. Аммо, вақте ӯ истод, фаҳмида наметавонист, ки дар кучо аст. Вай кӯшиш менамуд, ки то ҳадди имкон садои нафаскашиаш шунида нашавад ва бо диққат ба гирду атроф гӯш андохт. Агар Нанкивӣ ҳоло ҳам

ӯро думболагирӣ карда истода бошад, ӯ инро мешунавад. Аз болои дарахтон садои доду фарёди маймунҳо ва чирчири парандагон меомад, ки бо садои ғингосу ғуввоси миллионҳо ҳашаротҳои гуногун омехта мешуд. Агар Нанкивӣ аз байни буттаҳо гузашта меомад, Ниву садои қарс-қурси шохчаҳоро мешунид, лекин ӯ на ин садоро мешунид, на садои қадамзании вайро. Шояд, ин одами бад назди ГиМерӣ баргашт? Вале имрӯз Ниву барои поидан дигар қувват надошт. Вай қарор дод, ки ба хона бармегардад. Вақте ӯ ба Тиваено баргашт, ба ҳеч кас дар бораи чизи дидааш ва шунидааш нақл накард. Минтака ҳақ буд. Бигзор ГиМерӣ кори мехостагиашро кардан гирад. Агар вай хоҳиш дошта бошад, ки бо ин одами бад оиладор шавад, баъд ҳудаш азобашро мекашад. Аммо дар бораи масъалаи занбӯри чубин ва *ководиҳо*, Ниву фикр кард, ки баъдтар мулоҳиза мекунад.

Вақте Ниву аз дарё мегузашт, модараш, мувофиқи урфу одати қабिलाи *аука*, ҳатто напурсид, ки вай дар кучо буд. Ӯ тап-тар ба хона даромад ва зарфи

кадугинро аз қайлаи часпаки маниок пур кард. Баъд назди кати овезааш рафта, худаширо ба болои он партофт ва аввалин бор дар муддати ин якуним рӯз ба таври лозимӣ хӯрок хӯрд.

Рӯзи дигар Ниву садои ғуввоси занбӯри чӯбинро шунид, ки аллакай ба ӯ шинос буд ва сӯи пайраҳа давид, то тамошо кунад, ки чӣ тавр вай дар болои деҳа давр мезанад. Вақте ӯ тамошо мекард, ногоҳ аз ҳайрат даҳонаширо кушода монд: ӯ дар шиками занбӯр ба чои ду ководи як рӯи қаҳваранги шиносро дид, ки лабханд мекард. Занбӯр поёнтар шуда, аз болои пайраҳа парида гузашт, ва он мард даст чунбонд.

– Ин Нанкивӣ аст! Ин Нанкивӣ аст! – фарёд зада мегуфтанд баъзе кӯдакон ва аз шавқу завқ меҷаҳиданд.

Ҳама сокинони Тиваено ба кӯча давида баромада, ба осмон чашм медӯхтанд. Боварии касе ба ин намеомад! Шояд занбӯр ӯро хӯрда аст?

“Нанкивӣ барои дуздидани хоҳарам гирифтори ҷазо шуд”, – фикр намуд Ниву.

Лекин Нанкивӣ чунон сихату

саломат менамуд, ки гӯё бе ягон заҳмат, бахузур бо қайқ дар дарё шино мекарда бошад.

Бегоҳӣ ин воқеа мавзӯи асосии сӯхбатҳо гардид. Ҳикояҳо дар бораи шикор, моҳигирӣ ва нобуд кардани душманон фаромӯш шуданд. Ҳама танҳо дар бораи Нанкивӣ ва занбӯри чӯбин гап мезаданд. Он шахсе ки пеш ҳама ӯро бад мезданд, акнун дар назари сокинони Тиваено қариб мисли қаҳрамон шуд.

– Акнун дуҷум духтарам ҳам пеши *ководиҳо* рафта, гум шуд, – шикоят мекард Акаво.

Вай дар болои кундаи дарахт нишаста ва дастанаширо бо ҳам карда, худро пешу қафо ҳаракат меод.

– Мо метавинем пеши *ководиҳо* назди дарёи Курарай реверем, – пешниҳод кард Ниву, то ин ки модарашро дилгарм кунад.

Ӯ инчунин умед дошт, ки дар дохили занбӯри чӯбин парвоз менамояд. Аммо модараш ба ӯ аҳамият намедод. Рӯзи дигар модараш, бародари ӯ Нампа ва баъзе дигар одамони қабила назди дарёи

Курарай рафтанд. Ниву ҳам ҳамроҳи онҳо рафт. Ҳатто тарс аз вохӯри бо Нанкивии бадхашм ба хоҳиши дар занбӯр парвоз кардани ӯ монёш шуда наметавонист. Инчунин, баъд аз ҳамаи ин рӯйдодҳо – парвоз дар дохили занбӯри чӯбин ва шиносӣ бо *ководиҳо* – Нанкивӣ, албатта, ба хотир намеоварад, ки Ниву аз қафояш поида буд.

Аммо пеш аз расидан ба соҳили дарё онҳо бо Нанкивӣ ва ГиМерӣ вохӯрданд. Ба назар чунин намуд, ки ин чуфт ин қадар одамонро дида, саҳт ба ҳайрат афтоданд. Нанкивӣ бадқаҳрона ба Ниву нигоҳ кард. Нампа дарҳол давида, ба ҳар дуи онҳо наздик шуд.

– Барои чӣ ту дар ҷангал бо хоҳарам танҳо ҳастӣ? – пурсид ӯ, ва найзаашро бардошта, мехост Нанкивиро кушад.

– Исто, исто. Маро накуш, – илтимос кард Нанкивӣ. – Мо навакак аз пеши *ководиҳо* гурехтем. Ба шумоён ҳам хатар таҳдид мекунад.

Ҳамин лаҳза Акаво байни ҳар дуи онҳо истод.

– Ту дар назди *ководиҳо* будӣ, – ту

Даумаи маро дидӣ?

Ҷасти Нанкивиро гирифта, онро афшонд. Нанкивӣ бо нигоҳи ташвишомез атрофиёро аз назар гузаронд. Саволи Акаво бамаврид буд. Ниву бо диққат Нанкивиро мушоҳида мекард ва андешаҳои вай ба ӯ маълум буданд. Агар Нанкивӣ гапро ба дигар тараф барад, то ки Нампа ва дигарон бо ГиМерӣ дар ҷангал танҳо будани вайро дигар муҳокима накунад, вай ҷонашро халос карда метавонад.

– Оҳ, зани нек, – суханаширо оғоз кард Нанкивӣ. – Мо духтаратро надидем. Вайро кӣ боз дида метавонад? Аниқ намедонам, лекин ба фикрам, вайро *ководиҳо* хӯрдаанд. Онҳо одамони бениҳоят баданд!

– Ман ба ту бовар намекунам, – эътироз кард Акаво. – Ту ҳамроҳи *ководиҳо* дар занбӯри чӯбин парвоз намуда будӣ. Онҳо одамони бад буда наметавонанд. Мо туро дар осмон дида будем.

– Ман ҳам ба ту бовар намекунам! Ҷавоб деҳ, – хашмигона гуфт Нампа, – Минтақа дар қучост? Мо ҳамаашро аз ӯ мепурсем.

– Бале, – гуфт яке аз сокинон, – мо дар бораи Даума аз Минтака мепурсем! Кани вай? Мо ба ту боварӣ надорем! Кани Минтака?

Нанкиви сарашро ҳам кард. Баъд ӯ китфонашро дарҳам кашида гуфт:

– Ман ӯро нашунида истодаам. Минтака бояд ба дигар тараф мегурехт. Агар мардони сафед ӯро дастгир карда нахӯрда бошанд, пас, шояд вай баъдтар мебиёяд. – Баъд ӯ таз-тез сар чунбонда гуфт: – Не, не. Шумо ҳама бояд ба хона баргардед. *Ководиҳо* одамони хеле баданд. Онҳо бисёранд, ва мехостанд моро кушанд. – Ҷамчун шаҳодати рост будани суханони худ ӯ панчаашро бардошта нишон дод.

Кӯшишҳои зиёди Нанкиви барои ба дигар тараф бурдани сӯҳбат таъсир карданро сар кард. Хабарҳои даҳшатнок дар бораи *ководиҳо* бо майли калон қабул мешуданд. Ва нақлҳои баъзе одамони деҳа, ки бо онҳо рӯ ба рӯ шуда буданд, майнаи ҳама сокинони Тиваенаро гич карданд. Ҳангоми бозгашт ҳама танҳо дар бораи он баҳсу мунозира мекарданд, ки оё *ководиҳо* одам мехӯранд ё не?

Ниву аз паси дигарон танҳо мерафт. ӯ дар ҳайрат афтада буд. ӯ ба суханони Нанкиви бовар намекард, вале шитоб низ намекард, ки ақидаашро ба дигарон гӯяд, то диққати онҳоро ба худ ҷалб наанамояд.

ӯ фикр намуд, ки хуб мешуд, агар Нанкиви аз қафои вай ва ГиМери пайдани ӯро фаромӯш кунад, чунки Ниву сӯҳбати онҳоро дар бораи нақшаи оиладоршавиашон шунида буд. Илова бар ин ӯро ғайб задани Минтака ба ташвиш меовард. Ҳақиқатан ҳам, вай кучо шуд?

Ниҳоят, Гикита, сардори деҳа, ҳамаи он мавридҳои ба ёд овард, ки ин одамони ношинос сокинони деҳаашонро кушта буданд. Онҳо чӯбҳои дароз доштанд ва он чӯбҳои садои баланд парронда, оташ туф мекарданд. Он оташ одамро аз масофаи дур кушта метавонист.

Вақте сокинон ба деҳа баргаштанд, ҳама ба муҳориба тайёр буданд. Баъзеашон метарсиданд, баъзеи дигарашон ба хашм омада буданд. Аммо қариб ҳамаашон як фикр доштанд – аз

ҳама хубтараш он аст, ки онҳо *ководиҳо*-ро кушанд, то ки онҳо пештар омада, ҳамаро накушанд.

– Онҳо чӯбҳое доранд, ки мепарронанд? – пурсид Кимо.

Нанкивӣ ба аломати ризо сар чунбонданро сар кард, лекин ГиМерӣ пешдастӣ карда, гуфт:

– Мо ягон хел чӯбҳои оташфишон надидем, лекин онҳо кӯшиш намуданд, ки моро бо хӯроки ношинос захролуд карда кушанд. Мо танҳо аз он сабаб зинда мондем, ки он хӯрокро туф кардем.

– Онҳо мехостанд шуморо захр дода кушанд? – бо ҳайрат пурсид Нампа.

– Агар онҳо кӯшиш намуданд, ки шуморо захр дода кушанд, пас онҳо аниқ одамхӯранд, ман инро медонам, – гуфт яке аз занҳо.

– Агар онҳо чӯбҳои оташфишон надошта бошанд, мо онҳоро ба осонӣ кушта метавонем, – гуфт Кимо.

– Ман фикр мекунам, ки ба ҳар ҳол мо бояд ин чоро тарк кунем, – гуфт Гикита. – Дар ҷангал онҳо моро ёфта наметавонанд, ва ба зудӣ монда шуда, мераванд. Лекин агар мо онҳоро кушем,

инро дигар *ководиҳо* мефаҳманд, ва ба ҳашм омада, моро дигар ба ҳоламон намегузоранд. Онҳо барои кофта ёфтани мо бисёр занбӯрҳои чӯбин мефиристанд.

– Не, Не, – гуфт Кимо, – агар мо онҳоро кушем, ҳамааш ба охир мерасад.

– Чунин воқеа як бор рӯй дода буд, – хотиррасон кард Гикита.

Ниву ҳатто намедонист, ки чӣ фикр кунад. Вай холааш Минтакаро он қадар дӯст намедошт, аммо бо вучуди ин умед дошт, ки *ководиҳо* вайро нахӯрдаанд. Ў бовар карда наметавонист, ки одамони сафед одам мехӯранд. Лекин, маълум буд, ки аксар сокинони деҳа бовар мекунанд, ки онҳо одамхӯранд ва Минтакаву Даумаро хӯрдаанд.

Ҳама сокинони деҳа ба ҳашм омада буданд. Мардҳо найзаҳояшонро тез мекарданд ва ба нӯги тирҳои камонҳояшон захири нав меомоланд. Онҳо ба ташвиш афтада, нақша мекашиданд, ки чӣ тавр бегонагонро бо як зарба нобуд кунанд, то ки онҳо пештар ба деҳа ҳамла наоваранд,

набошад барои чӣ *ководиҳо* ба чангал омаданд?

Ва ногаҳон ҳамин вақт ба майдони деҳа Минтака баромад.

Ҳама сокинони деҳа дар гирди ин зан чамъ шуданд.

– Ту зиндаӣ? – ба ҳайрат афтода ме-пурсиданд онҳо.

– Аз афташ, заҳре ки *ководиҳо* ба ту доданд, мисли заҳри мо сахт нест, чунки туро кушта натавонист.

Аввал Минтака фаҳмида наметавонист, ки чаро ӯ диққати ҳамагонро ҷалб кард. Аммо ба вай маъқул буд, вақте ба ӯ диққат менамуданд, ва ҳангоме ки вайро даст-даст карда месанҷиданд, ӯ навозишкорона табас-сум менамуд. Ниву пеш баромада пурсид:

– Оё онҳо ба ту ҳамла карданд?

Лекин Минтака ба вай аҳамият надод, чунки мехост дар маркази эътибори ҳама буданаш давом додан гирад.

– Оё *ководиҳо* ба ту ҳамла карданд? – бо овози баланд пурсид Ниву. – Онҳо туро хӯрдан мехостанд?

Минтака пешониашро чин кард.

– Онҳо тамоман ба ман ҳамла накарданд, – бадқаҳрона гуфт ӯ. – Аз кучо ба сарат чунин фикри аблаҳона омад?

– Ин таъсири заҳр аст, – тез гуфт Нанкиви, зеро фаҳмид, ки дурӯғаш ҳозир фош мешавад. – Заҳр ақлашро бечо кардааст, ва ӯ дигар ҳеҷ чиро дар хотир надорад.

– Ту чӣ гуфта истодаӣ? – пурсид ӯро Минтака. – Ту ҳамоне ҳастӣ, ки дар бо-раи чизҳои нашудагӣ гап мезанӣ.

Ногаҳон ҳама якбора ба гап задан сар карданд, ва дар ғалоғулаи умумӣ ҳақиқати воқеаи рӯйдода ошкор гардид.

– Вай дурӯғ мегӯяд, – ниҳоят эълон намуд Минтака. – *Ководиҳо* ба мо ҳамла накарданд. Ман намедонам, ки оё онҳо одам мехӯранд ё не, лекин онҳо ба мо ҳамла накарданд. Онҳо нисбати мо хеле меҳрубон буданд, ҳатто Нанкиви ро бо худ ба занбӯри чӯбин гирифтанд.

Вақте вай хотиррасон кард, ки Нанкиви дар дохили занбӯри чӯбин парвоз карда буд, ин ба одамон таъсир расонда, онҳоро ба ҳуш овард, чунки ҳама инро бо чашмони худ дида

буданд.

– Ин танҳо як намуд дом буд, то ки мо фиреб хӯрем ва ором шавем, – дар суханони худ истодагарӣ карда, гуфт Нанкивӣ, – лекин мо ин фиребро пай бурда, гурехтем.

– Фарқ надорад, ки ин дом буд, ё не, – ба баҳсу мунозира хотима гузошта, гуфт Гикита. – *Ководиҳо* ҳамеша ба мо ҳамла меоварданд. Агар мо онҳоро накушем, пас бояд ба ҷангал гурезем. Агар мо чунин накунем, як рӯз не як рӯз моро мекушанд, ман аз ин шубҳа надорам. То ҳол ҳамин тавр буд. Мо бояд интиҳоб кунем: ё мекушем, ё мегурезем.

Боз ҳама гап заданро сар карда, суханони якдигарро мебуриданд. Баҳсу мунозираи назди оташ то бевақтии шаб давом кард. Ниву хаста шуда буд. Ниҳоят ӯ худро ба каташ партофт ва хобаш бурд. Ӯ намедонист, ки пагоҳ чӣ мешавад.

Фариштагон дар осмон

Рӯзи дигар Ниву аз хоб каме дертар бедор шуд. Чанд рӯзи охир ӯро хеле монда карда буданд, вақте ӯ шабро дар ҷангал гузаронд, ва аз Нанкивӣ мегурехт. Вай ба пайраҳа баромада дид, ки баъзе мардҳо дар деҳа нестанд. Оё онҳо барои куштани *ководиҳо* рафтаанд? Гикита, Нимонгӣ, Дуива, Кимо ва бародари калониаш Нампа дар ҳеч ҷо ба назар наметофтанд. Зани Кимо, Дава ҳам гӯё ғайб зада буд. Ба ғайр аз ин, ӯ пай бурд, ки модараш ва Минтака низ дар деҳа нестанд. Дар кучо будани Минтакаро вай намедонист, вале модараш, эҳтимол, ба болооби дарё рафта, зарфҳои гили сохта истодааст.

Нанкивӣ бошад, дар деҳа буд ва бо ГиМерӣ сӯхбат менамуд. Агар мардҳо барои куштани *ководиҳо* мерафтанд, вай албатта ҳамроҳашон мерафт, чунки бештар аз ҳама дод зада онҳоро ҳақорат мекард ва мегуфт, ки онҳо одамони хеле бад мебошанд. Ниву Нанкивиро дар деҳа дида, нафаси сабук кашид, ва

фикр кард, ки сокинони деҳа аз мақсади куштор даст кашидаанд. “Аз афташ, мардҳо ба шикор рафтанд”, – худ ба худ гуфт ӯ.

Дар болои оташ моҳии калоне овезон буд ва пухта меистод. Ниву як бурдаи онро гирифта, ба хӯрдан шурӯъ кард. Устухонҳои онро ӯ ба оташ туф карда мепартофт. Вақте ӯ хӯрдани хӯроки пагоҳиашро тамои кард, ангуштнашро лесид, бо маймунчаи ромшудааш бозӣ намуд. Баъд ӯ аз ГиМерӣ пурсид, ки кӯҳансолони қабилла оид ба *ководиҳо* ба кадом қарор омаданд? Ҷавоби ГиМерӣ чунон сабуқфикрона садо дод, ки гӯё вай “модарамон барои чиндани банан рафт” гуфт.

– Вақте онҳо ба қарори дуруст омаданд, ки рафта *ководиҳо* мекушанд, Минтака ва Дава низ ҳамроҳи онҳо рафтанд, – гуфт ӯ.

– Чӣ?

– Ту чӣ, хуб намешунавӣ? – ба ҷои ҷавоб гуфт вай.

Нанкивӣ ва ГиМерӣ аз чунин хабар ба ташвиш омадани Нивуро тамошо мекарданд.

Ниву ба ташвиш афтад. ӯ намефаҳмид, ки барои чӣ модараш ва Минтака ҳамроҳи онҳо рафтанд? Охир модараш фикр мекард, ки духтараш назди *ководиҳо* зиндагӣ карда истодааст, ва аҳволаш хуб аст. Ва Минтака тасдиқ карда мегуфт, ки одамони бегона бад нестанд ва ба ӯ ҳамла накарданд. Ба Ниву чеҳраи масҳараомези Нанкивӣ маъқул нашуд. Шояд ГиМерӣ дурӯғ гуфт? Вай аз пайи ҷустуҷӯи рафиқонаш Дабу ва Мойпа шуд. Эҳтимол, онҳо мегӯянд, ки чӣ рӯй дод...

ӯ дӯстонашро дар болооби дарё ёфт, ки бо яке аз бозиҳои дӯстдошташон машғул буданд: дар соҳили дарё теппачае буд, ки болояш ғеҷонак буд, ва онҳо бар болои гили он ғеҷида ба об меҷаҳиданд.

– Шумо медонед, ки мардҳо ва модарам ба кучо рафтаанд? – пурсид вай аз рафиқонаш.

Мойпа аз ҷояш хест. Аз рӯи вай оби дарё мешорид.

– Ҳа, онҳо барои куштани *ководиҳо* рафтанд, – гуфт ӯ. – Мо ҳам мехостем бо онҳо равам, аммо онҳо моро ҳамроҳа-

шон нагирифтанд.

– Ту инро аниқ медонӣ? Кай онҳо рафтанд?

– Дарҳол баъд аз дамидани субҳ, – гуфт Дабу.

Ниву ба осмон назар кард, ва китфонашро дарҳам кашид.

– Эҳ, ҳатто агар ман давам ҳам, ба онҳо расида наметавонам, – бо овози ғамангез гуфт ӯ. – Онҳо аллакай ба дарё рафта расидаанд.

Ниву шитобон давида, аз дарё гузашт ва тоб хӯрда ба роҳе баромад, ки аз ҷангал мегузашт. Вай бояд кӯшиш менамуд, ки пеши роҳи одамкуширо гирад. Ӯ боварии пурра дошт, ки занбӯри ҷубин ба сокинони деҳа танҳо некӣ мехост. Ӯ бояд ба онҳо расида бонги хатар занад. Аммо агар ӯ тамоми роҳ беист давад ҳам, сокинони деҳа аз ӯ дида пештар ба дарё мерасанд. Лекин шояд... шояд онҳо дарҳол ҳучум намекунанд. Одатан одамони қабилашон барои ҳучум овардан лаҳзаи мувофиқро интизор мешуданд. Ниву тез ва беист медавид. Ҳангоме ӯ ҳис намуд, ки гӯё ана ҳоло шушҳояш мекафанд,

суръати давиданашро пасттар намуд, то нафасашро рост кунад. Вақте ӯ, ниҳоят, аз теппа поён давида фуромад ва сӯи сохили дарё мешитофт, доду фарёд ва садои тирпаррониро шунид. Овози тирпарронӣ баланд садо меод, ӯ пештар ҳеч гоҳ ҷунин садоро нашунида буд. Наход ин ҳамон ҷӯбҳои оташфишони *ководиҳо* аст, ки Гикита дар борашон нақл карда буд? Наход сокинони деҳа аллакай ҳамла оварданд?

Вақте Ниву аз ҷангал баромада ба соҳил расид, панҷ тани мурдаи бегонагонро дид, ки дар дарё ва соҳил мехобиданд. Дар бадани онҳо найзаҳо халида шуда буданд. Ӯ дер кард!

Чаро ин хел шуд! Охир, вай саҳт шитоб намуда, тез медавид, вале бо вучуди ин куштор ба амал омад. Ӯ хост баданҳои хобидаро аз назар гузаронда бинад, ки шояд ягонтои онҳо ҳоло зинда аст, аммо гулӯгир шуд ва дар канори ҷангал истода монд.

Дарди саҳт боз як бори дигар меъдаашро фишор дод ва ӯ моҳии ба наздикӣ хӯрдагиашро қай кард. Ба назар ҷунин менамуд, ки талхии даҳонаш

ба талхии ин рӯз монанд аст.

“Акнун чӣ мешавад?” – фикр намуд
ӯ.

ӯ рост истода, мездид, ки сокинони деҳа ба даҳшати содиркардашон аҳамият намедиханд. Баръакс, онҳо пурҳаяҷон ҳар тараф медавданд ва бо ангушти дасташон ба осмон ишорат мекарданд. Ниву сарашро оҳиста бардошт ва аз тарс фарёд зад. Ба назар чунин менамуд, ки ҳавои болои дарёро офаридаҳои дурахшон пур кардаанд, ки милт-милт мекунад. Шояд, ақли ӯ тира гаштааст? Шояд, сарашро офтоб задааст, чунки муддати дароз дар зеро офтоб буд? Лекин сокинони дигари деҳа низ ин офаридахоро мездиданд. Сокинон ба онҳо ишора карда, аз тарс ва аз чунин зуҳуроти ногаҳонӣ доду фарёд мезаданд. Оё ин рӯҳи *ководиҳоянд*, ки барои ҷазо додани сокинони деҳа фиристода шудаанд, чунки онҳо панҷ одами сафедро куштанд? Аммо Ниву бо сабабҳои нофаҳмо тарс надошт. Офаридаҳои дурахшон яроқ надоштанд. Илова бар ин намудашон назар ба намуди одамоне ки ӯ то ҳол дида буд дигар хел буд. Ҳама

онҳоро хуб мездиданд, вале бо вучуди ин, чунин менамуд, ки онҳо аз оби дурахшон офарида шудаанд. Онҳо хуб дида мешуданд, лекин дар айни замон шаффоф буданд.

Ҳамин вақт ӯ садои аҷоибро шунид. Чунин менамуд, ки ин садо аз ҳамин офаридаҳои дурахшанда мебарояд. ӯ ба ин садо гӯш андохт. Ин садо чун суруде буд, ки ба мусиқии якнавохт ва якранги қабилашон тамоман монанд набуд, лекин ба ҳар ҳол ӯ фаҳмид, ки ин суруд аст. Ниву ба гирду атроф назар кард. Ба назар чунин менамуд, ки ин офаридаҳо, чун кирмҳои шабчароғ ҳангоми бегоҳӣ, тамоми осмонро пур кардаанд, вале онҳо калонтар ва равшантар буданд. Садои сурудхонии онҳо тамоми водии назди дарёро фаро мегирифт. Аммо баъд... рӯъё – ҳам офаридаҳои дурахшанда, ва ҳам сурудхонӣ – ғойб шуд, ва осмон дар болои ҷангал боз, мисли ҳарвақта қабуд гардид.

Вақте садои сурудхонӣ анҷом ёфт, тамоми гурӯҳи хурди қабиларо, мисли абри калон, тарс фаро гирифт. Ниву дид, ки чӣ тавр онҳо, на бо он ғайрате ки

пештара доштанд, чизҳои *ководиҳоро* ба дарё партофтанд ва самолётро шикаста, майда-майда карданд. Онҳо пӯсти зарди онро канда гирифтанд, қисмҳои боқимондашро бошад, дар соҳил партофтанд. Вақте онҳо вайронкуниро ба охир расонданд, Ниву оҳиста, пинҳонӣ ба соҳил омада, як пораи пӯсти занбӯри чӯбинро, ки саҳт ва хушк буд, бардошт. Вай онро печонда, бо худ гирифт, ва баъд дар буттазори нами ҷангал ғайб зад. Даре нагузашта сокинони деҳа кори бади худро анҷом доданд ва хомӯшона ба хона равон шуданд.

Ниву аз паси ҷанговарони хомӯш мерафт. Ин ҷанг ба ҷангҳои пешвақтае ки онҳо бо дигар қабилаҳо мекарданд монанд набуд. Бародари ӯ Нампа бо як дасташ сарашро медошт. Ниву якҷанд бор пешпо хӯрдани вайро пай бурд. Вақте Нампа рӯяшро гардонд, Ниву дид, ки вай захмин шудааст, ва дар рӯяш хун ҷорӣ шуда истодааст.

Вақте онҳо ба деҳа баргаштанд, тамоми сокинони он дар гирдашон ҷамъ омада, саволборон менамуданд.

– Онҳо чӯбҳои оташфишонашон-

ро истифода бурданд? – мепурсиданд онҳо.

– Бале, – ҷавоб дод Гикита. – Нампа-ро мебинед, онҳо бо яроқашон ба сараш парронданд. Аммо ин захми начандон саҳт аст.

– Сарам фақат саҳт дард мекунад, – дар болои кунда нишаста гуфт Нампа, ва бо дастонаш сарашро медошт. – Аммо он ководи маро куштан намехост. Вай чӯбчаи хурдакаки оташфишон дошт, ки онро бо як дасташ меқапид.

– Ту аз кучо медонӣ, ки вай туро куштан намехост? – пурсид аз ӯ хоҳараш ГиМерӣ.

– Барои он ки вай танҳо ба осмон мепарронд, – ба вай нигоҳ карда гуфт Нампа. – Лекин вақте ки модарам аз дасташ кашид, тири яроқаш ба ман расид. Модарам маро ба замин тела дод, вале, ҳангоме ман ба вай нигоҳ кардам, дидам, ки вай ҳам мисли ман тарсидааст. Вай нияти куштани маро надошт, ман ба ин пурра боварӣ дорам.

– Ба Дава ҳам тир расид, – нақл мекард Минтака. Аммо чӯбчаи оташфишон ӯро танҳо андак захмин намуд.

Дава аз ҷояш хест, то ки ҳама захми
ӯро дида тавонанд. Вай як сӯроҳии
хурдро дар дасташ ва сӯроҳии дигареро
дар зоняш нишон меод.

– Захмҳоям саҳт дард намекунанд, –
гуфт вай.

Баъд Нанкивӣ аз ҷояш хеста гуфт:

– Агар ин ҳамаи он зарарест, ки
ководиҳо бо ҷӯбҳои оташфишонан
расонданд, пас онҳо, ҷуноне ки ту
гуфта будӣ, дар асл он қадар хатарнок
нестанд.

– Ту хато мекуни, тарсончак! Ту бо
мо рафтагӣ ҳам нахостӣ. Онҳо ҳатто
кӯшиш намекарданд, ки моро кушанд.
Бовар накуни аз Дава пурс. Вай бо
ду зани дигар дар соҳили муқобил
пинҳон шуда, ҳама ҷиро медид. Марди
ношинос бо ҷӯби дарози оташфишонан
ҳатто гумон ҳам намекард, ки вай дар
он ҷо нишастааст, ва тири яроқаш
фақат тасодуфан ба вай расид. Ва ту
инчунин суханони Нампаро шунидӣ,
ки *ководиҳо* кӯшиши куштани моро
намекарданд.

– Пас, онҳо ҷӣ мехостанд? – бо ҳаяҷон
пурсид Нанкивӣ.

– Шояд, онҳо мехостанд бо
тирпарронӣ моро тарсонда, пеш кунанд,
– китфонашро дарҳам кашида гуфт
Гикита.

Баъд Кимо аз ҷояш хеста гуфт:

– Яке аз онҳо такрор ба такрор мегуфт,
ки “Ҷаро шумо моро кушта истодаед?
Мо танҳо бо шумо шинос шудан
мехоҳем”.

– Суханонат мантиқ надорад, – гуфт
Нанкивӣ. – Шумо ҷанговарони ҷасур
ҳастед ва бар онҳо ғалаба кардед. Онҳо
ба ғайр аз марҳамат илтиҷо кардан
илочи дигар надоштанд.

– Дар он вақт мо ҳоло бар онҳо ғалаба
накарда будем, – гуфт Кимо. – Онҳо ме-
тавонистанд моро кушанд, вале ин тавр
накарданд.

– Яке аз он мардҳо метавонист гу-
резад, – ба сӯҳбат ҳамроҳ шуд модари
Ниву. – Вай дар байни дарё меистод, ва
дар атрофаш ягонтои мо набудем. Ба
ҷои гурехтан вай дар ҷояш меистод, то
вакте ки Кимо омада вайро кушт. Вай аз
марг наметарсид.

– Бале, ин ҳамин тавр буд, – тасдиқ
намуд Кимо. – Онҳо хеле ҷасур бу-

данд. Инчунин дар осмон бисёр рӯхҳои чанговар буданд, ки агар мехостанд, метавонианд ба осони моро кушанд.

Ҳамин тавр сокинони деҳа аввалин бор дар сӯхбаташон он офаридаҳоро ба ёд оварданд, ки Ниву онҳоро дида буд. Писарак ин суханонро аз онҳо дер боз интизор буд, то фаҳмад, ки дигарон низ чизи дидаашро дидаанд.

– Рӯхҳои чанговар? – писханд карда гуфт Нанкиви. – Оё ягон вақт касе дар ин бора шунидааст? Эҳтимол, ту ҳам мисли Нампа ба сарат зарба хӯрдӣ.

– Ман ба сарам зарба нахӯрдам, – бо-исрор мегуфт Кимо. – Аз дигарон пурс, ки онҳо чиро диданд, ва онҳо суханони маро такрор мекунанд.

– Ман ҳам онҳоро дидам, – тасдиқ намуд Гикита. – Онҳо офаридаҳои дурашон буданд, ки дар болои *ководиҳо*, дар осмон парвоз мекарданд. Кошкӣ ту он садои аҷоиборо, ки аз онҳо бармеомад, мешунидӣ!

– Мо гумон мекардем, ки онҳо ба мо ҳамла мекунанд, вале онҳо чунин накарданд, – гуфтанд онҳо.

– Шояд ин дигар занбӯрҳои чӯбин

буданд, чунки онҳо дар осмон парвоз карда, садои ғалоғула мебароранд, – гапашро ҳамроҳ кард ГиМерӣ.

Акнун Ниву дигар хомӯш монда наметавонист.

– Не, – гуфт ӯ. – Занбӯрҳои чӯбин баланд гулдуррос мекунанд, лекин суруд намехонанд. Ин рӯхҳо сурудҳои аҷоиб мехонданд, ва мисли оби чашма шаффоф буданд.

Нанкиви ба ӯ бадқаҳрона назар афканд. Ӯ ба бачаи хурдсол ҷавоб доданро паст задани қадру қимати худ мешуморид.

– Ман як чизро то ҳол фаҳмида наметавонам, – оҳиста гуфт Гикита, – барои чӣ онҳо худашонро тамоман ҳимоя накарданд? Чунин рафтори онҳо бояд ягон сабаб дошта бошад. Барои чӣ онҳо назар ба куштани мо мурданро беҳтар донианд? Ман инро фаҳмида наметавонам!

Ва боз то бевақтии шаб ҳама назди оташ нишаста, дар ин мавзӯ сӯхбат мекарданд. Аммо ҳеч кас ба саволи Гикита ҷавоб гуфта натавонист.

Бесарусомонӣ

Рӯзи дигар дар болои деҳаи Тиваено се занбӯри чӯбин давр мезаданд. Онҳо мисли он занбӯре ки сокинони қабила дар соҳили дарёи Курарай шикастанд, зард набуданд. Яктоаш нуқраранг буд, дигаронаш ранги сабзи сиёҳтоб доштанд. Онҳо муддати дароз дар болои деҳа давр мезаданд, аммо тӯҳфа намерартофтанд.

– Кор тамоман бад аст, – гуфт Гикита.

– *Ководиҳо* ба ғазаб омадаанд, ва акнун омада моро мекушанд. Акнун мо бояд деҳаро тарк карда равем.

– Ман фикр кардам, ки мо онҳоро барои он куштем, то моро ба ҳоламон гузоранд, – хандида гуфт Минтака. – Вале ҳоло ту мегӯӣ, ки онҳо омада моро мекушанд.

– Бале, – ҷавоб дод Гикита. – Охир, мо

медонистем-ку вақтҳои пеш чӣ рӯй мебуд, ва набояд онҳоро мекуштем. Якчанд сол пеш мо фақат яктоашонро кушта будем, онҳо бошанд, як

моҳи дароз бо чӯбҳои оташфишонанон моро дар ҷангал думболагирӣ намуданд. Акнун мо панҷ нафари ин бегонагонро куштем, ва онҳо албатта аз мо саҳт интиқом мегиранд.

Ин дафъа сокинони деҳа ба ӯ гӯш карданд. Худи ҳамон бегоҳ Кимо ва Дава чизу чораи ноқиси худро ҷамъ карда, бо се фарзандашон ба ҷангал гурехтанд.

– Мо ба дигар деҳаи қабилаи *аука* ҳамроҳ мешавем, чунки дар ин ҷо дигар зиндагӣ карда наметавонем, – гуфт Кимо.

Одамони қабилаи *аука* имконияти ба дигар деҳа ҳамроҳ шуданро доштанд, ҳатто агар бо он деҳа пештар душманӣ мекарданд. Муҳочиронро одатан ба ҳолашон мегузоштанд. Ва сипас, баъд аз якчанд муддат онҳо аъзоёни деҳа мегаштанд. Аммо, агар онҳоро қабул накунанд, онҳо дигар ҷоро мекофтанд, ё ин ки ба деҳаи пештарашон бармегаштанд.

“Оё ба онҳо зарур буд, ки дар чунин шаб раванд? – фикр намуд Ниву, вақте дид, ки Кимо ва Дава бо кӯдаконашон ба ҷангал рафта истодаанд. – Аз афти

кор, онҳо назар ба мори анаконда ё паланги чангалӣ бештар аз *ководиҳо* метарсанд”.

Рӯзи дигар боз як занбӯри чӯбин дар болои деҳа парвоз намуд. Лекин намуди вай тамоман дигар хел буд. Ҳеч кас то ҳол чизи ба ин монандро надида буд. Вай ба хомӯшаке монанд буд, ки дар пешаш як чашми калон дошт, аммо қанотҳояш набуд. Ин ҳашарот дар болои деҳа овезон истода, баланд виззос мезад.

Тамоми сокинони деҳа, ҳатто Ниву бо модараш ба чангал гурехтанд.

– Оҳ не, – гиря карда мегуфт, Акаво. – Мо чӣ кор кардем? Гикита дар ҳақиқат моро дуруст огоҳ карда мегуфт, ки *ководиҳо* омада аз мо қассос мегиранд. – Вай бо овози баланд гиря мекард, гӯё ки дар пеш ӯро фалокати наве интизор аст. – Ва агар Даума дар назди онҳо зиндагӣ мекарда бошад, вайро албатта ҳоло мекушанд.

– Шояд накушанд, модар, – ором менамуд вайро Ниву. – Дина дар болои деҳаамон се занбӯри чӯбин парвоз мекарданд, аммо бо вучуди ин *ководиҳо* ба мо ҳамла наоварданд. Шояд Даума

онҳоро илтиҷо карда, розӣ кунонд, ки моро накушанд.

– Вай танҳо одами қабилаи *аука* аст, ва чӣ кор карда метавонад? – боз гиря карданро давом дод модар. – Мо меконем, ки солҳои пеш *ководиҳо* бисёр одамони моро кушта буданд. – Баъд ӯ ба писари калониаш рӯ оварда гуфт: – Нампа, ту бо онҳо рӯ ба рӯ чанг кардай; ба фикрат, оё Даума метавонад барои мо онҳоро илтимос кунад?

Сари Нампа чунон саҳт дард мекард, ки вай базӯр роҳ мерафт.

– Намедонам. Ин ба ман дахл надорад. – Зери лаб гуфт ӯ, ва калавида-калавида роҳашро давом дод. Ниву бо модараш назди кӯли хурде истода мунтазир шуданд. Аммо Нампа роҳашро давом дода, ба даруни чангал рафт. Ин ду кас муддати дароз, то вақти гум шудани садои гулдурроси занбӯри чӯбин мунтазир шуданд. Баъд онҳо эҳтиёткорона ба деҳа баргаштанд.

Дигар сокинон низ ба деҳа баргашта, ба фирор намудан тайёри мегиданд. Аз барои баъзе чизҳо байни онҳо чанҷол ба миён омад. Онҳо баҳсу мунозира

менабуданд, ки кӣ кадом чизро ба худ метавонад гирад. Пеш аз ҳама, сабаби ҷанҷол тӯҳфаҳои бегонагон шуданд. Яке барои худ табарро талаб мекард, дигаре мачетеро гирифтани мехост, сеюмин фақат яке аз кӯзаҳои оҳаниро. Танҳо барои либос ҳеҷ кас ҷанҷол намекард. Бисёриҳо либосҳои *ководиҳо* партофта аз худ кашида, ба оташ мепартофтанд, чунки ба онҳо монанд будан намехостанд. Дар асл, онҳо тамоман ягон чизи бегонагонро доштан намехостанд, то ки ин чизҳо *ководиҳо* ба онҳо хотиррасон накунад. Аммо кӯзаҳои оҳанӣ, табарҳо ва мачете барояшон арзиши хеле калон доштанд, ва чунин чизҳо онҳо ҳамту партофта рафта наметавонишанд.

Аммо Ниву он пораи пӯсти занбӯри ҷӯбинро напартофт. Баръакс, вай бо он найчаи тирпаррониашро печонда, онро бо изғич* баст.

Ниву тамоми рӯз Нанкивӣ ва ГиМерио намедид, бинобар ин фикр кард, ки онҳо якҷоя гурехтанд. Зани дигари Нанкивӣ кӯдаконашро гирифта,

* Изғич – растани чармпӯсте ки печида боло меравад ва дар мамлакатҳои гарм мерӯяд.

сӯи дарё мерафт. Дар пушти ҳар кӯдакаш тӯралвончи овезааш бор шуда буд, ва онҳо инчунин чизҳои дигареро бардошта мебуданд. Онҳо пайи ҳамдигар мерафтанд, ва аз ҷои начандон ҷуқури дарё гузашта, дар ҷангал ноаён гаштанд. Вақте қариб ҳама рафтанд, Ниву аз модараш пурсид:

– Мо ҳам меравем?

Акаво дар болои тӯралвончи овезааш нишаста, сӯи хокистари хунукшудаи оташ менигарист. Вай тамоми саҳар ҳамин тавр менишаст. Вай ба хомӯш шудани оташ ягон аҳамияте ҳам надод, ки тамоман ғайриоддӣ буд. Акнун онҳо ро лозим буд, ки аз дигар оташ лаҳчаеро оварда, оташи худро боз афрӯзанд.

– Модар, – боз ба вай муроҷиат намуда гуфт Ниву, зеро ба ҳеҷ чиз аҳамият надодани вайро пай бурда, ғамгин шуд. – Ман гурусна мондам. Ман рафта моҳӣ мекадам, ту бошад оташро даргирон. Баъд, вақте ки баргаштам, мо хӯрок мехӯрем.

Ниву найзаашро гирифта, сӯи дарё поён рафт. Вай медонист, ки одатан моҳиҳо дар кучо ҷамъ мешаванд. Ӯ барои

модараш сахт ғам мехӯрд, чунки вайро дар чунин ҳолат ҳеч гоҳ надида буд. Чунин менамуд, ки гӯё модараш тамоми қувва ва умедашро аз даст додааст. Лекин ӯ ҳам худро чунин ҳис мекард. Аз дасти онҳо дигар чӣ меомад? Аҳли деҳаи онҳо пароканда шуд. Чунин менамуд, ки *ководиҳо* худи ҳозир мебиёянд. Ҳама одамон мегурехтанд, модараш бошад, гӯё ба дунёи дигар гузашта истода буд.

Вақте Ниву бо ду моҳӣ баргашт, дид, ки модараш нест. Акнун ягона одами дар деҳа боқимонда холааш Минтака буд. Вай аз як хона ба хонаи дигар гузашта, чизҳои одамон боқигузоштаро аз назар мегузaronд, ва ҳар чизеро, ки арзишдор мешуморид, бо худ мегирифт.

– Модарам дар кучост? – пурсид Ниву.

– Кӣ медонад? – китфонашро дарҳам кашида, гуфт Минтака. – Ҳама ба ҷангал гурехта, ғайб заданд. Агар модарат дар ин ҷо набошад, чӣ тавр ман вайро дида метавонам?

Баъд ӯ як кӯзаи гилинро бардошта, онро бо назари танқид аз ҳар тараф нигоҳ кард, ва ниҳоят ба халтааш андохт.

Ниву сӯи теппаи гили, ки одатан он ҷо кӯза месохтанд, равон шуд. Вай фикр намуд, ки шояд, модараш дар он ҷо кор карда истодааст. Ӯ моҳиро низ дар хона намонд, балки бо худ гирифт, чунки метарсид, ки Минтака онро мегирад.

Вақте модараш барои ягон чиз ғам мехӯрд, ба он ҷо мерафт, ва бо дастонаш гили мулоимро ғичим мекард. Чунин кор ӯро ором манабуд.

Вале вай дар он ҷо ҳам набуд.

Ниву аз канори ҷангал сар карда, дар ҳама пайраҳаҳое ки ба деҳа мебуданд, модарашро ҷеғ мезад, лекин дар ҳеч кучо вайро намеёфт. Акнун ӯ дар ҳақиқат ба ташвиш афтада, ғам мехӯрд. Вучудашро як ҳисси вазнин фаро гирифт.

Вақте ки вай ба Тиваено баргашт, Минтака ҳам ба назар наметофт. Ниву парешон ба ҳар тарафи деҳаи холи давид, аммо дар он ҳеч кас аллакай набуд. Ӯ худро танҳо ҳис мекард ва метарсид. Дар осмон абрҳои сиёҳ ҷамъ мешуданд. Акнун борон меборад. Ӯ мехост, ки тӯтии ромшудааш ҳоло дар пешаш бошад, ва бо вай гап занад, лекин ӯ вайро ба бегонагон тӯҳфа карда буд.

Ниву боз каме андеша намуд: оё тўтиаш ҳоло ҳам дар пеши бегонагон аст, ё онҳо вайро аллакай хўрда бошанд? Шом шуда истода буд ва деҳаи тарк кардашударо як ранги кабуди ғайриоддӣ фаро гирифт. Ў ба хона даромада, ба болои тўралвончи овезааш нишаст ва гирду атрофро аз назар гузаронд.

Тўралвончи овезаи модараш, ҳамчунин кўзаҳои вай дар қояшон буданд. Як шоҳаи дарахти банан хамида меистод ва меваҳои он қариб пухта буданд. Халтаи модараш, ки аз дарахти нахл бофта шуда буд, дар болори чўбӣ овезон буд. Муҳи-

ти хона бетағйир меистод, ва ба назар чунин мерасид, ки модараш аз хона тамоман нарафтааст, ва ҳоло меояд.

“Аз дигар тараф, – дар оромӣ фикр намуд Ниву, – эҳтимол, вай аз тарсу ваҳм ба ҳаяҷон омад ва ҳамаро партофта, ба ҷангал гурехт”. Пас чӣ бояд кард? Агар ў барои ҷустуҷўи модараш равад, модараш ба хона баргашта, ўро дарнамеёбад. Баъд вай фикр мекунад, ки ў рафтааст. Лекин агар вай дар ин ҷо монаду модараш ба ёрӣ эҳтиёҷ дошта бошад-чӣ?

Андешаронии ўро аввалин қатраҳои борон қатъ намуданд. Аён буд, ки борони сел меборад. Ў саҳт мехост, ки ҳоло модараш дар хона бошад, аммо дар чунин борони сели тропикӣ имконияти кофта ёфтани вай набуд.

Ҳамин вақт ба хотири вай омад, ки оташ аллакай хомўш шудааст, ва ў онро боз даргирондан наметавонад. Вай ба кўча давида баромад ва хонаҳои дар наздикӣ бударо ҷустуҷў кард. Ниҳоят, ў дар хонаи Гикита, зери хокистар якчанд лахчаи дудкардаистодае ёфт. Вай онҳоро ба кўза андохта, ба хона шитофт. Дар хона ў ба болои лахчаҳо якчанд

шоҳчаҳои хушк гузошт ва то вақти даргирифтанишон бо тамоми қувва пуф мекард.

“Ҳеч набошад, дар хона аллакай оташ ҳаст. Агар модарам баргардад, метавонад хушк ва гарм шавад”, – андеша мекард ӯ. Баъд вай моҳиро ба чӯб халонда, онро болои оташ гузошт. Ӯ фикр намуд, ки то вақти бас кардани борон моҳӣ пухта тайёр мешавад. Сипас ӯ ба тӯралвончи овезааш хобид.

Пагоҳии рӯзи дигар Ниву ҳоло ҳам дар деҳа танҳо буд. Вай қарор дод, ки рафта модарашро ҷустуҷӯ мекунад. Вай бо он ҳолате ки вақти охир дошт, барои худ ғамхорӣ карда наметавонист. Вай метавонист раҳгум занад, бемор ӯ захира мин гардад.

Ниву бояд вайро кофта меёфт.

Ӯ лаҳчаҳоро ба баргҳои дарахти нахл печонда монд, то ки хангоми баргаштанаш оташ дошта бошад. Баъд найза, найчаи тирпарронӣ ва тирхоро гирифта, ба ҷустуҷӯи модараш рафт.

Ниву панҷ рӯз вайро ҷустуҷӯ намуд, ва ниҳоят ӯро нимҷон ёфт, ки дар байни решаҳои дарахти мурч лӯнда шуда

хобида буд. Ӯ аз чашмаи кӯҳӣ ба ӯ об овард, ва барояш банан ва ҳар гуна мева чинда дод, то ки хӯрда, қувват пайдо кунад. Баъд Ниву аз бамбук ва шоҳчаҳои дарахти нахл як боми оддӣ сохт ва оташ даргиронд. Ӯ модарашро фақат ба як муддати кӯтоҳ танҳо мемонд, то ки шикор кунад ӯ моҳӣ қапад. Ҳафтаҳо мегузаштанд. Акаво боз қувват пайдо кард ва саломатиаш барқарор мешуд. Дар ин муддат Ниву шикорчии хуб шуд.

Бачаву модар чандин моҳ дар чангал танҳо мезистанд. Онҳо хонаи ҳақиқӣ намесохтанд ва ба дигар деҳаҳо ҳамроҳ намешуданд, балки дар ҷойҳои гуногуни чангал қарор мегирифтанд. Барои паноҳ ёфтани аз борон онҳо бомҳои оддӣ месохтанд.

Баъзан онҳо ба ягон деҳаи қабилаи *аука* рафта, дар он ҷо як ӯ ду ҳафта мемонданд. Аммо ба ҳар ҳол дар охир Акаво нотинҷ мешуд ва ба тарс афтада, боз ба чангал бармегашт. Ба Ниву лозим буд, ки аз қафои модараш равад.

Боре онҳо бо хоҳараш ГиМерӣ вохӯрданд. Вай дар яке аз деҳаҳо бо Ипа,

зани дигари Нанкивӣ зиндагӣ мекард. ГиМерӣ аз Нанкивӣ як фарзанд дошт. Вай нақл кард, ки бародари Ипа Ҳангоми Ҷанҷол Нанкивӣро кушт.

– Акнун, вақте ки мо танҳо мондем, Ҳамроҳ зиндагӣ мекунем, – бепарвоёна гуфт ӯ.

Аз ГиМерӣ онҳо инчунин фаҳмиданд, ки Нампа Ҳангоми шикор мурд. Ҷӣ тавр рӯй додани ин ҳодиса аниқ маълум набуд. Баҳзеҳо мегуфтанд, ки ногоҳ сараш саҳт дард кард ва ӯ дар роҳ мурд. Баъзеи дигарон мегуфтанд, ки вайро мори анаконда фишурда, кушт.

Бо вучуди он ки онҳо ГиМерӣро ёфтанд, Ниву модарашро розӣ кунонда натавонист, ки дар ин деҳа монанд.

– Не, – гуфт Акаво, – ӯ бо фарзандаш зиндагии шахсӣ дорад. Акнун ман танҳо мондам ва бояд Даумаро ёбам.

Аз рӯзе ки онҳо Тиваенаро тарк карданд, вай аввалин бор Даумаро хотиррасон кард. Акнун Ниву фаҳмид, ки барои ҷӣ модараш чунин нотинҷ буд. Вай ҳоло ҳам ошуфта буд ва Даумаро мекофт. Агар апааш ҳоло ҳам зинда бошад, ва вайро бо ягон роҳ

ёфтан мумкин мешуд, пас, шояд онҳо дигар ҳеч гоҳ дар ягон ҷои дигар қарор намегирифтанд. Аммо ҷӣ тавр онҳо метавонанд вайро ёбанд, дар ҳолате ки дар ин ҷангал бефоида сарсону саргардонанд? Агар вай ҳоло ҳам зинда бошад, аниқ дар назди *ководиҳо* аст. Вазъият ноумедона менамуд.

Бештар аз ду сол Ниву Ҳамроҳи модараш Акаво дар ҷустуҷӯи апааш аз як ҷо ба ҷои дигар мерафтанд. Боре, Ҳангоме ки гулҳои дарахти пахта шукуфта буданд, онҳо ба деҳае омаданд, ки Гикита Ҳамчун ҷои зист интиҳоб карда буд. Ҳамин вақт ба ин деҳа холааш Минтака ва зани Гикита Манкаму низ омад, ки онҳо аз ин хеле дар Ҳайрат афтоданд. Онҳо воқеаи Ҳайратовареро нақл карданд.

Як сол пеш ҳар дуи онҳо яз ҷангал гурехтанд ва онҳоро одамони сафед Ҳайрхоҳона қабул карданд.

– Не, не, – бовар мекунонданд онҳо Ҳамаро, – *ководиҳо* одам намехӯранд. Онҳо ба мо ягон бадӣ накарданд. Илова бар ин, – бо тантана гуфтанд онҳо, – мо Даумаро ёфтем! Вай зинда мебошад ва

зидагияш дар назди одамони сафед хуб аст!

Аз он вақте ки онҳо хонаро тарк карда буданд, модари Ниву аввалин бор табассум намуд ва чехрааш равшан гардид.

Чӣ тавре ки Акаво гумон менамуд, ҳамаи ин солҳо духтараш дар назди *ководиҳо* зиндагӣ мекард ва бо забони онҳо гап заданро ёд гирифт. Даума ҳамроҳи Минтака ва Манкаму ба баъзе *ководиҳо* забони модарии худро ёд доданд.

– Аммо гӯшҳои *ководиҳо* хеле бад мебошанд, – таҳқиромез гуфт Минтака, – онҳо бисёр чизҳоро фаҳмида наметавонанд.

Баъд занҳо гуфтанд, ки Даума мехоҳад боз ба деҳа баргардад, ва ҳамроҳаш ду зани ководиро низ биёрад, ки мехоҳанд ҳамроҳи қабилаи *аука* зиндагӣ кунанд.

– Инак, – гуфт Манкаму ба шавҳараш Гикита, – эҳтимол, пас аз ҳамаи ин чизҳои шунидаат ту ба Тиваено баргашта, хонаи нав месозӣ? Шояд, ба дигар оилаҳо низ лозим аст, ки ба он

чо баргарданд?

Гикита муддати дароз хомӯш менишаст, ва гоҳ ба як зан, ва гоҳ ба зани дигаре ки дар назди *ководиҳо* зиндагӣ карда буданд, нигоҳ мекард. Ниҳоят, вай бо овози ором гуфт:

– Баъд аз он ки ман шуморо зидаву саломат дидам, акнун бовар мекунам, ки *ководиҳо* одамхӯр нестанд, ва мо онҳоро беҳуда кушта будем. Ман ба деҳа бармегардам.

Одамони боз якчояшуда

Вақте Гикита тайёр буд ба деҳа баргардад, ин Акаворо рӯхбаланд намуд. Ӯро умеди вохӯри бо духтараш дигаргун намуд. Акнун ӯ боз зиндагӣ кардан мехост.

Ниву аз ин хурсанд гардид. Акнун ба модараш лозим намеомад, ки сарсону саргардон дар ҷангал духтарашро ҷустуҷӯ намояд. Акнун ӯ хавотир намешуд, ки шаб, вақте ӯ хоб аст, модараш боз ба ягон ҷо меравад. Ниву ҳамроҳи модараш дар бораи оянда андеша мекарданд. Онҳоро лозим буд, ки бисёр масъалаҳоро ҳал намоянд. Онҳо ҳам ба Тиваено бармегарданд, ва зиндагиашон дигаргун мешавад. Баъд аз ин ду соли тӯлонӣ онҳо боз умед пайдо карданд.

Лекин аввал онҳо бояд ба сафар мебароманд, то ба ҷойҳои гуногуни ҷангал рафта, дар деҳаҳо бо оилаҳои аз Тиваено фироркарда вохӯранд. Акнун ва-зифаи онҳо аз он иборат буд, ки ин

оилаҳоро бовар кунонанд, ки ба Тиваено баргарданд.

Ин сафар се ҳафта давом кард. Онҳо бо бисёр оилаҳо вохӯрданд, бинобар ин ҳамроҳи баъзеҳо охирон шуда баргаштанд. Аммо онҳо на ҳамаро ёфта тавонистанд. Баъзеҳо аллакай мурданд, мисли Нанкивӣ, ки ду занашро бева гузошта буд. Лекин дар дигар оилаҳо фарзандон таваллуд шуда, ҷуфтҳои на-ви оилавӣ пайдо гардида буданд.

Вақте ки Ниву бо модараш ба пайра-ҳаи назди дарёи Тиваено бароманд, диданд, ки аз хонаи пештараашон ҳеч чиз боқӣ намондааст. Вале ҳама соки-нон онҳоро дида шод шуданд.

– Шумо дар хонаи мо зиндагӣ ме-кунед! – хитоб намуда гуфтанд Ипа ва ГиМерӣ.

Баъзе мардон ба онҳо дар сохтани хона мадад карданд. Чунин муносибат дар қабилаи *аука* хеле ғайриоддӣ буд. Пеш, агар касе барои худ ягон манфиат намедид, ба ҳамсояш ёрӣ намедод. Ягона машғулияти якчояшон шикор ва моҳигирӣ буд. Акава ба духтараш ГиМерӣ нигоҳ карда, табассум намуд.

Пешниҳоди вай меҳрубона буд, хусусан баъд аз он гуногунфикрие ки пеш байнашон вучуд дошт. Баъд вай пурсид:

– Он хонаи нави девордорро барои кӣ сохта истодаанд?

Ҳангоми баргаштанашон онҳо аз назди хонаи наве гузаштанд. Дар даруни он хона тӯралвончи овеза набуд, ва мардон боғайрат меҳнат намуда, аз чӯбҳои кафондашудаи бамбук девор мегузоштанд. Ин хеле ғайриоддӣ буд, зеро дар қabilaи *аука* одатан хонаҳои девордор набуданд.

– Ҳа, ин хона барои занҳои сафед аст, – фаҳмонд ГиМерӣ. – Минтака ва Манкаму гуфтанд, ки ба ин занҳо девор лозим аст, чунки ба хонаҳои девордор одат кардаанд.

Ниву ба ақиб нигоҳ кард.

– Холаам Минтака дар кучост? – пурсид ӯ.

– Ман ӯро намебинам, – дар омади гап ҷавоб дод ГиМерӣ, чуноне ки дар қabilaи *аука* аз рӯи одат ба савол ҷавоб медиҳанд, – вай бо дигарон ба роҳ баромад, то занҳои сафедро пешвоз гирифта,

ба ин ҷо биёранд. Онҳо ҳоло расида меоянд.

Баъд аз ду соат, вақте ки офтоб фуру рафта, дар пушти дарахтон пинҳон шуда буд, дар роҳ як гурӯҳ одамон намудор шуданд, ки аз дарё гузашта, ба деҳа ворид гаштанд.

– Онҳо омаданд! Онҳо омаданд! – фарёд мезаданд кӯдакони хурд.

Сокинон пурҳаяҷон аз пеши оташхӯву тӯралвонҷҳои овезаашон хеста баромаданд ва дар гирди омадагон ҷамъ шуданд.

Новобаста ба овозаҳои дар бораи *ководиҳо* ва бегонагон паҳншуда, Ниву ҳеҷ гоҳ кӯшиш намекард тасаввур кунад, ки онҳо чӣ гуна намуд доранд. Мардҳои дохили занбӯри чӯбин дар масофаи хеле дур буданд ва онҳоро дидан намешуд. Акнун вай ҳамту истода, ба ин ду зан, ки наздашон дар пайраҳа меистоданд, нигоҳ мекард. Онҳо мӯйҳои қаҳваранг доштанд, ки ба ранги оби дарёи хангоми селоб монанд буд. Рӯяшон сап-сафед не, балки фақат монанди рӯи беморон камранг буд. “Не, дурусттараш, ранги рӯяшон танҳо

сафедтоб аст”, – фикр намуд Ниву, вақте кӯшиш менамуд, ки байни ин одамони бисёр, ки барои дидани ин ду зан ҷамъ шуда буданд, ҷояшро дар қатори аввал нигоҳ дорад.

– Ана аҷоибот! – нидо карда гуфт Ниву. – Ба онҳо нигоҳ кунед.

Дар китфони яке аз ҳиндуҳои қабилаи *качуа* духтараки хурде менишаст, ки тақрибан сесола буд. Ранги пӯшташ мисли ин занҳо низ сафедтоб буд, аммо мӯйҳояш мисли офтоб малла, ва чун абрҳо чингила буданд. Чашмони кабудаш мисли осмони соф медурахшиданд. Ниву ба чашмони худ бовар карда наметавонист. Ҳатто танҳо ба хотири дидани ин духтарак ба Тиваено баргаштан меарзид. Вай аз ҳама парандагони камёби ҷангал зеботар буд.

Ногоҳ садои фарёди баланде шунида шуд, ва касе ҳамаро тела дода пеш гузаштан гирифт.

– Даумаи ман, Даумаи ман! – пай дар пай такрор мекард ӯ, ва аз чашмонаш ашк ғаввора мезад, – хайрият, ки ту акнун дар ин ҷой.

Ниву пеш гузашт, то ки ин зани бегонаро хубтар бинад. Оё дар ҳақиқат вай апаи ӯст? Ӯ пай бурд, ки симои апаашро пеш аз гурехтани вай ба хотир оварда наметавонад. Ниву гумон мекард, ки намуди апаи гумшудааш дар хотираш аст ва ӯ вайро ба ёд меоварад, аммо ин танҳо орзуву хаёлотии ӯ буд.

Либоси ин зан мисли либоси занҳои сафед буд, лекин мӯйҳояш мувофиқи урфу одати қабилаи *аука* бурида шуда буданд, ва нармаҳои гӯшҳояш аз ҳалқаҳои вазнин поён хамида буданд. Ҳар қадаре ки бештар ӯ ба Даума нигоҳ мекард, ҳамон қадар зиёдтар дар вай монандиро бо оилаи худ медид. Баъд ӯ ба ГиМерӣ нигоҳ кард. Вай хичолатмандона табассум мекард ва кӯдакашро дар бағалаш дошта, оҳиста-оҳиста пеш мегузашт. Чӣ хел Ниву мехост, ки Нампа ҳам дар ин ҷо мебуд. Вай албатта Даумаро мешинохт.

Дар ин бегоҳ иди калон барпо гардид, ки барои қабилаи *аука* воқеаи ғайриоддӣ буд. Ба ин ид ҳатто ҳиндуҳои қабилаи *качуа*, ки бо занҳо омада буданд, даъват шуданд. Лекин онҳо дар

тарсу харос буданд ва мехостанд тезтар раванд. Ниву онҳоро мефаҳмид. Дар тӯли солҳои бисёр одамони қabilaи *аука* бисёр ҳиндуҳои қabilaи *качуаро* кушта буданд ва ба сарзамини худ дохил шуданро қариб иҷозат намедоданд. Аммо Даума борҳо ба онҳо такрор карда мегуфт, ки аз ҳеҷ чиз набояд тарсанд, ва пагоҳ метавонанд ба хонаҳояшон баргарданд. Ниву оҳиста-оҳиста ба фикре одат мекард, ки Даума апаи ӯст. Даума забони одамони сафедро омӯхта буд ва занҳоро дар ид ба сокинон муаррифӣ намуд.

– Ин зан дар байни ҳар дуи онҳо аз ҳама калон аст, вай Элизабет Эллиот мебошад. Ман ӯро *Гикари* меномам.

– *Гикари*, – зеро лаб гуфт Ниву. Дар забони қabilaи *аука* ин калима парандаи “эзорсурхак”-ро ифода мекард. ӯ аз чунин номи вай ҳайрон шуд.

Баъд рӯи Даума намуди чиддӣ гирифт, ва ҳаяҷон ӯро гулӯгир намуд, зеро давом додани сухан барояш мушқил буд. Ниҳоят, ӯ гуфт:

– Вай шавҳарашро, ки шумоён кушта будед, дӯст медорад, бинобар ин ба ин

ҷо омад, то ки ба шумоён дар бораи муҳаббати Худо нақл кунад.

Ҳама хомӯш шуданд. Чунон хомӯшӣ фаро расид, ки ҳатто қасар-қусури оташ ва ғингоси ҳашаротҳои ҷангал шунда мешуд. Дар қabilaи *аука* калимае буд, ки “Худо”-ро ифода мекард. Онҳо бовар мекарданд, ки ӯ ҳама одамро офарида аст. Аммо он ақидае ки ӯ онҳоро дӯст медорад, барояшон тамоман нав буд. Ниву инро фаҳмида наметавонист. Лекин ба ин нигоҳ накарда, ин хабар қариб таъсирбахш буд, хусусан вақте вай он офаридаҳоро ба хотир овард, ки дар дарёи Курарай болои баданҳои мурдаи мардони сафед парвоз менамуданд. Эҳтимол, Худо онҳоро дӯст медошт.

Ниҳоят Гикита хомӯширо вайрон кард.

– Ту мегӯӣ, ки ин зани калон зани яке аз он одамхӯрони сафед буд, ки мо онҳоро дар дарёи Курарай кушта будем?

– Онҳо одамхӯр набуданд. Онҳо одам намехӯрданд. Онҳо барои мо бегона буданд, лекин ҳеҷ гоҳ одам намехӯрданд. Онҳо одамони хуб буданд,

– ақидаи нодурусти онҳоро ислоҳ кард Даума.

Гикита ба ҷои ҷавоб сар ҷунбонд.

– Оё ин зан зани яке аз он мардҳо нест?

– Бале, ҷавоб дод Даума. – Номи вай Чим Эллиот буд. Ин духтараки хурд духтари вай мебошад ва номаш Валерия аст.

Баъд \bar{y} ба зани дуҷум $r\bar{u}$ оварда, суханаширо давом дод:

– Ин зан, ки мӯяш ба ақиб шона карда шудааст, – Рейчел Сайнт мебошад. Ман \bar{u} ро *Ниму* меномам.

“*Ниму*, яъне ситора, – фикр намуд Ниву, – ин номи хуб аст”.

– Ин хоҳари он мардест, ки дар занбӯри ҷӯбин парвоз мекард, – суханаширо давом дод Даума. – Номи вай Нейт буд... Нейт Сайнт.

Ҳама хомӯш буданд. Онҳо медонистанд, ки вай ҳам дар он ҷо, дар дарёи Курарай кушта шуда буд. Онҳо инчунин занбӯри зарди ҷӯбинро кушта буданд, ва вай дигар парвоз карда наметавонист.

Сокинони қабила, ки то ҳола аз одамони

сафед чашм канда наметавонистанд, акнун бо ҳисси гуноҳкорӣ сарашонро ҳам карда, ангуштони пойҳояшонро аз назар мегузаронданд.

Ниҳоят Гикита оромона гуфт:

– Мо кори бад кардем, ки онҳоро куштем. Ин лозим набуд.

Занҳои сафед табассум карданд, монеа бартараф шуд, ва ид то нисфи шаб давом ёфт.

Қабилаи *аука* аз ин занҳо тарс надоштанд. Бешубҳа, ин ду зан бо кӯдаки хурдсол барои гирифтани қасос наомадаанд. Ба ҳар ҳол онҳо ҳеч фаҳмида наметавонистанд, ки барои ҷӣ онҳо барои бо онҳо зиндагӣ кардан омаданд. Занҳо муддати дароз нишаста, дар варақҳои сафед нишонаҳо мекашиданд. Баъзе вақт онҳо кӯшиш мекарданд фаҳмонанд, ки ҷӣ кор карда истодаанд, аммо хуб гап зада наметавонистанд. Даума ба онҳо гуфт, ки мӯйҳои болои гӯшҳояшонро буранд, то ки хубтар шунида тавонанд. Охир барои дуруст гап задан хуб шунидан лозим аст.

Ниву зуд-зуд ба хонаи занҳои сафед

меомад. Вай бо шавку хавас онҳоро мушоҳида мекард. Аммо ҳар он чизе ки онҳо мекарданд, аҷоиб менамуд. Онҳо дар баданашон, ва ҳатто дар пойҳояшон либос мепӯшиданд. Ҳангоми пухтани хӯрок дар оташ онҳо наменишастанд, балки ҳам мешуданд ё ба зону меистоданд. Баъзан онҳо ба ягон чиз ишора карда мепурсиданд, ки инро чӣ меноманд – ба найза, ба пиёла, ба борон ё ба ду кӯдаки ҷанҷол кардаистода. Ва баъд онҳо боз дар варақҳои сафед нишонаҳои сиёҳ мекашиданд.

Ниву ҳам ба онҳо савол меод:

– Барои чӣ шумо бо ин ҷӯбча дандонҳоятонро соиш медихед? Шумо дар пойҳоятон чӣ пӯшидаед? Барои чӣ шумо дар варақҳо нишонаҳо мекашед?

Боре *Ниму* ба Ниву чизе гуфт, ки оқибат вай инро фаҳмид.

– Мо барои он дар ин ҷо зиндагӣ карда истодаем, ки оид ба нишонаи Худо кор кунем.

– Нишонаи Худо? – ба ҳайрат афтада, пурсид Ниву.

– Бале, суханҳои Худо... э-э – вай каме

фикр кард, ва фаҳмондани фикрашро давом дод, – суханҳои Худо, ки дар нишонаҳо ифода ёфтаанд, то шумо донад, ки \bar{U} чӣ мегӯяд.

– Оё \bar{U} чунин кард? \bar{U} ба мо гап зад?

– Бале. Худо қabilaи *аукаро* чунон дӯст медорад, ки мехоҳад ба шумо имконияти бо \bar{U} шинос шуданро диҳад. Бинобар ин \bar{U} суханонашро ба воситаи нишонаҳо ифода кард, то ки ҳар кас дар бораи Вай донад.

Ба Ниву чунин ақидае ки Худо қabilaи *аукаро* дӯст медорад, ҳоло ҳам нофаҳмо буд. То ҳол ҳеҷ кас ба \bar{u} нагуфта буд, ки Худо вайро дӯст медорад. \bar{U} медонист... ба ҳар ҳол, фикр мекард, ки модараш \bar{u} ро дӯст медорад. Лекин умуман муҳаббат – дар деҳаи онҳо як чизи тамоман нодир буд.

Аз ҳамин рӯз Ниву ба хонаи занҳои сафед ҳар рӯз меомад, то ин ки бо *Гикари* ё *Ниму* сӯҳбат кунад. Ба вай хеле маъкул буд, вақте Валерия пешаш давида меомад, то ин ки ягон парро нишон диҳад ё танҳо аз дасташ қапад. Боре \bar{u} найи тирпарронияшро овард, ки

бо пораи чарми зарди қаноти занбӯри чӯбин печонда шуда буд. Вай ин пора-ро то ҳол нигоҳ медошт. Вай онро ба *Гикари* нишон дода гуфт:

– Ман мехостам кушторро пешгири кунам, – гуфт *ӯ* бо чашмони ашколуд, – аммо дер кардам. Акнун, вақте ман бовар мекунам, ки Худо маро дӯст ме-дорад, мехоҳам мувофиқи хости *ӯ* зиндагӣ кунам. Лекин... оё *ӯ* барои кушторро пешгири карда натавонишам маро мебахшад?

– Бале, бале, *ӯ* туро мебахшад, – гуфт *Гикари*. – Мо ҳама пеши Худо айбдорем, чунки бо гуноҳхоямон Писари *ӯ*ро куштем, вале *ӯ* моро бахшид.

Ин аҷоиб ва хеле хуб буд. Шиори қабилаи *аука* на бахшидан, балки қасос гирифтанд буд. Агар аҳли қабила бахшиданро ёд гиранд, чуноне ки *Гикари* ва *Ниму* ба онҳо куштори панҷ мардро бахшиданд, ин зиндагиашонро пурра дигаргун менамуд. Ниву андеша мекард, ки оё сокинони деҳашон дигаргун шуда метавониста бошанд? Охир он тарзи ҳаёти пештарашон, ки аз куштор, қасосгири ва душмани ибод-

рат буд, деҳаро қариб нобуд кард. Ба онҳо ҳамеша лозим меомад, ки аз ягон кас гурезанд. Онҳо доим дар тарсу ҳарос зиндагӣ мекарданд. Ҳеч каси онҳо то ба синни пиронсоли намерасид. “Агар мо бо роҳи Худо наравем, дар ҷангал зинда намонем”, – фикр мекард *ӯ*.

*ӯ*ро ҳисси хушбахтие фаро гирифт, ки пеш онро ҳис накарда буд. *ӯ* фаҳмид: “Агар мо ба ин занҳо гӯш диҳем ва бо роҳи Худо равам, барои қабилаи *аука* оянда ҳаст”.

Бозгашт ба Палм-Бич

Субҳи рӯзи шанбеи пеш аз иди Песаҳ дар соли 1965 хеле равшан ва зебо буд. Аз он вақте ки сокинони қabilaи *аука* панҷ миссионерро қушта буданд нӯҳ сол гузашт. Стив Сайнти чордахсоларо тӯтии ромшудааш бедор кард, ки якравона талаб мекард:

– Чормағз бидеҳ! Чормағз бидеҳ! Бидеҳ, бидеҳ, бидеҳ!

Стив дар кати овеза, дар хонаи бегона бедор шуд ва дарҳол сарфаҳм рафта наметавонист, ки дар кучо аст. Баъд ба хотир овард. Дирӯз бегоҳ вай бо хоҳараш Кетӣ бо самолёт дар қитъаи хурди регзори дарё, назди Тиваено фуруд омаданд. Ҳамроҳи онҳо аммааш Рейчел Сайнт ва боз як зани миссионер буд, ки барои тақсим кардани аввалин нусхаҳои Инчили Маркус ба забони қabilaи *аука* омада буданд.

– Чормағз бидеҳ! Чормағз бидеҳ! – шилқинӣ карда такрор менамуд тӯтӣ.

Стив оҳи чуқур кашид.

Баъзан вай аз худ мепурсид, ки барои чӣ ин тӯтиро, ки фақат фармон медиҳад, бо худ ба ҳар ҷо мебарад. Лекин ӯ медонист барои чӣ. Ин паранда ба ӯ падараш, миссионер ва лётчик Нейт Сайнтро хотиррасон мекард.

Стив аз ҷояш хеста пеши сумкааш рафт ва онро тафтиш намуд. Ӯ дар кадом як ҷои сумкааш барои ин тӯтии якрав чормағзи заминӣ дошт. Ногоҳ паранда хомӯш шуд. Стив ба ақиб рӯ гардонд ва дар наздаш як марди ҷавони қabilaи *аукаро* дид. Вай хурсандона табассум карда, тӯтиро банан мехӯронд. Стив сарчунбонд ва аз ҷояш хеста салом кард. Марди ҷавон низ бо вай салом кард. Баъд ин мард гоҳ ба паранда ва гоҳ ба худааш ишора намуда мегуфт:

– Паранда – аз ман, паранда – аз ман...

Вай бо ҳарорат имову ишорат мекард, ва дар охир дастонашро паҳн кард, гӯе ки парвоз кардан мехост.

Стив аммааш Рейчелро ҷеғ зад:

– Ӯ пай дар пай мегӯяд, ки “паранда аз ман” ва бо имову ишора чизе нишон дода истодааст. Вай чӣ гуфтан

мехоҳад?

Рейчел бо марди чавон ба забони қабилаи *аука* кӯтоҳ сӯҳбат кард. Баъд ҷиянашро бо Ниву шинос намуда, фаҳмонд, ки пеш, дар вақти бачагиаш, ин тӯтӣ аз они вай буд. Вай ин тӯтиро ба қафас монда, ба одамони сафед фиристонд. Ниву аз дидани тӯтиаш чунон хурсанд буд, ки гаштаву баргашта ба Стив изҳори миннатдорӣ мекард, чунки тӯтиро бо худ овард.

Чавони қадбаланду боқувват Стив дасти чавонмарди қабилаи *аукаро* фишурд. Баъд онҳо бо ҳарорат имову ишорат намуда, кӯшиш мекарданд ба якдигар фаҳмонанд, ки тӯтӣ аз они ҳар дӯи онҳо аст.

– Фардо Ниву рӯзи махсусан хурсандибахш дорад, – фаҳмонд баъдтар ба Стив аммааш Рейчел. – Вай дер боз имондор аст ва дар рӯзи иди Песаҳ ғӯтаи масеҳӣ мегирад. Мо ҳама пеши дарёи Курарай меравем – ғӯтаи масеҳӣ дар он чо мешавад. Ман дар ин бора танҳо дирӯз бегоҳӣ фаҳмидам. Умед дорам, ки ба он чо рафтан барои ту бори хеле вазнин намегардад?

Стив қавоқ андохт. Вай ба ин тайёр набуд.

– Ман хеле афсӯс мехӯрам, – гуфт аммааш. – Ман фикр мекардам, ки мо дар ин чо танҳо иди Песахро чашн мегирем. Лекин роҳбари ҷамоат Кимо рӯзи фардоро аллакай ба нақша даровардааст.

Ҳаяҷон Стивро гулӯгир кард. Дарёи Курарай... дар он чо падараш кушта шуда буд. Вай ҳоло дилпур набуд, ки ба он чо рафта метавонад... ба ҳар ҳол ҳоло не. Кифоя буд, ки вай ба ин деҳа омад, ки дар он ҳоло ҳам кушандагони падараш зиндагӣ мекунанд. Ӯ медонист, ки аммааш Рейчел ва Элизабет Эллиот ба онҳо Инчилро оварданд, ва бисёр одамони қабила тавба карда, имон оварданд. Ӯ низ онҳоро бахшид. Аммо ба чои куштори падараш рафтан? Ин барояш қариб имконнопазир менамуд.

Баъд аз он ки миссионерон кушта шуда буданд, аскарони Эквадор ва намояндагони ҷамъияти миссионерӣ чои фоҷиаро ёфтанд – панҷ марди кушташуда дар дарё, дар назди самолёти

вайрон кардашуда. Онҳо бо занҳои миссионерон маслиҳат карда, қарор карданд, ки панҷ бародарро дар Палм-Бич, дар таги он хоначае гӯронанд, ки онҳо дар болои дарахт сохта буданд. Лекин Стив ин қабрро ҳеч гоҳ надида буд. Вай мехост ягон бор рафта онро бинад... аммо на ҳамроҳи он одамоне ки падарашро кушта буданд.

Элизабет Эллиот бо духтарчааш Валерия ду сол дар деҳаи қабилаи *аука* зиндагӣ карданд, ва вай ба онҳо дар бораи Исои Масеҳ нақл мекард. Рейчел Сайнт бошад, муддати боз ҳам бисёртар. Вай бо кӯмаки Даума забони онҳоро омӯхт, алифбо тартиб дод ва ба онҳо хонданро меомӯзонд. Баъд вай ба тарҷумаи Инҷил шурӯъ кард. Акнун дар Тиваено на танҳо ҷамоати зинда буд, балки инчунин одамон мехостанд ба забони худ Сухани Худоро дошта бошанд, то ки худашон хонанд.

Аввалин масеҳӣ дар қабилаи *аука* Кимо шуд. Акнун вай роҳбари ҷамоат буд.

Вақте сокинони деҳа рӯзи якшанбе назди дарёи Курарай рафтанд,

ҳамроҳашон Стив ва Кетӣ низ буданд. Стив на танҳо қарор дод, ки ҳамроҳи онҳо меравад, балки қарори дигаре низ қабул кард.

Вай кайҳо Исои Масеҳро ба дилаш қабул карда буд, вале то ҳол ғӯтаи масеҳӣ нагирифта буд. Аммо вақте ки ӯ дар бораи ин одамоне андеша менамуд, ки пеш ваҳшӣ буданд ва аз сабаби бераҳмӣ ва ҷангҳо қариб худро нобуд карда буданд, лекин Инҷил онҳоро аз нобудшавӣ нигоҳ дошт, вай муҳаббати Худоро тамоман ба таври нав ҳис намуд. Ӯ аз деҳа гузашта, оилаҳо ва хонаи хурдиро дид, ки ҳамчун бинои ҷамоат ва мактаб истифода мешуд. Вай сурудхонии кӯдаконро мешунид ва медонист, ки ба онҳо дигар лозим нест аз ҳамлаҳои ногаҳонӣ тарсанд. Ӯ бо Гикита шинос шуд, ки дар қабилаи *аука* марди аз ҳама пир ба шумор мерафт, агарчи фақат панҷоҳсола буд. Дар деҳа сулҳу осоиштагӣ ҳукмфармо буд.

Ҳамаи ин ба Стив кӯмак кард, то он чиро фаҳмад, ки пеш дар ақлаш ҷо намегирифт: чаро падараш барои ба ин одамон расондани Инҷил ҳаёташро зеро

хатар мегузошт. Вақте \bar{y} инро фаҳмид, онҳоро аз тахти дил бахшида тавонист, ҳол он ки ин одамон шахсеро кушта буданд, ки \bar{y} хеле дӯсташ медошт.

Вай ба ин чо натанҳо барои дидани Палм-Бич омад, балки инчунин бо Кетӣ дуо мекард, ки ҳамроҳи масеҳиёни қабилаи *аука* ғӯтаи масеҳӣ гирад.

Палм-Бич қитъаи борики регзорест, ки дар соҳили дарёи Курарай қад мекашад ва дар ҷангалзорҳои Эквадор воқеъ аст. Як гурӯҳ одамон хомӯшона аз ҷангали соядор ба соҳили офтобрӯяи дарёи на чандон чуқур баромаданд. Дар ин субҳи рӯзи иди Песаҳ дар Палм-Бич панҷ одам ғӯтаи масеҳӣ гирифтанд. Се нафари онҳо аз қабилаи *аука* буданд: Ниву ва ду ҷавони дигар – Онкай ва Инива. Ду нафари дигар фарзандони Нейт Сайнт буданд – Стив ва Кетӣ.

Маросими ғӯтаро роҳбари ҷамоат Кимо мегузaronд, ки маҳз дар ҳамин чо нӯҳ сол пеш дар куштани миссионерон мадад мекард. Баъд аз ин ҳама назди қабри миссионерон, ки зери дарахти калон воқеъ буд, рафтанд ва Кимо дуо кард:

– Худовандо, бисёр сол пеш, вақте ки мо Туро намешинохтем, мо дар ин чо гуноҳ кардем. Акнун, вақте ки мо ба Ту бовар кардем, бо Ту дар осмон вомехӯрем!

Баъзе маълумотҳо дар бораи бародароне ки дар Эквадор қурбон шуданд

Маъноии калимаи “аука” “ваҳшӣ” аст. Ҳиндуҳои қабилаи *качуа* ҳамсоиягони худро, ки ҷудогона зиндагӣ мекарданд, ҳамин тавр меномиданд. Он вақтҳо чунин номидани ин қабила пурра ба ҳақиқат мивофиқат мекард. Қабилаи *аука* на танҳо бегонагонро, ки ба онҳо наздик мешуданд, мекуштанд, балки инчунин ҳаёти дохили қабила пур аз ҳар гуна душманӣ ва ҷанҷол, қасосгорӣ ва куштор иборат буд. Дар онҳо ҳатто одате буд, ки кӯдаки зиндари ҳамроҳи волидайнӣ мурдааш гӯр мекарданд.

Ин одамон ягон ид надоштанд. Онҳо аз рӯхҳои ҷангал метарсиданд, аммо дин надоштанд. Дар ҷамъияти онҳо қонун, эҳтиром ба калонсолон ё пешвоён вучуд надошт. Тамоми соҳаҳои ҳаёташон аз зӯроварии дағалона иборат буд. Онҳо бо ҳамсоияҳояшон муносибатҳои дӯстона надоштанд. Дар қабила кори якҷояшон танҳо шикор буд. Онҳо бисёр қоидаҳои манъкунандаро риоя

мекарданд, алифбо ва хати худашонро надоштанд, фақат баъзе маросимҳо ва ҳодисаҳои таърихашон ба таври дхонӣ аз насл ба насл мегузашт.

Онҳо тартиби ҷамъияти надоштанд ва аз тамаддун беҳабар буданд, бинобар ин ба ин қабила нестшавӣ таҳдид мекард, новобаста ба он ки ширкатҳои нефтистеҳсолкунӣ онҳоро ташвиш медоданд ё не.

Лекин онҳо худашонро “ваоранӣ” (баъзан “хуоранӣ”) меномиданд, ки маънояш “одамон” буд. Худо онҳоро чунон дӯст медошт, ки панҷ бародари масеҳиро наздашон фиристод, ки чун панҷ қурбоншудагон дар Эквадор машҳур шуданд.

Вақте ки 8-уми январи соли 1956 дар ҷангалзорҳои Эквадор панҷ миссионер кушта шуданд, ин ҳодиса бисёр ҷавононро ба ҳаяҷон овард ва шавқманд намуд, ки ҳаёташонро ба хизмати Худованд бахшанд. Ин ҳодиса назар ба ҳама ҳодисаҳои дигари нимаи дуҷуми асри XX ҷавононро ба хизмати Худованд бештар ҷалб намуд.

Дар бораи марги онҳо ҳешу таборон

ва дӯстонашон дарҳол фаҳмиданд. 7-уми январ дар Қутби шимолӣ як радист хабари Нейт Сайнтро шунид. Вай ба занаш хабар меод, ки бо қабилаи *аука* вохӯриро интизор аст. Рӯзи дигар ҳамон радист боз радиоро ба кор андохт ва муайян намуд, ки Нейт Сайнт дигар ягон хабар нафиристодааст. Сенздаҳ сол пеш дар Боливия ҳам панҷ миссионер кушта шуда буданд. Аммо бе алоқаи радио ва бе хизматрасонии самолёт танҳо баъд аз се сол дар бораи қисмати онҳо маълумот пайдо гардид. Амалиёти “Аука” дар Эквадор аввалин фоҷиае буд, ки дар бораи куштори масеҳиён баъд аз якчанд соат дар тамоми ҷаҳон фаҳмиданд. Баъд ба воситаи алоқаи радио дарҳол ба ҷамъияти миссионерӣ ва ҳукумат хабар дода шуд. Рӯзи дигар барои ёфтани миссионерон гурӯҳи ҷустуҷӯӣ раво карда шуда буд. Тамоми ҷаҳон хабарро интизор буд, бинобар ин ба ҷои фоҷиа хабарнигори рӯзномаи “Таймс” ва суратгири маҷаллаи “Вақт” роҳӣ карда шуда буданд.

Тасвири хислатҳои хоси ин мардони ҷавон таъсири калон дошт. Албатта,

шумораи бисёри масеҳиён низ дар хизмагузориашон бовафо буданд, аммо хабари ин ҳодиса чунон таъсир намуд, ки гӯё ин панҷ бародарони масеҳиро ҳамма аллакай мешинохтанд. Масалан, порчаҳо аз дафтари ёддоштҳои Чим Эллиот ба ҳамма масеҳиён таъсири калон гузошт: “Беақл нест он касе, ки чизеро медахад, ки боздошта наметавонад, то он чиро ба даст оварад, ки гум карданаш имкон надорад”, ё “Ман ҳам мисли Ту, Исои Масеҳ, на умри дарозро ҷӯёнам, балки умри пурмазмунро”.

Се каси онҳо ба қарибӣ донишкадаи Витонро хатм карда буданд: Нейт Сайнт, Чим Эллиот ва Эд МакКиллӣ. Роҷер Юдериан донишкадаи Миннеаполисро хатм карда буд. Пит Флеминг ба қарибӣ унвони магистрро дар донишкадаи Вашингтон соҳиб шуда буд. Ин одамоне буданд, ки қисматашон ба қисмати бисёр одамони дигар монанд буд. Онҳо пас аз қурбон шуданашон панҷ бевазан ва нӯҳ ятимро аз худ боқӣ гузоштанд. Албатта, дар дили бисёр масеҳиёни ҷавон фикре пайдо гардид: “Ман ҳам метавонистам дар ҷои онҳо бошам... Шояд, ман ҳам

бояд равам!”

Баъд аз ин воқеа садҳо масеҳиёни ҷавон аз мактабу донишкадаҳои масеҳӣ ҷои ин панҷ мардро гирифта, ихтиёрӣ ба хизматгузори миссионерӣ шуруъ намуданд. Ин бисёр одамонро водор намуд, ки аз пайи Исои Масеҳ раванд, аз ҷумла, нависанда ва роҳбари ҷамоат Чарлӣ Свиндолро, инчунин хушхабаррасон ва муаллифи бисёр адабиёти масеҳӣ Ҷош Мак-Дауэлро.

Вале пайравони аз ҳама далер Элизабет Эллиот ва Рейчел Сайнт буданд, ки яке хоҳари як бародари кушташуда ва дигаре зани бародари дигари кушташуда буданд. Онҳо баъд аз ду соли куштор назди ин қабила омаданд. Элизабет ҳатто бо худ Валерия, духтарчаи сесолаашро бурд, ва дар он ҷо бештар аз ду сол монд. Рейчел бо онҳо сию чор сол зиндагӣ кард. Танҳо вақте ки саломатиаш суस्त шуд, вай маҷбур буд онҳоро тарк намояд. Чунин муносибат ҳиндуҳои маҳаллиро рӯҳбаланд мекард. Одамони қабилаи *аука* бисёр вақт *ководиҳоро*, ки бо занбӯри зарди ҷӯбин пешашон парида меомаданд, ба ёд мео-

варданд ва дар бораашон гап мезаданд. Барои аксари онҳо то ҳол фаҳмо набуд, ки чаро мардони сафед барои Ҷимояи худ аз яроқ истифода набурданд? Он ҷӣ гуна сурудхонӣ буд, ва он дурахше ки онҳо баъд аз куштори панҷ бародари масеҳӣ дар осмон дида буданд, ҷӣ буд (падидаи ғайриоддӣ, ки дар борааш Оливе Флеминг соли 1990, ва Стив Сайнт соли 1996 навишта буданд)? Баъд одамони қабилаи *аука* боварӣ ҳосил карданд, ки миссионерон нисбати онҳо хайрхоҳ буданд. Марги бародарон дар онҳо бисёр саволҳоро ба миён овард, инчунин дигаргуниҳои ғайриоддиро.

Ҳамин тавр дилхояшон барои қабули Инчил кушода шуд, ки онро ба онҳо Элизабет Эллиот ва Рейчел Сайин оварданд. Бо мурури замон, қадам ба қадам қариб тамоми қабила ба Масеҳ имон оварданд.

Баъзан миссионерҳоро айбдор мекунанд, ки онҳо маданиятҳои қадимро барҳам медиханд. Тарафдорони ҷу-нин ақида мегӯянд, ки маданияти ғарб қодир аст он чиро кунад, ки Инчил ба он комёб шуда наметавонад.

Аммо вақте қабилаи *аука* ба Масеҳ рӯ оварданд, ин онҳоро аз нестшавии пурра нигоҳ дошт. Онҳо натавонанд яқингаро дар ҷанҷолу кашмакашҳо ва қасосгирӣ нобуд мекарданд, балки инчунин тӯмаи корчаллонҳои беинсоф мегардиданд, ки барояшон танҳо сарватҳои ҷангал лозим буд – тилло, нефт, резин ва замин.

Аммо баъд аз қабул намудани имони масеҳӣ, вақте онҳо хондану навиштанро ёд гирифтанд, ҳаёти ҳиндуҳои маҳаллӣ тамоман дигаргун шуд. Пеш аксарияти кӯдакон дар оилаҳои зиндагӣ мекарданд, ки мардинаи калонсол, яъне падар, амак ё тағо надоштанд. Акнун аксари онҳо бобо ва бибӣ ва ҳатто бобокалону бибикалон доранд. Мисоли ин Гикита мебошад, ки ҳангоми куштори бародарони масеҳӣ чилсола буд, ва ӯ марди аз ҳама пири қабила ба шумор мерафт. Он вақт дар деҳа танҳо ҳафт марди калонсол буд. Лекин ба воситаи сулҳу осоиштагӣ ки Инчил ба онҳо тӯҳфа кард, Гикита то синни ҳаштодсолагӣ умр дид. Вай соли 1997 вафот кард.

Ин панҷ бародаре, ки қонашонро

қурбон карда буданд, дар ҳақиқат мувофиқи Инчил зиндагӣ мекарданд. Онҳо мисли Исои Масеҳ қонашонро фидо намуданд, то ин ки дигарон зиндагӣ карда тавонанд.